Danes vsi na spominsko svečanost v Bazovico!

PRIMORSKI DNEVNIK
GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE
Leto VI - Štev. 207 (1895) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1. gr.
TRST, nedelja 2. septembra 1951
Cena 25 lir

Spored:

Dopoldne ob 11. uri na kraju usmrtitve:

komemoracija in polaganje vencev

govorila bosta dr. Josip Kosovel in Boltar Edvard.

Popoldne ob 15. uri na Gruntarjevem dvorišču:

spominska svečanost s kulturnim sporedom. Nastopili bodo vsi pevski zbori SHPZ. Govorila bosta:

dr. Jože Dekleva
in
Bortolo Petronio

Vsi udeleženci naj si nabavijo SPOMINSKE ZNAČKE. Čisti dobiček je namenjen odkritju spominske plošče padlim borcem na pokopališču v Bazovici.

Opozarjamo udeležence, da bo po otvoritvi razstave «NAŠA BORBA ZA SVOBODO» vozil s stadiona «Prvi maj» v Bazovico poseben avtobus.

Urnik ODHODA AVTOBUSOV V BAZOVICO objavljamo na drugi strani.

BRANKO BABIČ

Borbi za enotnost
se ne bomo odpovedali

Končno smo dobili odgovor, ki smo ga nekaj mesecev čakali. Zadnja številka «Demokracije» od 31. avgusta t. l. objavlja uradni in dolgovezni odgovor, podpisan od vseh treh predstavnikov skupin (SDZ, SKSZ, SNS), ki odbija vsako možnost za enoten nastop Slovencev na bodočih občinskih volitvah. Istočasno objavlja «Demokracija» več člankov, ki so vsi usmerjeni na onemogočanje vsakega sodelovanja in enotnega nastopa tržaških Slovencev v obrambi njihovih narodnih pravic. Vsa linija odgovora in ostalih člankov je prepojena z ozkim strankarskim duhom in ne upošteva objektivnega stanja in želje te razpoloženja ogromne večine Slovencev na Tržaškem. Bodi iskreno in odkrito povedano, da obžalujemo, ker so pri jih prevladali sebični, ozkostranski interesi, zapostavljeni pa splošni narodni interesi. Mi se kljub temu ne bomo odpovedali borb za enotnost vseh Slovencev na Tržaškem v obrambi njihovih narodnih pravic, ustvarjali in krepili bomo to enotnost ob vsakem konkretnem pa tudi minimalnem vprašanju ne glede na trenutne politične razlike, ker menimo, da stvar enotnosti ni samo stvar skupnega volilnega nastopa, ampak splošna narodna potreba vseh Slovencev na teh nacionalno ogroženih pozicijah. Istočasno pa bomo jasno in odločno pokazali na tiste tuje vplive in konkretne politične sile, katerim je osnovna naloga razbijanje in preprečevanje vsake enotnosti, cepljenje slovenskih sil s ciljem, voditi protinarodno politiko. Zato bomo tudi odgovorili na vse, s čimer skuša «Demokracija» opravičevati razbijaško politiko določenih krogov, katerih je ona glasnik.

Naj mi bo dovoljeno, da se danes dotaknem samo odgovora treh slovenskih skupin in še tega ne v celoti, ker v enem samem članku ni mogoče vsega obseči. (Sledili bodo drugi članki, v katerih se bomo dotaknili vseh vprašanj).

Ko prebiramo ta odgovor, pridemo do zaključka, da se vsa njegova argumentacija suče le okoli enega samega osnovnega vprašanja: ne zaupamo vam, ker se ne izrečete javno in nedvoumno, da ste pripravljeni boriti se «za brezpogojno uresničitev in ohranitev STO v smislu in v obsegu mirovne pogodbe z Italijo». Kar se tiče samega zaupanja, bomo govorili prihodnjič, ker tudi o tem vprašanju imamo svoje pripombe. Glede gornje formulacije pa bi radi vedeli, če je takšna in tako formulirana izjava edino merodajno spričevalo za iskrenega pristaša STO. In če je samo to potrebno, zato da nam kdo zaupa, potem smo takoj pripravljeni dati takšno formalno izjavo. Opozoriti bi pa hoteli naše «sodnike», da je tudi Vidali pripravljen dati, posebno sedaj za volitve, takšno izjavo kadar koli hočete, če je od tega odvisno, da bo dobil nekaj več glasov. S tem pa se prav gotovo ne bi odrekel svoji «boljši rešitvi», t. j. priključitvi k Italiji, ki jo je sedaj začasno zatajil, da jo bo zopet postavil na dnevni red po volitvah. Se več. On se danes proglaša celo za edinega resničnega borca za STO in tudi konkretno postavlja vprašanje imenovanja guvernerja, odhoda tujih čet in združitev obeh con, česar vi nikjer ne postavljate, vsaj v vašem volilnem sporazumu ne, v katerem ste si začrtali svoj program.

Če me spomin ne vara, smo pred časom, potem ko je že mirovna pogodba stopila v veljavo, čitali v «Demokraciji» da bi bilo potrebno razširiti STO na ostalo slovensko ozemlje, ki je bilo priključeno k Jugoslaviji, da bi tako imeli v STO enako število Slovencev kot Italijanov. (Tako bi se moralo priključiti k STO ozemlje nekje do Vipave, Postojne in Ilirske Bistrice). Drugič smo čitali v «Demokraciji» predloge o nekakšni srednje-evropski katoliški federaciji, h kateri naj bi bila priključena tudi Slovenija (vključivši se veda ozemlje STO). Ti predlogi bi se ne mogli uresničiti drugače kot z razbitjem Jugoslavije. Za enkrat nam zadostujeta ta dva primera, ki prav gotovo nista v skladu in v duhu s spredaj navedeno formulacijo.

Kaj nam vse to pove? Pove nam, da neka formalna izjava še nič ne pomeni, če ni izraz in rezultat neke stvarne borbe za cilje, ki jih ta izjava izraža. In ravno v tem se mi razlikujemo od naših nasprotnikov, namreč, da se vsa naša borba za resnično Svobodno tržaško ozemlje oslanja na realne pogoje, da upošteva vse nevarnosti in opozarja nanje ljudske množice, daje linijo, ki vsakodnevno konkretno krepi pozicije Tržaškega ozemlja in ki edina lahko dovede do njegove stvarne realizacije. Medtem pa se vodstva ostalih slovenskih skupin zadovoljujejo le z nekimi zgolj formalnimi izjavami, s katerimi hočejo špekulirati in poceni dobiti glasove na volitvah in s katerimi se skuša konkretno opravičevati razbijaška politika med Slovenci. Ta dejstva nam torej jasno govore, da ni bilo to razlog — namreč ker nismo sprejeli navedene izjave — za odklonilen odgovor, ampak da je ta razlog samo izgovor, ker niso hoteli enotnosti.

Židovski kongres ZDA
bo pričal proti Artukoviću

NEW YORK, 1. — Po aretaciji Artukoviča, ki je odgovoren za množične pokolje Srbov, Hrvatov in Židov, je ameriški židovki kongres uradno zaprosil za dovoljenje, da bi pričal med dokaznim postopkom proti temu vojnemu zločincu. Artukovič pride 10. decembra pred sodišče v Los Angelosu, kjer bodo razpravljali o njegovi izročitvi Jugoslaviji.

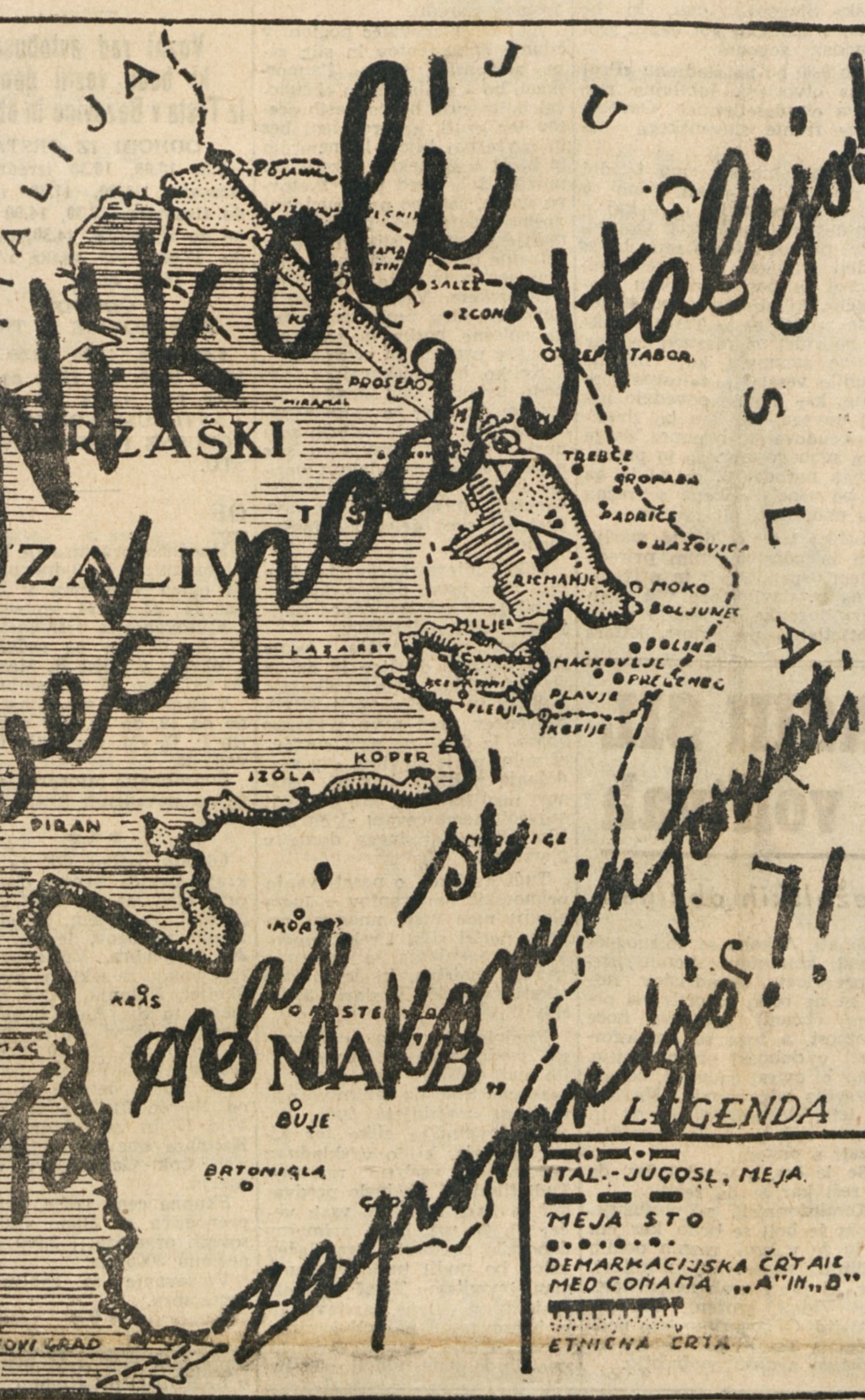

Kominformovsko «Delo» je že dvakrat objavilo gornjo «karto» — preko katere smo mi napisali naš odgovor — a ponatisnil jo je tudi «Lavoratore». Karta naj bi predstavljala mejo Vidalijevega «baratto infame» — vsa obalna mesta STO s Trstom vred Italiji. — Na tako mejo, ki je nastala v kominformovskih, zaradi volilne kampanje vnetih, možganih, pristanejo lahko samo norci! Kominformisti pa bi hoteli z objavljanjem podobnih «linij» prikriti svojo dejansko politiko priključitve STO k Italiji, t. j. politiko Vidalijeve «BOLJŠE REŠITVE» in «DEBLOKIRANJA POLOZAJA — IN NA TO SE BO VIDELO», kar je Pajetta odkrito povedal v rimskem parlamentu, a pred dnevi potrdil Longo, ki je pisal o potrebi razširitve Tržaškega ozemlja, ki naj bi se priključijo Italiji celò vse do Pule. Nennijeva kominformista Teiner in Tolloy pa sta prav te dni povedala, da zahtevata razširitev Italije vse do Wilsonove črte. Poudarjamo, da imajo Nennijevi kominformisti z Vidalijem «pakt o skupni akciji».

Toda zaman so vsa prikrivanja kominformovskega iredentizma! Naše ljudstvo zahteva isto, za kar se je vedno borilo: NE CONA A NE CONA B NE BOSTA NIKDAR VEČ POD ITALIJO!

«POLITIKA» O DE GASPERIJEVI IZJAVI CLN
RIM NIMA ARGUMENTOV
Tudi De Gasperi bi hotel, da se v Istro in Trst vrnejo časi Habsburga in Mussolinija - V Ljubljani je začela obratovati nova livarna v Litostroju, pri otvoritvi je bil navzoč maršal Tito - 19. t. m. bo obiskal Split britanski admiral Etelsten

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 1. — «RIM NIMA ARGUMENTOV» je naslov članka, v katerem «Politika» nocoj piše, da rimska diplomacija s svojimi postopki glede tržaškega vprašanja resnično dokazuje, da ni argumentov. List omenja izjavo predsednika vlade De Gasperija, ki jo je dal delegatom istrskega CLN, v kateri — kot poroča rimski tisk — je med drugim rečeno: «Naša stvar bo tudi moja stvar. Pa čeprav bi se moral zaradi tega dati sežgati. Trst bo ostal vedno na prvem mestu vladne politike, ki ne bo niti za pedenj popustila».

«Ko De Gasperi v imenu vlade — piše «Politika» — daje svečane obljube članom neke družbe falsifikatorjev in prevarantov, ki ne govorijo v nobenem drugem imenu kot samo za svoj račun, potem si težko predstavljamo, da se zadržanje njega samega in njegove vlade tudi ob kakšni drugi priliki ne more vzeti niti malo pozitivno. Eno pa se De Gasperiju vendar lahko verjame, a to je, ko pravi, da je «stvar» imaginarnega odbora za osvoboditev Trsta tudi — njegova stvar. A kaj drugega je «stvar» tega CLN kot želja, da se ponovno uniči svoboda ljudstva Istre in Trsta in da se njegova neodvisnost, kot v dobi Habsburga in Mussolinija, ponovno žrtvuje zaradi nenasitnih apetitov. Ko De Gasperi pravi, da je to tudi njegova «stvar», t. j. da tudi on to želi — potem se mu mora v resnici priznati, da je zelo iskren.

Toda težko je predpostaviti, da bodo takšne izjave in zadržanje italijanskih krogov glede tržaškega vprašanja kar koli doprinesle, da bo Italija v mednarodnih odnosih pridobila mesto kakršno si ga želi. Nihče ne zahteva od Italije, da vsaj «za pedenj» — kot se je izrazil De Gasperi — popušča od tistega, kar je stvarno italijansko. Edino, kar je dolžna storiti je to, da se otrese starih zahtev po tuji zemlji in da po svojih močeh gleda na stvari realno».

Nato polemizira «Politika» s strupenim protijugoslovanskim pisanjem rimskega «Quotidiano» in videmskega «Messaggero Veneto».

Prvi je namreč predlagal, da je prišla priložnost, da zavezniki z Jugoslavijo ne postopajo na «galanten način», temveč naj jo «izsiljujejo po mili volji». V takšni oceni položaja torej italijanski krogi iščejo nekakšne svoje argumente v pogledu Trsta.

Jutrišnja «Borba» objavlja zelo obširen članek pod naslovom «Slike iredentističnega terorja», ki ga je spisal A. Ackovič, v katerem opisuje znane dogodke v Trstu na dan 13. julija 1920. Objavljena je tudi slika Narodnega doma v plamenih.

* * *

Iz Ljubljane poročajo, da je začela obratovati v Titovih zavodih Litostroj nova livarna jekla. Livarno so začeli graditi pred tremi leti, električne peči so dobili iz reparacij. Pri svečani otvoritvi je bil navzoč maršal Tito v spremstvu Franca Leskoška, člana politbiroja KPJ, Ivana Regenta, članov vlade LR Slovenije in drugih uglednih osebnosti. Med delavci je navzočnost maršala Tita vzbudila veliko navdušenje. Njihov predstavnik je maršala pozdravil s posebnim govorom in poudaril, da bo delovni kolektiv Litostroja tudi v bodoče stal v prvih vrstah v borbi za izvršitev planskih nalog.

* * *

Najavljen je štiridnevni vljudnostni obisk britanske križarke «Liverpool», ki bo prispela predvidoma 19. t. m. v Split s poveljnikom britanske mornarice v Sredozemlju, admiralom Etelstenom.

R. R.

Mossadegh še ni poročal
senatu

TEHERAN, 1. — Kljub ponovnim zahtevam ni ministrski predsednik Mossadegh prišel danes pred senat, da bi pojasnil vzroke prekinitve pogajanj z britansko delegacijo in da bi obrazložil svoje namene glede bodočnosti.

S svoje strani pa je podtajnik v ministrskem predsedništvu Fatemi izjavil, da so perzijske petrolejske oblasti v Abadanu dobile navodila, naj sprejmejo vse zahteve, za sprejem v družbo, ki so jih do sedaj predložili tuji petrolejski strokovnjaki, in naj nadaljujejo prodajo petroleja vsem, ki so poslali svoja naročila.

Fatemi je nato izjavil, da Velika Britanija ne more izvesti načrta za zaplembo ladij, ki prevažajo petrolej. S tem da je Velika Britanija sprejela načelo nacionalizacije petroleja, se je odpovedala vsaki pravici, ki bi jo imela na podlagi razsodbe mednarodnega sodišča.

Končno je Fatemi izjavil, da bo Mossadeghova vlada odstopila, ko bo izpolnila nalogo nacionalizacije petroleja.

WELLINGTON, 1. — Pri današnjih volitvah v Novi Zelandiji je konservativna vlada zopet dobila večino in sicer še večjo, kakor je bila prejšnja. Konservativci so dobili 47 poslanskih mest, laburisti pa 33.

POZIV
svetovalcev OF občine Dolina na enotnost vseh Slovencev

Predstavniki Osvobodilne fronte za dolinsko občino, zbrani v Dolini 30.VIII. t. l., smo proučili vsa vprašanja v zvezi z bodočimi upravnimi volitvami in še posebej potrebo po združitvi vseh dobromislečih občanov dolinske občine za skupen nastop pri volitvah. Zavedajoč se nevarnosti za naše gospodarstvo in narodni obstoj, nevarnosti, ki jo predstavlja italijanski imperializem in diskriminacijska politika, ki so jo vodili dosedanji kominformistični monopolisti v občinski upravi, s tem da so podrejali težnje, želje in koristi dolinskih občanov svojim strankarskim interesom,

POZIVAMO

vse poštene delovne ljudi dolinske občine, da se združijo brez strankarskih predsodkov in teženi v obrambo skupnih koristi in pravic našega ljudstva na tem ozemlju in še posebej v naši občini. Zavedamo se, da bomo le s skupnim nastopom pri prihodnjih volitvah dosegli, da bodo upravljali našo občino prihodnja štiri leta pošteni in pravični možje, ki bodo znali upoštevati in spoštovati mišljenje in koristi vseh občanov. Naš cilj mora biti, da upravljajo našo občino predvsem taki ljudje, ki bodo odločno in iskreno branili slovenske narodne pravice ter skupne gospodarske potrebe občanov in se čutili odgovorne za svoja dejanja pred vsemi volivci naše občine.

Pozdravljamo enotnost, ki so jo dosegli Slovenci raznih političnih skupin repentaborske občine za bodoče volitve.

PREDSTAVNIKI OF ZA OBCINO DOLINO

Tako v resnici mislijo

Demokristjanski tednik «PRORA» poroča, da je na zadnji tiskovni konferenci italijanske republikanske stranke tržaški kominformovski prvak Mario Pacor izjavil, da bi

«lista bloka italijanskih nacionalnih strank avtomatično odrinila komuniste med protiitalijane. To pa — je dejal Pacor — ni res, ker so komunisti v velikem delu Italijani in so sedaj samo zaradi posebnih okoliščin za Tržaško ozemlje, medtem ko bodo v nekem boljšem trenutku prav gotovo za povratek tega ozemlja k Italiji»

Brez komentarja.

* * *

Glavni urednik demokristjanskega popoldnevnika «Ultime Notizie» piše o iredentističnem predvolilnem strahu v članku, ki ga je objavil ilustrirani tednik «Oggi» v štev. 36, med drugim tudi sledeče:

«Res, trenutek je težak: če se je hotelo dati volitvam plebiscitarni značaj, bi se bilo moralo morda upoštevati nasvet Vidalija, ki ga je skoraj slučajno omenil nekemu novinarju; proti skupnim nasprotnikom — titovcem, indipendentistom in Angležem — naj se postavi skupna italijanska lista, ki bi obsegala tudi kominformiste; eno odborniško mesto enemu komunistu — ker je sila velika — vsekakor odtehta afirmacijo italijanske narodnostne liste z več kot 80% glasov».

Tudi brez komentarja.

Združeno poveljstvo zavrača nove obtožbe

TOKIO, 1. — Zvezni častnik OZN polkovnik Kinney je danes sporočil nasprotnemu zveznemu častniku, da preteklo noč ni nobeno zavezniško letalo odvrglo bomb na bivališče generala Nam Ila v Kesongu, kakor trdijo Kitajci in Korejci.

Zavezniški opazovalci, ki so šli v Kesong in so se udeležili preiskave, so izjavili, da so opazili dve luknji, globoki 70 centimetrov in široki 4 metre. Luknje so približno 6 km od kraja, kjer je bila konferenca.

Danes popoldne so dopisnikom v Munsamu razdelili izjavo, ki zavrača vse dosedanje obtožbe o bombardiranju Kesonga 22. avgusta. Prav tako zavrača izjava trditve o kršitvi nevtralnega področja. Glede obtožbe o raketi, ki naj bi jo zavezniško letalo spustilo 29. avgusta na Kesong, pravi poveljstvo OZN, da so letala onega dne v resnici odvrgla nekaj svetlobnih raket, toda 20 in 25 milj severno od Kesonga, t. j. izven nevtralnega področja.

Voditelj delegacije OZN na Koreji je nocoj poslal Nam Ilu noto, v kateri zavrača nasprotne obtožbe, da so zavezniške čete dvakrat prekršile nevtralno področje.

Nocoj pa so v Munsonu javili, da je neko letalo, ki je prišlo od severa, odvrglo nad zavezniškim taboriščem v Munsamu nekaj svetlobnih raket in je nato zopet izginilo proti severu. Niso še ugotovili pripadnosti letala.

Kratke vesti

RIM, 1. — Obveščevalna služba ministrskega predsedništva javlja, da je seja ministrskega sveta sklicana za sredo popoldne.

O

PARIZ, 1. — Narodna skupščina je danes zaključila splošno razpravo preide k razpravljanju o posameznih členih.

O

WASHINGTON, 1. — Ob priliki praznovanja «Labour Day» sta Truman in Acheson objavila posebno poslanico na ameriško ljudstvo.

O

NEW YORK, 1. — V bližini Long Islanda se je prevrnil ribiški čoln, v katerem je bilo od 50 do 70 oseb. Do sedaj so rešili 18 oseb. Do sedaj je neka ribiška ladja rešila 18 oseb, ne ve se, koliko ponesrečencev so rešile druge ladje. Bojijo se, da je 36 oseb utonilo.

Načrt za pomoč FLRJ
pred francosko skupščino

PARIZ, 1. — Francoska vlada je predložila narodni skupščini načrt zakona, ki zahteva 5 milijard in pol frankov za gospodarsko pomoč Jugoslaviji. Te zneske bi dvignili iz proračuna za leto 1952 in bi krili francoski delež 12 odstotkov skupne angleško - francosko - ameriške pomoči Jugoslaviji. Ostalih 88 odstotkov bosta dali ZDA in Velika Britanija.

WASHINGTON, 1. — Državni departman je javil, da je odpravnik poslov bonnske vlade podpisal pri OZN torquajski dogovor.

PRED KONFERENCO V SAN FRANCISCU
VLADA ZDA KRITIZIRA postopanje sovjetske vlade
Izjave indonezijskega zunanjega ministra - Podpis obrambne pogodbe med ZDA - Avstralijo in Novo Zelandijo

SAN FRANCISCO, 1. — Nekatere delegacije za konferenco o japonski mirovni pogodbi, ki se bo začela v torek zvečer, so že prišle v San Francisco. Sinoči je prišel s svojo delegacijo ameriški zunanji minister Dean Acheson, ki je ob prihodu izjavil, da je namen konference vrniti Japonski njeno suverenost in enakopravnost z ostalimi državami sveta. Pripomnil je: «Prihodnje dni bomo videli, katere države hočejo res mir in katere ga hočejo samo z besedami».

Britanski državni minister Kenneth Younger je odpotoval iz Londona sinoči. Pred odhodom je med drugim izjavil: «Ni nam znano, kaj bodo Rusi predlagali na konferenci. Upam, da se ne bodo ustvarile nove težkoče. Seveda ne nameravamo zavrniti niti enega od morebitnih konstruktivnih predlogov, ki jih bo sovjetska delegacija hotela postaviti; toda kakor predvidevano, bo mogoče te predloge vključiti v pogodbo šele po njenem podpisu. Na koncu je minister izjavil, da predvideva, da bo pogodba podpisana proti koncu prihodnjega tedna.

Francoski zunanji minister Schuman pa je pred svojim odhodom iz Pariza izjavil: «Odhajam z zaupanjem v koristnost tega potovanja kljub majhnim nevihtam, na katere bomo morda naleteli. Sicer pa brez tega ne bi bilo nobene zasluge».

Indonezijski zunanji minister pa je v zvezi s pogodbo danes izjavil: «Prišli smo v San Francisco z navodilom, da nadzorujemo razvoj konference in če bo dokončna pogodba ugodna za našo državo, naj jo podpišemo».

Indonezija bi hotela: 1. da bi pogodba določala razpis prebiscita na Formozi in na drugih ozemljih, ki jih je treba odcepiti od Japonske, zato da se ugotovi, kakšna je v tem oziru volja prebivalstva teh ozemelj; 2. naj bi pogodba vsebovala večje podrobnosti «o bodoči suverenosti Japonske»; 3. naj se razjasni vprašanje reparacij, ki jih Japonska dolguje Indoneziji.

Medtem je japonski zunanji minister danes zanikal vesti iz Washingtona, češ da je ameriška vlada pripravila načrt ločene mirovne pogodbe z Japonsko in nacionalistično Kitajsko. Predstavnik ministra je izjavil, da niso začeli nobenih uradnih ali poluradnih pogajanj s Taipehom in da se japonska vlada še ni odločila, s katero kitajsko vlado bo skušala pozneje skleniti pogodbo. Glede Koreje pa izjavljajo nekateri krogi, da bo skušala Južna Koreja skleniti z Japonsko ločeno mirovno pogodbo po konferenci v San Franciscu. Vendar pa se ne ve, kakšne pogoje namerava južnokorejska vlada postaviti.

Danes so ZDA, Avstralija in Nova Zelandija podpisale pogodbo za obrambo južnega Pacifika. Podpis «pogodbe ANZUS» (Avstralija-Nova Zelandija-ZDA) sta Nova Zelandija in Avstralija postavili kot pogoj za podpis japonske mirovne pogodbe, kakor so jo bili pripravili Američani. Ameriški državni tajnik Dean Acheson je izjavil, da danes podpisana pogodba potrjuje načelo, da je varnost posamezne države neizbežno povezana na varnost njenih zaveznikov. Dejal je tudi, da je ta pogodba popolnoma v skladu z načeli in s smotri Listine Združenih narodov, in da upa, da bodo iz nje napravili temelj miru na Pacifiku. Avstralski poslanik Spender pa je izjavil, da je ta pogodba prvi korak za zgraditev branikov svobode na Pacifiku in da ni naperjena proti nobeni državi.

Nocoj je državni departman objavil poročilo, v katerem kritizira sovjetsko taktiko glede konference v San Franciscu in poudarja, da bo mirovna pogodba za Japonsko kljub sovjetskemu nasprotovanju podpisana po večini držav, ki niso voljne prenašati obstrukcije.

Dalje pravi izjava, da ni dvoma, da je Japonska glavni cilj sovjetskega ekspanzionizma. Zato bi pogodba, ki bi pustila Japonsko neoboroženo, pomenila vabilo na napad, kakor kaže primer Koreje.

Glede reparacij pravi izjava, da bi japonsko gospodarstvo tlačil primanjkljaj nad sto milijard dolarjev, če bi hoteli upoštevati vse zahteve držav, ki jim je Japonska povzročila škodo. Na koncu pravi izjava, da se vprašanja Daljnega vzhoda ne dajo rešiti brez miru z Japonsko.

Danes dopoldne ob 9.30 svečana otvoritev
JUBILEJNE RAZSTAVE OF

Osvobodilna fronta slovenskega naroda za Tržaško ozemlje priredi ob 10-letnici ustanovitve na stadionu «Prvi maj» v Trstu jubilejno razstavo

NAŠA BORBA ZA SVOBODO

Razstava bo odprta od 2. do 16. septembra 1951 ob delavnikih od 9. do 13. ure in od 16. do 23. ure, ob nedeljah pa neprekinjeno od 9. do 23. ure.

Vse dni razstave bodo na stadionu ob 20. uri filmske predstave z umetniškimi in dokumentarnimi filmi.

VSTOP PROST! VSTOP PROST!

Naš tedenski pregled

V torek se bo v opernem gledališču v San Franciscu začela konferenca za mirovno pogodbo z Japonsko. 400 delegatov iz 51 dežel prihaja v prestolnico zahodnoameriške obale ob Zlatih vratih. Acheson se je odpeljal z letalom iz Washingtona, Gromiko z vlakom iz New Yorka preko Chicaga (sovjetska delegacija sploh ni šla preko Washingtona, da bi se izognila uradnemu sprejemu). Schuman se vozi z ladjo preko Atlantskega oceana. Edini Morrison je še napol na počitnicah v Severni Evropi; namesto njega je v San Francisco odpotoval Kenneth Younger, ki bo vodil britansko delegacijo do prihoda svojega šefa.

Konferenca bo v opernem gledališču, v isti dvorani, v kateri je bila pred šestimi leti proglašena Listina Združenih narodov. Tudi takrat je bilo ozračje nad Daljnim vzhodom še oblačno: vojna z Japonsko še ni bila končana. Zdaj, ko bodo sklepali o sklenitvi miru z Japonsko, se vojna na Koreji še vedno zavlačuje, brez velikih vojaških akcij sicer, a zavlačuje se. V zgodovini Združenih narodov pomeni napad na Koreji važen mejnik: prvič se je konkretiziralo načelo kolektivne varnosti, prvič se je OZN z vojaško silo postavila po robu napadalcu.

To je široki okvir, v katerem bodo delegati sklepali o mirovni pogodbi z Japonsko. Znotraj tega okvira pa mnogokaj škriplje. Predvsem so odnosi v Vzhodni Aziji vse prej kot razčiščeni. Ne le, da ustvarja korejska vojna stalno ozračje negotovosti — to je morda tudi glavni vzrok, da bo konferenca v San Franciscu taka, kot pač bo, to je, da bo bolj izraz prepričanja, da je treba položaj na Daljnem vzhodu vsaj kolikor toliko in na kakršen koli način stabilizirati, in bo zaradi tega nosila pečat nečesa trenutnemu dogajanju prikrojenega — temveč je tudi položaj glavnega japonskega soseda, LR Kitajske, še povsem nerazčiščen, korejski napad je to vprašanje samo še bolj zapletel.

Pa tudi druge azijske države ne gledajo preveč prijazno na načrt mirovne pogodbe, ki je bil sestavljen sporazumno med tremi velesilami, od katerih so pač ZDA imele glavno besedo. Burma, Indonezijske združene države, predvsem pa Indija so odpovedale svojo udeležbo. Izjavile so sicer — in to je opozorilo sovjetski diplomaciji, naj si ne dela iluzij — da tudi kakšne druge pogodbe ne bodo podpisale, vendar je njihov korak znak, da imajo azijski narodi drugačne poglede na azijske probleme kot zahodne velesile. Zlasti Indija poskuša voditi popolnoma samostojno azijsko politiko pod načelom «Azija azijskim narodom». Podobna načela proglaša tudi Kitajska; ki hoče s svoje strani prevzeti vodilno vlogo v Aziji; ob tem prihaja nujno do trenj med Indijo in Pekingom, pa tudi med obema in Moskvo, ki ne v Aziji ne kje drugje ne dopušča «vodilnega naroda» razen ruskega.

* * *

Glavno zanimanje velja za nastop sovjetske delegacije v San Franciscu; ob strani ji stoje Poljaki in Čehoslovaki. Kot smo že zadnjič poudarili, prevelikih možnosti sovjetska diplomacija nima; pravilnik za konferenco, ki strogo določa, koliko časa sme vsakdo govoriti, njene možnosti zavlačevanja še bolj omejuje.

Vendar bi si upali trditi, da je Moskva pol uspeha že dosegla: že sam strah pred možnostjo njenih poskusov spletkarjenja in sabotiranja je narekoval sestavo takega pravilnika in razne ameriške izjave, ki postavljajo demokratičnost konference o Japonski v nekam čudno luč in ustvarjajo nerazpoloženje pri številnih delegacijah. Res, konferenca se zaradi tega ne bo razbila, toda Moskva si je skovala propagandistično orožje, podobno — čeprav v manjšem obsegu — tistemu, ki ji ga je nekoč dajal Mac Arthur. Moskva gre v San Francisco brez upa zmage — glavni namen sovjetske delegacije je zbiranje čim več propagandnih argumentov in pa ustvarjanje nesoglasij v nesovjetskem delu sveta, ki ji bodo prišla prav, če ne danes, pa jutri.

* * *

Poglejmo vprašanje plovbe po Sueškem prekopu! Egipt je uvedel zaporo za prevoz blaga, namenjenega Izraelu, skozi prekop. To je stara zgodba, ki izvira iz vojne med Izraelom in arabskimi državami. Stvar se je zaostrila, ker je Sueški prekop prav na sredi med ogromnimi petrolejskimi ležišči na Srednjem vzhodu in med velikimi rafinerijami v Haifi; promet skozi prekop je postal še važnejši, ker je bil zaradi vojnih dogodkov prekinjen cevovod od mosulskih petrolejskih polj do Haife. Ker je Haifa v Izraelu, je egiptovska prepoved zadela, čeprav ne v celoti, tudi ta promet, ki je za Zahod, zlasti pa za Anglijo, izredno važen.

To so stare zgodbe, smo rekli, čemu jih torej ponavljati? Preprosto zaradi tega, ker o stvari zdaj razpravlja Varnostni svet in ker se je sovjetska delegacija, ki je doslej v arabsko-židovskem sporu stala ob strani, začela vmešavati. To se pravi, vmešala se je tik pred začetkom konference v San Franciscu, na katero gredo arabske države z ne preveč trdnim stališčem, ki ga majejo zlasti njihova nasprotja z Anglijo.

Kremelj si gotovo ne dela utvar, da bo z morebitno podporo arabskih držav, ki bi si jo odkupil za ceno podpiranja arabskega stališča v sueškem sporu, spremenil potek mirovne konference o Japonski. Toda svoje stališče bo vendarle okrepil — in kar je najvažnejše — poglobil bo nasprotja na Srednjem vzhodu, na tem danes izredno občutljivem delu sveta (pomislimo na spor o iranski nafti, na vojno stanje med arabskimi državami in Izraelom, na številne kršitve premirja, na nekam negotov položaj v Jordaniji itd.).

Se en dokaz več, da za Moskvo mirovna pogodba z Japonsko, čez katero je verjetno že napravila križ, v San Franciscu ni najvažnejša. Njen glavni namen je spletkarenje, ustvarjenje trenj, poglabljanje nasprotij izven njenega območja.

(Nadaljevanje na 8. strani)

TRŽAŠKI DNEVNIK

KOLEDAR
OBJAVE · MALI OGLASI

Nedelja 2. septembra
Štefan, Mileva
Sonce vzide ob 5.25, zatone ob 18.44. Dolžina dneva 13.19. Luna vzide ob 6.16, zatone ob 19.00.
Jutri, ponedeljek 3. septembra
Darija, Lepa

SEJA GLAVNEGA SVETA ASIŽZ

Vse demokratične žene bodo oddale svoj glas Ljudski fronti

Predvčerajšnjim je bila izredna seja glavnega sveta ASIŽZ. Sejo je otvorila tovarišica Škabar Marica ter pozdravila tovariša Laurentija, člana glavnega odbora Ljudske fronte, ki je bil povabljen na sejo. Dnevni red seje je bil naslednji: poročilo o bližnjih volitvah, razpravljanje o volilnem programu in razpravljanje na splošno. Tovarišica Marica je tudi počastila spomin tovarišice Drage Podbršček, ki je umrla v času od zadnje seje glavnega sveta.

Nato je spregovoril tov. Laurenti in pozdravil žene v imenu Slovansko-italijanske ljudske fronte. Najprej je omenil važnost volitev, ki imajo, kljub temu da so upravne, velik političen pomen. Dejal je, da vlada med iredentisti velika zmeda in poplah in da se bivši pristaši iredentističnih strank ne zadovoljujejo več z abstraktnim kričanjem: Italia! Italia! marveč zahtevajo, da se rešujejo njihova konkretna življenjska vprašanja. Ljudstvo se odvrača od iredentistov, ki so popolnoma razkrinkani. To zmedo pa hočejo izkoristiti kominformisti, ki bi radi pritegnili ljudi s svojimi demagoškimi izjavami, čeprav jim ni do tega, da bi reševali konkretna vprašanja, saj so le agentura tuje sile. Prav zaradi te demagogije so kominformisti največja nevarnost, proti kateri se mora demokratično delovno ljudstvo v Trstu boriti. Naša naloga je, da to peto kolono popolnoma razkrinkamo.

Ljudska fronta meni, da ni glavno vprašanje prihod guvernerja, marveč uresničenje pogojev, ki bodo omogočili obstoj Tržaškega ozemlja. Kominformisti zahtevajo guvernerja, toda ne zahtevajo, da bi se uresničile določbe mirovne pogodbe in da bi Italija vrnila Trstu njegovo premoženje. Hoteli bi le, da bi odšli jugoslovanski vojaki iz cone B, da bi potem laže priključili to ozemlje k Italiji. Zato je dolžnost nas vseh, da delovnemu ljudstvu nenehno pojasnjujemo dejansko stanje in da jim prikažemo vso prazno demagogijo kominformistične propagande.

Po govoru tov. Laurentija se je razvila živahna diskusija o raznih vprašanjih, o katerih so spregovorile med drugimi tovarišice Čok Tončka, Samsa Mara, Škabar Marica, Alma Reschitz. Končno je glavni svet ASIŽZ sprejel naslednji poziv in ga naslovil na vse demokratične žene:

Glavni svet Antifašistične slovensko-italijanske ženske zveze se je 31. avgusta t. l. sestal na izredni seji in po poročilu o sedanjem položaju na Tržaškem ozemlju spričo bližnjih volitev izčrpno razpravljal o volilnem programu Slovensko-italijanske ljudske fronte. Upoštevajoč da je ASIZZ vključena v Ljudsko fronto, opozarja glavni svet članice ter vse slovenske in italijanske demokratične žene cone A STO na nujnost, da se združijo okoli Ljudske fronte, ki je pristen izraz volje našega ljudstva, da bo živelo združeno in v bratstvu ne glede na narodnost, kateri pripada.

Dolga in težka pretekla borba jamči, da se bodo zastopniki Ljudske fronte v občinah borili proti vsem poskusom imperialističnih sil in njihovih krajevnih agentur, da bi preprečili ljudstvu uresničenje njegovih pravičnih teženj. Cilj teh teženj je, ustvariti pogoje za dejansko demokratizacijo javnega življenja, za politično in gospodarsko neodvisnost STO, kar bo lahko zagotovilo mir in blagostanje tega ozemlja.

Pozivamo vse demokratične žene, naj se združijo v skupnem naporu proti sovražnikom ljudskih teženj, pa naj so to razni italijanski in slovenski reakcionarni krogi ali pa zlasti voditelji krajevnega kominformizma, ki pod plaščem demokracije skrivajo njihovo resnično bistvo agentov italijanskega imperializma.

S tem, da bomo volile v tržaški in miljski občini za Ljudsko fronto in v drugih občinah tega področja za Osvobodilno fronto in enotne slovenske liste bomo dokazale našo voljo, nadaljevati borbo za dejansko uresničenje resnično svobodnega in neodvisnega Tržaškega ozemlja in za izboljšanje življenjskih pogojev na tem ozemlju. Hkrati bomo s tem prispevale k okrepitvi bratstva tu živečih narodov.

SHPZ

poziva vse pevske zbore, da se udeleže spominske svečanosti za bazoviškimi žrtvami ki bo danes 2. septembra v Bazovici.

Pripravijo naj sledeče pesmi, ki bodo na sporedu pri popoldanski svečanosti:

1. **Hej brigade.**
2. **M. Kozina: Naša vojska.**
3. **Rado Simoniti: Le vkup uboga gmajna.**
4. **Franc Venturini: V nove zarje.**
5. **M. Kozina: Partizanska.**
6. **K. Pahor: Na juriš.**
7. **F. Venturini: Bazoviška.**

Pooblastila za manifestacije

Predsedstvo cone obvešča vse zainteresirane ustanove in osebe, da je treba prošnje za manifestacije predložiti na predsedstvo cone v sobi 35 sedem dni pred dnevom manifestacije v naslednjem številu izvodov:

1. razne manifestacije v zaprtih prostorih brez sodelovanja oseb izven področja, v enem izvodu;
2. če sodelujejo osebe izven področja, v treh izvodih;
3. kolesarske in motorne dirke, oziroma vse športne manifestacije na javnih cestah, v štirih izvodih;
4. prošnje za nabiranje denarnih prispevkov ali prodajo brošur po mestnih ulicah, v petih izvodih z navedbo oseb, ki odgovarjajo za stvar;
5. Predsedstvo cone prosi vse zainteresirane, da se strogo držijo navedenih pravil.

Vpisovanje v nižjo industrijsko strokovno šolo v Trstu

Ravnateljstvo šole obvešča vse prizadete, da se morajo vsi novi in dosedanji učenci, ki želijo v l. 1951-1952 obiskovati pouk na tej šoli, zglasiti med 1. in 25. septembrom t. l. pri tajništvu in izpolniti prošnjo oziroma prijavo za vpis v šolo.

Novi učenci morajo za vpis v I. razred predložiti uradni rojstni list, potrdilo o precepljenju koz, potrdilo o zdravih očeh, izpričevalo o dovršenem V. (petem) razredu osnovne šole, potrdilo s sliko o istovetnosti učenca in vplačati pristojbino za zavarovanje proti morebitnim nezgodam pri pouku telovadbe.

Natančnejša navodila so razvidna na oglasni deski v uradnih šolskih prostorih v Rojanu Ul. Montorsino št. 8-III.

Tajništvo posluje za stranke vsak delovni dan od 9. do 12. ure.

Enotna slovenska lista Repentabor vložila kandidatno listo

V petek dne 31. avgusta sta predstavnika Enotne slovenske liste Repentabor ŠKABAR STEFANIJA iz Velikega Repna in GUŠTIN KAREL iz Cola vložila v tajništvu občinskega urada v Repentaboru kandidatno listo Enotne slovenske liste, ki vsebuje naslednje kandidate, kakor smo že objavili v našem listu:

1. SKABAR Karel, kmet, Veliki Repen 23. — 2. GUSTIN Ludvik, kamnosek, Col 8. — 3. SKABAR Alfonz, kamnosek, Veliki Repen 45. — 4. GUSTIN Emil, kamnosek, Veliki Repen 46. — 5. GUSTIN Maks, kamnosek, Col 9. — 6. GUSTIN Ivan, trg. pomočnik, Fernetiči. — 7. SKABAR Ladislav, mizar, Veliki Repen 38. — 8. SKABAR Karel, klesar, Veliki Repen 5. — 9. BIZJAK Josip, kmet, Col 10. — 10. SKABAR Emil, delavec, Veliki Repen 3. — 11. SKABAR Silvester, mehanik, Veliki Repen 20. — 12. GUSTIN Alfonz, kmet, Col 12. — 13. PURIC Ivan, krojač, Veliki Repen 15. — 14. FURLAN Vera, gostilničarka, Col 19. — 15. GUSTIN Dušan, delavec, Veliki Repen 22.

Nad 30 let zgodovine tržaških Slovencev v slikah in dokumentih na razstavi OF

Danes bo za vse zavedne tržaške Slovence dan, ki bo ostal v spominu kot važen zgodovinski dogodek.

Ob 9,30 bo na stadionu «Prvi maj» otvorjena jubilejna razstava ob desetletnici Osvobodilne fronte slovenskega naroda.

Kljub temu da smo te dni o razstavi že pisali, smo v splošnem povedali le nekaj o zanimivosti razstave. Obiskovalci pa bodo danes sami bolje videli v slikah in predmetih razvoj in borbo tržaških Slovencev, ki obsega skoro 40 let naše zgodovine v Trstu. Vsakdo bo videl na razstavi to, kar ga bo zanimalo, kar mu bo obudilo vesele in žalostne spomine, kar mu bo povedalo nekaj novega, kar mu bo zbudilo občudovanje in ponos, da je član svobodoljubnega in plemenitega naroda, ki ga ni in ga ne bo uspela nobena sovražna sila podjarmiti ali zatreti.

Lahko trdimo, da je marljivim in požrtvovalnim prirediteljem uspelo zajeti in prikazati na razstavi skoro vse važnejše dogodke, ki segajo v štiridesetletno preteklost, katera nima primera pri nobenem drugem narodu.

Ako se obiskovalec poglobi v čitanje dokumentov in slik samo slovenskih šol na Primorskem, bo z zanimanjem občudoval dolgoletno borbo naših očetov ter kruti, neopravičeni bes in sovraštvo tujca, ki nam jih je hotel v preteklih desetletjih uničiti. Šole pred prvo svetovno vojno, šole po prvi svetovni vojni, partizanske šole in današnje so verna slika težke in vztrajne borbe za ohranitev našega jezika in naše kulture na Primorskem. Vse to pa je le neznaten člen neskončne verige splošne borbe in trpljenja za naše pravice in svobodo.

Koliko bo obiskovalcev, ki bodo ustavili svoj pogled na zemljevidu, kjer so zaznamovane številne ječe, v katerih smo pustili toliko zdravja in sile naših najbolj zavednih tovarišev in kjer je tudi marsikateri današnji obiskovalec razstave pretrpel svoj delež za dosego svobode.

Slike interniracev iz leta 1919 nam jasno povejo, kakšen je bil že v začetku odnos Italije do naših rodoljubov.

Prizori iz gledališča, razne slike pevskih društev in druge številne slike nam prikažejo kulturo in življenje tržaških Slovencev pred prvo svetovno vojno. Iz dobe po prvi svetovni vojni pa je številno slik razdejanja naših kulturnih ustanov, med katerimi kraljuje kot največji nemaščevani zločin velika slika Narodnega doma v plamenih.

Tudi grafikon o naseljevanju primorskih emigrantov v Jugoslaviji nam med mnogimi pove v pestri sliki široko zgodovino preganjanja in zatiranja našega ljudstva, ki je moralo iskati zavetišče v stari Jugoslaviji.

Predolgo bi bilo naštevati vse zgodovinske zanimivosti, ki jih nudi obiskovalcem današnja razstava. Splošno zanimivo privlačnost stopnjujejo tudi številne umetniške slike ter kiparska dela, ki so v skladu z zgodovinsko vsebino razstave. Tudi filmi, ki jih bodo predvajali za časa razstave, vsak večer ob 20 uri, bodo primerno dopolnilo razstavi. Brezplačen vstop bo nudil tudi vsakemu manj imovitemu Tržačanu možnost, da si ogleda razstavo, ki je brezdvomno najbolj zanimiva in obširna od vseh onih, ki smo jih do danes videli v Trstu.

ZDRUŽITEV VSEH NAŠIH SIL in enoten nastop na volitvah

je zahteva večine našega ljudstva v podeželskih občinah

Kamorkoli greš te dni po našem podeželju, kjerkoli se pogovarjaš o bližnjih volitvah, povsod govorijo naši ljudje o nujnosti, da Slovenci združimo vse svoje sile in enotno nastopimo na volitvah v obrambo naših narodnih pravic in neodvisnosti Tržaškega ozemlja, za naš obstoj in napredek.

Vedno bolj se o tem govori, ker so volitve vedno bližje in ker se italijanski nacionalisti s podporo kominformovskega izdajstva vedno bolj surovo zaganjajo proti slovenskemu življu. Zlasti veliko zanimanje in mnogo upanja je zbudil poziv repentaborskih kandidatov slovenske enotne liste, ki so se združili, ne glede na svoja politična gledanja, ker se zavedajo velike važnosti sedanjega časa. Repentaborsko seme ni padlo na suha in neplodna tla. Dobro bo obrodilo kljub vsem oviram raznih «doktorjev» in advokatov, ker je naše ljudstvo v jedru še zdravo in bolj bistroumno kot poklicni politikanti. Prav ob tem primeru jih bo do dna spoznalo. Že je slišati neprikrite očitke «Kako vendar, da tega ne razumejo in nočejo, ko vsak poštenjak dobro ve, da ni druge poti, če hočemo še ostati pri življenju».

Žalostno je, pravijo ljudje po Krasu, da se Slovenci tako prepiramo med seboj, še bolj žalostno pa da nas hujskajo «voditelji», naša inteligenca, ki bi nam morala biti za zgled.

Naj gredo ti gospodje doktorji malo po vaseh in naj poslušajo, kaj jim bodo povedali, kaj jih bodo prosili naši preudarni Kraševci. Naj gredo med svoje pristaše in če so zares pravi demokrati, naj se ravnajo po želji ljudstva.

V Mavhinje naj gredo in vprašajo priletnega kmeta, ki je njih znan pristaš, a je zaveden in pošten možakar.

«Če se ne bomo združili, lahko zginemo, ni treba, da se več prikažemo na dan, ker nam bodo Italijani še bolj pili kri kot prej». Tako se nam je pritožil in pripovedoval, kako mu že zdaj kradejo pridelek laški pritepenci in ezuli, pa jim ne bi smel skoraj nič reči, saj so že tako drzni postali.

V Devinu jim bo krepak kmet, pravi korenjak, tako povedal, kot nam: «Zakaj, vraga, se ne bi mogli zediniti, kar nas je Slovencev, ko vidimo vsak dan, kako Italijani prodirajo v naše kraje, kupujejo zemljišča, postavljajo trgovine, pošiljajo vedno več ezulov in vrhu vsega tega so se vsi zbrali pod eno listo, pa čeprav je vmes različna vrsta strank? Ampak v enem so si edini; zatreti hočejo naš narod».

V nabrežinskih kamnolomih boste slišati med poštenimi delavci isto pritožbo in željo. Ravno kdor dela v kamnolomih, ve iz lastnih izkušenj vsakdanjega življenja, da je le v slogi moč.

V Sempolaju, v Saležu, v Zgoniku in v malih Briščikih vprašajte kmeta ali pa delavca, kaj misli on o tem. Bridko se vam bo nasmejal in rekel: «Če se ne znamo več skupaj spraviti, je boljše, da nas ni več na tem svetu». Le redki kominformistični zapeljanec vam bo odgovoril: «Meni je vseeno. Jaz sem internacionalist». A takih je vedno manj v nabrežinski občini kakor tudi v zgoniški.

Zlasti v nabrežinski občini je občuten problem enotnosti. Prav te dni se odkrivajo razne podle volilne špekulacije in manevri italijanskih šovinistov, da bi prišli do čimveč glasov. Iz Trsta so hoteli prepisati v nabrežinsko občino cel kup italijanskih družin, da bi se zdela nabrežinska občina čim bolj italijanska. Vsi so si na jasnem tudi, da so se sprijaznili in dogovorili kominformisti z italijanskimi šovinisti.

V Zgoniku bi vam pokojni Gruden takole polagal k srcu, kot je nam ko smo ga zadnjič videli: «Fantje, dajmo no, obdelajmo naš vrt, vsadimo skupaj kaj dobrega in ogradimo, da nam tujec ne pokrade. Vsak naj dela s svojim orodjem, a delajmo složno. Če na volitvah ne bomo združili svoje sile, bo šla naša občina rakom žvižgat».

V repentaborski občini so možje naredili po svoji vesti. Njihov nastop bo zapisan z zlatimi črkami v zgodovini teh naših razburkanih časov in borbe za obstoj. Še se bodo nasprotniki zaletavali, toda repentaborsko skalovje na vrhu griča stoji že stoletja kljub turškim navalom, kljub zasedbi raznih cesarstev, fašističnim požigom in nemškemu terorju.

V dolinski občini, kjer Lovriha ropota, kriči, vpije in s pestjo po mizi vodi občinsko upravo in troši milijonske svote, v vaseh pod Bregom in Socerbom so siti kominformističnega terorja in hočejo prosto zadihati. A kako se bo mogoče otresti kominformističnih prekupčevalcev, škvadristov itd., če se ne bodo združili vsi pošteni občani? Ljudstvo hoče enotnost, a tega se kominformisti v dolinski občini bojijo. Kdor bi oviral enotnost, bo nosil svojo odgovornost. Na leta in leta, dokler bo živ on in njegov rod, ga bodo domačini kazali s prstom.

Še je čas, a skrajni čas, da se reši kar se da rešiti.

Kominformisti se poslužujejo, in še bolj se bodo, ker jim je to že v krvi, raznih podlih volilnih manevrov, zemljevidov, ki jih v urah nespečnosti riše Vidali, groženj, obrekovanj itd. Odgovorimo tem podležem in vsem italijanskim šovinistom z našo enotnostjo.

Zadnja pot tov. Franja Valetiča

Predvčerajšnjim je bil pogreb požrtvovalnega prosvetnega delavca tov. Franja Valetiča. Na njegovi zadnji poti ga je iz mrtvašnice v Ul. Pietà do Ul. Parini spremljala velika množica prijateljev in znancev, bili so navzoči tudi predstavniki glavnega odbora SHPZ in prosvetnih društev ter množičnih organizacij. Združena moška pevska zbora «I. Cankar» in «Marušič» pa sta zapela žalostinko. Pogreb je pokazal, kako zelo je bil tov. Valetič pri vseh priljubljen.

IZ ISTRSKEGA OKROŽJA

Motodirke v Izoli

Ljudska tehnika avtomoto društvo Izola priredi v nedeljo 2. septembra t. l. ob 17. uri motorne dirke v Izoli. Proga bo dolga 4.000 m in jo bodo morali tekmovalci prevoziti petkrat. Start bo na trgu, nato bodo vozili mimo tovarne «Arrigoni» na novo cesto in z nove ceste nazaj na trg. Pri dirkah bodo sodelovali amaterji in profesionalci avtomotodruštev Istrskega okrožja.

Posamezne prijave sprejema avtomoto društvo Izola ter okrajni odbor Ljudske tehnike v Kopru do 15. ure danes.

Obvestilo

Ravnateljstvo slovenske nižje gimnazije v Portorožu sporoča:

Popravni izpiti za vse razrede gimnazije bodo 6. septembra t. l. Začetek ob 8. uri.

Dne 7. septembra t. l. z začetkom ob 8. uri se pričnejo nižji tečajni izpiti.

V dneh 10. in 11. septembra bo med 8. in 10. uro vpisovanje v vse razrede gimnazije.

Pričetek rednega pouka bo 13. septembra 1951.

Prošnji za pripustitev k popravnemu izpitu morajo dijaki priložiti zadnje šolsko spričevalo, prošnji za nižji tečajni izpit pa rojstni list in zadnje šolsko spričevalo.

Prav tako mora vsak dijak ob vpisu predložiti rojstni list in zadnje šolsko spričevalo.

Ravnateljstvo

Podjetje „Adrija“ dobi nove avtobuse

Jutri bo podjetje «Adrija» dobilo nov avtobus znamke «Mercedes», ki bo vozil na progi Koper-Portorož in nazaj. Z uvedbo novega avtobusa bo proga občutno razbremenjena ter bodo potniki odslej lahko udobneje potovali. V oktobru bo podjetje dobilo še dva moderna avtobusa, ki bosta imela po 54 sedežev in 20 stojišč ter bosta opremljena z radijskim sprejemnikom. Avtobusa bosta vozila na progi Novi grad-Koper ter Koper Umag.

Z uvedbo novih avtobusov bo podjetje najkasneje do 1. januarja prihodnjega leta odvzelo iz prometa vse kamione ali «bunkerje», ki še sedaj vozijo na nekaterih progah.

Nova telefonska zveza s Trstom

Včeraj so Koper povezali s Trstom z novo telefonsko linijo. Uprava pošte iz Kopra je napeljala telefonske žice iz Kopra v Škofije, kjer so jih priključili na linijo, ki jo je zgradila Telve od Trsta do Škofij.

Dveletni otrok utonil v vodnjaku

Včeraj ob 1. uri so prepeljali v splošno bolnico dveletnega sinčka grških beguncev Pavaa Damianidisa, ki je bil skupno s svojimi starši nastanjen v begunskem taborišču pri Sv. Savi. Pravzaprav so v bolnico pripeljali Damianidisa že mrtvega, zakaj vsi poskusi v taborišču kakor tudi med potjo do bolnice, da bi otroku rešili življenje z umetnim dihanjem, so se pokazali brezuspešni. Malega Pavaa so namreč pol ure prej potegnili iz plitkega vodnjaka v bližini taborišča, v katerega je padel in utonil, ne da bi kdo vedel povedati, v kakšnih okoliščinah se je to pripetilo.

Ob 12.30 je na trupelce naletela 42-letna Katarina Leitheim, ki je v spremstvu svojega 15-letnega sina šla mimo vodnjaka. In prav sin jo je opozoril, da nekaj plava v vodi, globoki okrog 1 meter, nakar je ženska brž potegnila Pavaa iz vode ter pričela klicati ljudi. Otroka so takoj prenesli v taborišćno ambulanto in zatem z reševalnim avtomobilom RK v bolnico, vendar, kakor smo že rekli, je bilo zdravniško posredovanje prekasno.

Nesreče na delu in cesti

Težja nesreča je včeraj predpoldne doletela v Ul. Settefontane 20-letnega Sergia Bensija, ki stanuje na Furlanski cesti 51. Bensi se je namreč peljal na zadnjem sedežu lahkega motocikla, ki ga je vozil njegov prijatelj 21-letni Gaetano Cattarini. Drvela sta navzdol po omenjeni ulici, ko sta se nenadno znašla pred tovornim avtomobilom, ki jima je iz prečne ulice zavil nasproti. Nesreče ni bilo mogoče preprečiti in «Vespa» je s silo trčila v prednji del avtomobila. Medtem ko je Cattarini ostal popolnoma nepoškodovan, je obležal Bensi z zlomljeno desno nogo na kraju nesreče, od koder so ga z reševalnim avtomobilom RK prepeljali v bolnico. Nogo ima zlomljeno na dveh mestih in se bo moral zdraviti najmanj dva meseca.

Dober teden dni se bo morala zdraviti 39-letna Antonija Krešević iz Ul. Campanelle 219, katero je včeraj zjutraj v Ul. Carducci podrl kolesar. Pri padcu si je ponesrečenka poškodovala levo nogo in so jo morali z reševalnim avtomobilom RK prepeljati v bolnico.

Na dokaj čuden način si je nevarno opekel usta 44-letni Florijan Pičulin iz Sv. Križa, ki je zaposlen pri Acegat. Včeraj zjutraj bi bil moral namreč pretočiti sodček tekoče kavstične sode, pa se je neprevidnež v ta namen enostavno poslužil gumijaste cevi, kakor da ima opravka s kraško črnino. Bržkone je računal s tem, da bo pravočasno odstavil cev, še preden bo jedka tekočina pritekla do kraja ter tako opravil delo brez drugačnih pripomočkov in izgube časa. Toda poskus ga je prevaril in sedaj si bo moral najmanj 10 dni zdraviti opečene ustnice, in poškodbe v ustni duplini.

* * *

Z reševalnim avtomobilom RK so včeraj popoldne prepeljali v splošno bolnico 49-letnega težaka Mariana Borrinija iz Milj, ki je med delom padel s 3 metrov visoke lestve, si polomil desno roko in se pobil po obrazu. Zdraviti se bo moral okrog mesec dni.

Pri padcu v stanovanju si je zlomila desno stegnenico 87-letna Marija Granduč iz Ul. Vespucci 29. Z reševalnim avtomobilom RK so jo prepeljali v bolnico, toda zdravniki se o njenem ozdravljenju še niso izrekli.

Tatovi in tatiči

Včeraj okrog ene ponoči so neznani tatovi pobrali lep kup komaj opranega perila 50-letni Teresi Gallo iz Ul. Eremo 79. Ženska je namreč perilo, ki se je čez dan sušilo v vrtu, proti večeru pobrala ter ga zložila v jerbas, jerbas pa pustila v vrtu. Ponoči pa se ji je zazdelo, da se nekdo sprehaja po vrtu. Planila je na noge in takoj ugotovila, da ji je tat izpraznil košaro. Sicer je takoj poklicala policijo, vendar tudi takojšnja poizvedovanja niso mogla odkriti sledu za nepoštenjaki. Gallova je oškodovana za okrog 50.000 lir.

Lopovski podvigi

31-letna Marija Brešac iz Ul. delle Mura 2, je včeraj dopoldne javila policiji, kako je neznan lopov pripravil ob zlato verižico njeno 5-letno hčerko Marijo Luizo. Okrog 11. ure je Brešacova poslala otroka v bližnjo trgovino. Ko se je dekletce vračalo, jo je v veži hiše, kjer stanuje, ustavil mlajši moški in ji ponudil ilustriran otroški listič «Paperino». Medtem ko si je Marija Luiza ogledovala pisane podobe, pa ji je neznanec odpel zlato verižico z obeskom in izginil. Verižica je bila vredna 6000 lir.

Dodelitev novih stanovanj

Občina obvešča vse zainteresirane, ki so vložili prošnjo za dodelitev stanovanja na tržaško občino, da ZVU ni še do danes določila katera bo pooblaščena ustanova, ki bo delila nova stanovanja. Vsi zainteresirani, ki želijo pojasnila zaradi svoj čas vloženih prošenj, naj se obrnejo v delavnikih od 10. do 12 ure. na urad na Trgu Verdi 1.

Naknadno bo dano obvestilo o ustanovi, ki bo delila stanovanja in tozadevna pravila.

Z GORIŠKEGA

Izpiti in vpisovanje na slovenskih srednjih šolah

Popravni izpiti jesenskega roka (razen mature) se pričnejo 17. septembra ob 8.30 v vrstnem redu, ki je objavljen na razglasni deski vsake šole; jesenski rok za maturo na liceju in na učiteljišču pa se prične 1. oktobra. Za pripustitev k popravnim izpitom ni potrebna nikaka prošnja.

Istočasno s popravnimi bodo tudi vsi ostali izpiti (sprejemni, vstopni, nižji tečajni itd.). Vpisovanje se je pričelo 1. septembra in se zaključi 25. septembra; samo za dijake, ki bodo polagali izpite, bo ta rok podaljšan do 3. oktobra.

Podrobnejša pojasnila dobijo interesenti na tajništvu šole.

Sovodenjci pri goriškem županu

Kot smo že pisali, so na zadnji seji sovodenjskega občinskega sveta razpravljali o predlogu, naj se končno uredi vprašanje povrnitve trošarine proste cone, ki jo je goriška občina protizakonito odvzela sovodenjski občini. V ta namen se je h goriškemu županu odpravila iz Sovodenj delegacija, katero so sestavljali župan Jožef Češčut, podžupan Andrej Tomšič in pa občinski tajnik. Z županom so se zadržali v daljšem razgovoru, med katerim je župan naglasil, da bo vso stvar predložil občinskemu zastopniku za prosto cono dr. Poterziju, da bi stvar na kak način uredili, vendar je dodal, da občina nima denarja. O tem bodo razpravljali tudi na prihodnji seji goriškega občinskega sveta. Poleg tega bo na prihodnji seji govora o sovodenjski cesti, glede katere je delegacija iz Sovodenj predlagala, naj bi jo vzela v skrbstvo pokrajina. Dr. Bernardis se je pokazal temu predlogu naklonjen, kajti asfaltirana cesta bi koristila tudi goriški občini, ker bi omogočila lažji prevoz turistov k vojaškim spomenikom na vrh Sv. Mihaela. (Vse drugo gre goriškemu županu prej po glavi, kot pa stvarne potrebe prebivalstva).

Med ostalim so govorili tudi o trošarinski zadrugi. Razgovorom je prisostvoval tudi goriški občinski tajnih.

Izlet v Benetke

Zveza slovenskih žena v Italiji priredi v nedeljo 16. septembra izlet v Benetke. Vpisovanje v Ljudski čitalnici v Ul. Ascoli 1-I do vključno sobote 8. t. m. Cena za vožnjo 950 lir za osebo. Odhod bo s Travnika z avtobusom ob 4. uri zjutraj.

Zahvala

Matere iz Ul. Commerciale in Rojan Vernielis, katere so imele otroke v kolonijah v Sloveniji, zlasti v Polhovem Gradcu, se toplo zahvaljujejo vsem tistim, ki so pripomogli da so se njihovi otroci vrnili zdravi, veseli in zadovoljni.

Posebno se zahvaljujejo zdravnikoma dr. Sonji Mašeri in dr. Danevu.

Vozni red avtobusov ki bodo vozili danes iz Trsta v Bazovico in obratno

ODHODI IZ TRSTA:

8.30 10.00, 10.30 izredno do Bazovice, 11.00, 11.30 izredno do Bazovice, 12.30, 14.00 izredno do Bazovice, 14.30; od 14.30 do 17.00 vozi vsake 1/4 ure, 17.00, 18.30, 20.30.

ODHODI IZ BAZOVICE V TRST:

6.45, 9.30, 11.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00; od 18.00 dalje do 24.00 vozi vsake 1/4 ure.

AVTOBUSI VOZIJO Z AVTOBUSNE POSTAJE V MESTU.

OF

Množične organizacije I. okraja organizirajo 3-dnevni izlet na ogled velesejma v Zagreb dne 22., 23. in 24. septembra.

Vpisovanje se vrši dnevno od 17. do 19. ure na sedežu OF I. okraja v Ulici R. Manna 29 do vključno 13. septembra t. l.

V Barkovljah se vpisuje dnevno od 19. do 20. ure v prostorih P. D. «M. Matjašič» Ul. Bovedo 43.

Podrobnejše informacije dobite na navedenih krajih vpisovanja.

* * *

Okrajni odbor OF za II. okraj obvešča svoje člane in prijatelje, da bo izlet na zagrebški velesejem, zaradi tehničnih razlogov, le **22., 23. in 24. septembra.** Vpisovanja se sprejemajo za sektorje Sv. Ivan, Školjet, Kolonja, VOM, Center mesta in Sv. Alojz dnevno na stadionu «Prvi maj» od 9. do 12. in od 16. do 20. ure. Za sektorje Sv. Vid in Sv. Just vsak torek, četrtek in soboto od 19. do 21. ure v Ulici S. Vito 17 in za sektor Lonjer-Katinara dnevno pri tov. Marici Čok-Gašparijevi v Lonjerju.

Skupna cena vožnje, hrane in prenočišča za člane vseh masovnih organizacij 2.900 lir, za nečlane 3000 lir.

Vpisovanje se zaključi 10. septembra.

* * *

OF III. okraja organizira 16. septembra 1951 enodnevni izlet v ŠKRBINO pri Komnu. Vpisovanje od ponedeljka 27. t. m. pri Cirilu, Ul. S. Marco 21 (gostilna «La Speranza») vsak dan od 19. do 21. ure, ob nedeljah pa od 10. do 12. ure in se zaključi nepreklicno 5. septembra zvečer.

* * *

Odbor OF III. okraja priredi 3-dnevni izlet na zagrebški velesejem 22., 23. in 24. septembra. Vpisovanje pri Cirilu, Ul. S. Marco 21, gostilna «La Speranza» vsak dan od 18. do 20.30 ure.

* * *

IV. okraj OF obvešča članstvo in simpatizerje, da bo izlet na velesejem v Zagreb prvič v dneh 22., 23. in 24. septembra, odhod z vlakom 22. septembra zjutraj, povratek 24. septembra ob 23. uri.

Vpisovanje je na sedežu OF v Škednju in pri tovarišu Pregarcu na Kolonkovcu. Vse potrebne informacije se dobe pri vpisu.

* * *

Okrajni odbor OF V. okraja sprejema vpisovanja za izlet na velesejem v Zagreb za 22., 23. in 24. septembra z vlakom in motocikli v sledečih krajih: v Dolini na sedežu (v Jercogovi dvorani) v Boljuncu pri tov. Sancinu Marjanu, v Borštu pri tov. Meri, v Ricmanjih pri tov. Kuretu Silvestru, v Domju pri tov. Sturmanu Josipu, v Prebenegu pri tov. Bandi Mirku, v Mačkovljah pri tov. Slavcu Benjaminu št. 61, v Stramarju pri tov. Lazarju, v Škofijah pri tov. Sancinu Francu in v Plavjah pri tov. Jamšku Josipu.

Vsa pojasnila dobite na navedenih mestih.

Planinsko društvo

9. septembra izlet na **Sello Neveo** z vzponom na **Montaž. Viš** in **Kanin.** Vpisovanje v Ul. Machiavelli 13 do 6. septembra.

Partizanski tabor

Okrajni odbor ZB NOV Sežana z ostalimi organizacijami priredi 15. in 16. septembra v Štanjelu na Krasu velik partizanski tabor združen s proslavo 4. obletnice priključitve Primorske k FLRJ in 8. obletnico ustanovitve XIX SNOUB Srečka Kosovela, s sledečim sporedom:

1. dne 15. zvečer partizanski pohodi iz okoliških vasi in predvajanje filma;
2. dne 16. ob 8. uri vojaški manever s sodelovanjem vseh enot izven armadne vzgoje in vojske;
3. ob 10. uri govori tov. I. Regenta, Stoke Franca in Bračič Mirka; po končanih govorih kulturni program.

Nastopajo pevski zbori, folklorne skupine, recitacijski krožek iz Sežane in drugi.

POPOLDANSKI SPORED:

1. bogat srečolov z glavnimi dobitki (telica, prašič, ovca, volneni jopiči itd.);
2. ples;
3. streljanje v tarčo, vlečenje vrvi in druge zabavne fizkulturne točke.

Za hrano in pijačo bo preskrbljeno.

Vabljeni vsi borci brigade, svojci padlih borcev in ostali!

DANES

2. t. m. ob 20. uri bo v okviru

jubilejne razstave OF na STADIONU «PRVI MAJ» FILMSKA PREDSTAVA na prostem. Na sporedu sta filma

«NA SVOJI ZEMLJI»
in
«PARTIZANSKI TISK»

JUTRI V PONEDELJEK 3. septembra ob 20. uri

«TO LJUDSTVO BO ZIVELO»
in
«PARTIZANSKE BOLNICE»

Razstava bo odprta ves dan do 23. ure.

Obvestilo

Openski okraj OF obvešča, da bo danes 2. septembra vozil avtobus na komemoracijo bazoviških žrtev v Bazovico od 13. do 15. ure začenši s Proseka na Križadi, na Opčinah pred kinodvorano, nato preko Trebč in Padrič.

Taborniki in brigadirji, pozor!

Vse tabornike iz Ribna pri Bledu vabimo, da se udeležijo komemoracije bazoviških žrtev, ki bo danes 2. septembra t. l. v Bazovici.

Zberemo se na Ul. Fabio Severo št. 5 ob 9.30 uri. S seboj vzemite hrano za ves dan.

Vodstvo

Stab II. tržaške brigade vabi brigadirje, da se udeležijo spominske svečanosti za bazoviškimi junaki, ki bo danes 2. septembra v Bazovici. Zborno mesto na stadionu «Prvi maj» ob 9. uri.

Stab II. tržaške brigade

Odhod iz Plavij v Bazovico

Obveščamo, da bo odhod iz PLAVIJ V BAZOVICO za pevce in godbo ob 13.30.

Odhod iz DOLINE v BAZOVICO bo z avtobusom ob 13.50 preko BOLJUNCA in BORSTA.

NABREZINSKI OKRAJ
Urnik avtobusov za proslavo v Bazovici

Za prevoz delegacij: iz Saleža ob 10., iz Sempolaja ob 10.15, iz Nabrežine ob 10.30, iz Sv. Križa ob 10.45, iz Proseka ob 10.50 (preko Opčin tudi za Trebče in Padriče).

Za prevoz udeležencev popoldanske proslave: iz Saleža ob 12.30, iz Sempolaja ob 12.45, iz Nabrežine ob 13.30, iz Sv. Križa ob 13.45.

PROSVETNA DRUŠTVA

«TRŽASKI ZVON» je pričel z rednimi pevskimi vajami.

Prosimo pevce da se vaj redno udeležujejo, kajti pred nami je več nastopov. Udeležili se bomo «Bazoviške proslave». Nastopili bomo 9. septembra t. l. na tradicionalnem koncertu v Sempolaju ter sodelovali na okrajni OF proslavi v Nabrežini, ki bo 16. septembra t. l. Poleg tega pa je v načrtu društveni izlet, o katerem se je treba pogovoriti.

* * *

Prosvetno društvo «Ivan Cankar». Obveščamo pevce moškega zbora, da bo pevska vaja v torek 4. t. m. ob 20.30 v običajnih prostorih.

Vabimo vse pevce in pevke, da se udeležijo današnje proslave bazoviških žrtev.

* * *

Barkovljansko prosvetno društvo poziva vse pevke in pevce, da se udeležijo današnje proslave bazoviških žrtev, na kateri bodo nastopili združeni pevski zbori.

* * *

Prosvetno društvo «Igo Gruden» v Nabrežini (pevski odsek) sporoča vsem ljubiteljem prelepe slovenske pesmi, da se vrše pevske vaje vsako sredo in petek ob 21. uri v knjižnici. Posebno vabimo mladino obojega spola, da se teh pevskih vaj udeleži v polnem številu.

Glasbena šola v Trstu

Vpisovanje v Glasbeno šolo bo od 3. do 8. septembra od 11. do 12. ure v Ulici Sv. Frančiška 22, I.

Vpisati se morajo tudi gojenci iz Barkovelj, Opčin in ostale okolice. Opozarjamo, da bo letos delni pouk tudi v Skednju.

Na Glasbeni šoli poučujejo klavir, solopetje, teoretične predmete ter vse orkestralne inštrumente (čelo, kontrabas, klarinet, trombento itd.).

RAVNATELJSTVO

OBVESTILO DVOLASTNIKOM

Obveščamo vse dvolastnike, ki imajo svoja zemljišča v Jugoslaviji in ki nameravajo sekati drva, da morajo vložiti prošnje do 20. septembra 1951.

Za vse potrebne informacije naj se zglasijo pri «Kmečki zvezi» v Trstu, Ul. F. Filzi št. 10, I.

Nove poštne tarife

Od 1. septembra dalje bodo v veljavi naslednje poštne tarife za inozemstvo: pisma 60, razglednice 12, rokopisi 60, tiskovine 12, expresi 85, priporočila 65, zavarovanja 70, bonj odgovor 120, poštna nakazila 45, poštni boni 85 lir.

DAROVI IN PRISPEVKI

Za zdravljenje Mazan Ade so darovali: Gornik Emil, Bazovica št. 122, 500; druž'na Zagar, Bazovica št. 11, 1.000; Rebula Alojz 340, Družina Franc Ul. Donadoni 34, 500; Kaučič Fani 100; Anita Piščanec 100; Mlač Angela 200; Lukač Marija 350; Orel Marija 100; Suc Marija 100, Kocman Milena 50; Mozetič Marija 50; N. N. 200; prof. Rauber Rado 200; Petar Maks 200; Brezavšček Marija 200; Lipovec M. 200; Tavčar 200; Bolčič Milan 200; N. N. 70; Stoka Slavko 200; Bandina Danilo 100; Regent Alma 200; Škerlavaj Anica 200; Koren 200; Lapajne 100 in Cibic Rado 500 lir.

Za Dijaško Matico so darovale Pernačič Viktorija, Vouk Lidija in Rudež Cecilja 900 lir. Mozetič Miro, Trg Garibaldi 11, daruje za sirote padlih partizanov 500 in za Kulturni dom 500 lir.

Izžrebane loterijske številke

BARI	60	50	83	36	65
CAGLIARI	81	32	88	23	79
FIRENZE	50	48	16	2	86
GENOVA	52	77	4	74	3
MILANO	47	67	52	69	35
NAPOLI	1	39	20	4	56
PALERMO	79	5	19	6	9
ROMA	53	70	83	90	48
TORINO	64	27	23	6	65
VENEZIA	40	42	69	34	65

NOCNA SLUZBA LEKARN

Al Cedro, Trg Oberdan 2; Alla Picciola, Ul. Oriani 2; Alla Salute, Ul. Giulia 14; Harabaglia v Barkovljah in Nicoli v Skednju.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 1. septembra 1951 se je v Trstu rodilo 8 otrok, umrlo je oseb in porok je bilo 8.

Civilne poroke: radiotehnik Paolo Mosetti in uradnica Nerina Grisettich.

Cerkvene poroke: kurjač Ernesto Buttignon in delavka Vanda Dellavedova, mehanik Francesco Dapiran in uradnica Liliana Corrazzini, industrijski izvedenec Carlo Bordari in učiteljica Anna Maria Scoppini, mehanik Armando Bravini in krznarka Giovanna Lucchini, inštalater Stelio Bresaz in trg. pomočnica Lucia Sevsech, mehanik Egiziano Iadrov in trg. pomočnica Liliana Tomadin, cevar Emilio Cupin in gospodinja Stefania Mancinelli.

Umrli so: 6-letna Irasema Fileni, 7 mesecev stari Carlo Caris, 21-letna Giuliana Bianchi, 78-letni Alcide Rasini, 76-letna Teresa Meneghini, 2 meseca Stara Nadia Cernievez in 86-letna Angela Teodorovich roj. Fattori.

✝ Dne 30 avgusta je mirno zaspala naša draga mati, soproga in stara mati

Amelija Godina roj. Longo

Zahvaljujemo se vsem, ki so nam stali ob strani ob tej žalosti.

Žalujoči soprog Alojz ter družine Godina, Bednarik, Gršperšič, Panjek, D'Agostino in ostali sorodniki

Trst 1. septembra 1951.

MALI OGLASI

PRIDNO IN POSTENO ZENSKO veščo domačih del z dobro plačo išče družina Možetič Miro, Trg Garibaldi 11.

POSTENO ZENO, veščo domačih del, išče slovenska družina. Naslov na upravi lista.

ZEMLJISCE v Padričah prodam. Naslov na upravi lista.

ADEX-IZLETI

TRIDNEVNI IZLET
22., 23. in 24. septembra
v Poreč in Pulj

DVODNEVNI IZLET
22. in 23. septembra
v
Opatijo-Reko in Pazin
29. in 30. septembra
v Maribor in Celje

ENODNEVNI IZLET
23. septembra na
Bled in
Škrbino na Krasu

Vpisovanje od 3. do 8. septembra.

ADEX-IZLETI
na
Zagrebški velesejem
z avtopulmanom od 20. do 23. septembra
in z vlakom od 22. do 24. septembra

Vpisovanje pri «Adria-Express», Ul. F. Severo 5 b - tel. 29243 do 8. septembra.

STIRIDNEVNI IZLET
od 24. do 27. septembra
vzdolž dalmatinske obale do Splita

Vpisovanje od 3. do 8. septembra.

VOLILNI PROGRAM SLOVANSKO-ITALIJANSKE LJUDSKE FRONTE ZA VOLITVE V TRŽAŠKI OBČINI

PORAZIMO SOVRAŽNIKE Tržaškega ozemlja

Ustvarimo pogoje in podlago za svobodno Tržaško ozemlje, ki bo neodvisno in zmožno življenja

Občinske volitve v Trstu bodo letos v takih okoliščinah, ki tržaško ljudstvo ovirajo, da bi si ustvarilo lastno svobodno življenje in blagostanje. Pogubna in nevarna politika blokov ogroža mir na vsem svetu in onemogoča svobodno življenje in gospodarski napredek narodov in držav. Prav v tej politiki je osnovni vzrok, da mora tržaško prebivalstvo še danes prenašati okupacijski režim. Ta politika je kriva, da nimamo Tržačani poleg lastnih občinskih uprav tudi osnovne demokratične pravice, da si postavimo tudi lastno vlado.

Slovansko-italijanska ljudska fronta smatra, da se tržaško prebivalstvo le z borbo za neodvisnost lahko osvobodi spletkarjenja zunanjih imperialističnih sil in njihovih domačih agencij ter vzpostavi na tem ozemlju normalno stanje in zagotovi mir, ki sta nujno potrebna za njegovo blagostanje in svobodo.

Glavna ovira za dejansko uresničenje ekonomske in politične neodvisnosti Tržaškega ozemlja so današnji monopolizatorji gospodarstva, politike in javne uprave v Trstu ter sile in stranke, ki jih odkrito ali prikrito podpirajo.

Zato je uresničenje tega cilja mogoče le s sistematično borbo, da se zrušijo te pozicije.

Slovansko-italijanska ljudska fronta se sedanjega položaja zaveda in poziva tržaške ljudske množice, naj združijo svoje sile in se borijo za resnično svobodno Tržaško ozemlje. Da bi se onemogočili sovražniki STO in da bi se ustvarili v interesu delovnega ljudstva pogoji, ki so potrebni za svobodno življenje in blagostanje, Slovansko-italijanska ljudska fronta zahteva:

Uveljavitev demokratičnih določb mirovne pogodbe;

pravico, da si tržaško ljudstvo izvoli vladne organe in odstrani sleherno tuje vmešavanje, zlasti pa vmešavanje italijanske države ter si na ta način ustvari pogoje za temeljito demokratizacijo vsega javnega življenja;

takojšnje izvajanje tistih določb mirovne pogodbe, ki določajo prenos lastnine italijanske države na Tržaško ozemlje;

nacionalizacijo vseh glavnih gospodarskih podjetij, da bi se na ta način ustvaril močan nacionalizirani gospodarski sektor, ki naj bo jamstvo resnične neodvisnosti Tržaškega ozemlja. Nacionalizirana podjetja naj upravlja delavstvo, kar bo čvrsta podlaga za demokratizacijo gospodarskih in socialnih odnosov;

narodnostno enakopravnost in uresničenje mirnega in bratskega sožitja med Slovenci in Italijani Tržaškega ozemlja.

Zato mora biti naše geslo:

Porazimo na tržaških tleh vse tiste sile, ki nasprotujejo neodvisnosti in svobodi Tržaškega ozemlja!

Porazimo iredentistične, šovinistične in reakcionarne sile ter njihove agenture kot je kominformistično vodstvo, ki so orodje italijanskega imperializma, sovražnika svobode in blagostanja Trsta!

Uresničimo pogoje in osnove za dejansko neodvisno Svobodno Tržaško ozemlje!

Slov.-ital. ljudska fronta poudarja, da je to edina pot za uresničenje osnovnih teženj tržaškega ljudstva in poziva volivce, naj se borijo za takšno tržaško občino, ki ne bo orodje politike, ki je sovražna svobodi in neodvisnosti Tržaškega ozemlja temveč, ki naj postane v okviru svoje avtonomnosti borbeno orodje za zadostitev potreb in zahtev širokih tržaških ljudskih množic.

VOLILNI ZNAK LJUDSKE FRONTE

1. **BORTOLO, PETRONIO** pomorščak
2. **Dr. JOŽE DEKLEVA,** odvetnik
3. Boltar Edoardo, obrtnik
4. Čok Antonija, učiteljica
5. Cuccoli Giovanni, delavec
6. Dr. Daneu Anton, zdravnik
7. Drassich Carlo, delavec
8. Gerdol Ivan, učitelj
9. Giosafatto Giuseppina, por. Sluga, gospodinja
10. Gregori Antonio, delavec
11. Gruntar Karel, upokojenec
12. Hrovat Ladislav, trgovec
13. Dr. Kosovel Jože, profesor
14. Košuta Egidij, kmet
15. Krajner Valerija vd. Kocjančič, gospodinja
16. Larisch Giordano, delavec
17. Laurenti Eugenio, delavec
18. Luxa Giordano, delavec
19. Maglizza Mario, delavec
20. Mesesnel Silvan, uradnik
21. Molinari Giuseppe, črkostavec
22. Novak Ivan, delavec
23. Pernarčič Ludvik, pristaniški delavec
24. Reschitz Alma, uradnica
25. Sigulin Emilija por. Tigliani, gospodinja
26. Sorta Giordano, delavec
27. Štoka Franc, delavec
28. Ukmar Anton, delavec
29. Zerial Ermanno, delavec
30. Žnidarčič Friderik, delavec

KANDIDATNA LISTA LJUDSKE FRONTE

Dr. JOŽE DEKLEVA

BORTOLO PETRONIO

EDOARDO BOLTAR

ANTONIJA COK

GIOVANNI CUCCOLI

Dr. ANTON DANEU

CARLO DRASSICH

IVAN GERDOL

ANTONIO GREGORI

KAREL GRUNTAR

LADISLAV HROVAT

(Slike ostalih kandidatov bomo objavili po abecednem redu v prihodnjih številkah).

ZA REŠITEV NAJNUJNEJŠIH VPRAŠANJ TRŽAŠKE OBČINE

Med najnujnejšimi konkretnimi vprašanji, ki čakajo rešitve v okviru tržaške občine, se bodo predstavniki Ljudske fronte v občinski upravi borili:

Stanovanja - Javne naprave

Občinski svet, ki naj predstavlja in deluje v interesu tržaškega ljudstva, mora videti v stanovanjskem vprašanju in v vprašanju javnih naprav sploh neodložljivo socialno nujnost, ki je rešljiva.

Vsaka tržaška družina mora imeti primerno stanovanje!

Vodstvo občine bo moralo takoj začeti z reševanjem teh vprašanj in izdelati gradbeni načrt za primerna ljudska stanovanja ter dodeliti razpoložljiva stanovanja predvsem Tržačanom. Občina bo morala sama prevzeti upravo ljudskih hiš ter uskladiti in nadzorovati vse tozadevne pobude.

Javne usluge morajo ustrezati modernim življenjskim potrebam: upravljati jih mora občina, a protidajatev naj bo takšna, da ne bo predstavljala prevelikega bremena za delavce in njih družine.

Za naraščajoče potrebe prebivalstva v predmestjih in na deželi je potrebno javne prometne naprave čim bolj izpopolniti ter tako vzpostaviti popolno in lahko povezavo med mestom in okolico.

Občinsko socialno skrbstvo, pokojnine - pomoč - bolnice

Občinsko politiko glede teh vprašanj je treba voditi po organskih vidikih tako, da bo imelo mesto in občani, delavci in upokojenci, bolniki in pomoči potrebni, mladina in matere — takšne socialno-skrbstvene in podporne ustanove, ki bodo ustrezale potrebam dostojnega življenja.

Demokratična občinska uprava mora v vsakem pogledu načeti vprašanje **zboljšanja javne zdravstvene službe, javnega skrbstva, razvoja otroških vrtcev in kolonij, ustanavljanja ambulant v vseh mestnih okrajih, enakega in pravičnega postopanja pri dodeljevanju pokojnin in podpor upokojencem in starim delavcem.**

Javno skrbstvo naj organizira občina po najmodernejših vidikih, a otroci naj imajo v šolah, v vrtcih kakor tudi v ambulantah in kolonijah primerno okolje, učinkovito postrežbo in udobne prostore.

Demokratična ljudska uprava tržaške občine bo morala v svojem delovanju **posvetiti posebno pažnjo vprašanjem žene in matere,** da bi se odpravil položaj manjvrednosti, v katerem se dejansko nahajajo v primeri z moškimi tudi v okviru občinske uprave.

Tržaški mladini, katere vprašanje povzroča resno zaskrbljenost, mora občinska uprava posvetiti posebno skrb za njeno vzgojo, strokovno izobrazbo in zaposlitev.

Šola, kultura, ljudski šport

Občinska uprava, za kakršno se zavzema Ljudska fronta, naj se bori za to, da bi šola imela izključno vzgojni značaj in da bi bila dostopna v vseh stopnjah vsej mladini.

Na kulturnem polju se mora spoštovati narodna enakopravnost in odstraniti sleherna diskriminacija tako, da bo šola svobodna in brez tujih vplivov na njeno vzgojno delovanje.

Občina bo morala ukreniti, da bodo gledališča, športna igrišča, telovadnice in vsi drugi prostori namenjeni za razvoj ljudske kulture in telesne vzgoje na razpolago po zahtevah in potrebah tako slovenskih kakor italijanskih občanov.

Davčna politika

Davčna politika občine se mora voditi na podlagi naprednih načel. Davčna bremena naj bodo razdeljena med prebivalce na podlagi njihovih dejanskih dohodkov.

Posredni davki naj bodo znižani na najmanjšo mero.

Družinski davek naj ne obremenjuje nujno potrebnih dohodkov za dostojno življenje.

Demokratična občina mora črpati sredstva za svoje finance s tem, da daje pobudo in da je soudeležena pri pobudah trgovske, industrijske in turistične dejavnosti. Občina naj ima poleg tega najširšo svobodo pri razpolaganju nakazanih finančnih sredstev.

Po drugi strani si bo morala občina prizadevati za ostvaritev gibčnejšega in modernejšega upravnega ustroja.

Slovansko-italijanska ljudska fronta je prepričana, da tolmači s svojim programom za tržaško občino glavne in najbolj pereče zahteve velike večine tržaškega prebivalstva.

Zato poziva vse tržaške volivce, naj podprejo s svojo borbo in glasom program Slov.-ital. ljudske fronte in tako izvolijo občinske predstavnike, ki se bodo borili za njegovo uresničenje.

Ob izidu prve knjige Cankarjevega izbranega dela

Prvi zvezek nove knjige Cankarjevih izbranih del

Pomemben dogodek v slovenskem kulturnem življenju pomeni izid prve knjige Cankarjevega izbranega dela. Okusno opremljena v temno-rdeče platno vezana knjiga z zlatim napisom, odličnim papirjem, in lepim tiskom vzbuja pri ljubiteljih lepe knjige splošno pozornost pa tudi veliko notranje zadovoljstvo. Tako je Cankarjeva založba, ki se je namenila izdati Cankarjevo izbrano delo v desetih knjigah, res dostojno počastila obletnico slovenske knjige, kateri je celotna izdaja tudi posvečena.

Prva knjiga vsebuje izbor Cankarjevih pesmi in izbor iz njegove pripovedne proze do leta 1900. Jedro pesemskega dela zbirke tvorijo pesmi iz Erotike, edine Cankarjeve pesniške zbirke. Črtice in novele pa se enako kot pesmi vrste po času nastanka. Prozo zaključuje daljši tekst Popotovanje Nikolaja Nikiča. Nekako v sredo pa je urednik uvrstil Vinjete. Na koncu je 90 strani temeljitih opomb k delom objavljenih v knjigi ter urednikova beseda o zasnovi celotnega izbranega dela Ivana Cankarja. V tej spremni besedi pravi urednik Boris Merhar, da se po osvoboditvi nikakor še nismo dovolj oddolžili največjemu slovenskemu pisatelju Ivanu Cankarju, zlasti še ker je izdaja njegovega zbranega dela že davno razprodana. Zato zasluži odločitev Cankarjeve založbe, da izda izbrano delo Cankarja v desetih knjigah res vse priznanje. Seveda je imela založba zlasti pa urednik pri tem težavno nalogo, kajti ni bilo lahko pripraviti Cankarjevo delo, ki je precej obsežno, v desetih knjigah, ne da bi pri tem bile zabrisane bistvene poteze Cankarjevega ustvarjanja. Urednik si je pri tem pomagal tako, da je izpustil vsa tista dela, ki se bodisi po motiviki ali idejnosti ponavljajo in pa dela, ki so zaradi simbolike manj umljiva. Večji poudarek je dal tudi dramam in kritičnim ter polemičnim spisom, ki bodo v izdaji sorazmerno močneje zastopani kakor pa pripovedni spisi. Bo pa celotna zbirka urejena kronološko tako, da bodo pesmim sledile črtice in povesti, tem pa drame, kritični in polemični spisi. Seveda bo izdaja prirejena tako, da bo razumljiva in dostopna najširšemu krogu bralcev.

Besedilo spisov je vzeto iz zadnje pisateljeve redakcije. Jezik je sicer nekoliko moderniziran, ni pa v celoti izravnan s sedanjim pravopisom, kajti urednika je vodilo prepričanje, da je treba ohraniti ne le vse značilnosti Cankarjevega jezika v besedju in slogu, ritmu in sintaksi, temveč — in to zadeva zlasti pričujoči prvi zvezek — tudi redke začetne pomanjkljivosti njegovega pisanja, ki jih je pozneje sam domala opustil. Tako bo nudila izdaja tudi pregled nad razvojem Cankarjevega umetniškega jezika, omenjene jezikovne pege pa bodo v komentarju k tekstom pojasnjene ob posameznih značilnejših primerih.

Vsa zbirka bo izšla v nakladi 8.000 izvodov in bo ena najobsežnejših, obenem pa po literarno umetniški strani ena najpomembnejših knjižnih izdaj, kar smo jih dobili po vojni.

IVAN CANKAR

NEDELJSKA ČRTICA

NA IZPREHODU

Mesto je ležalo za mano; samo par temnih hiš s skoro ravnimi strehami in majhnimi okni je samevalo tu pa tam po klancih in nizkih holmih. Naokrog se je razprostirala tiha istrska krajina.

To je čudovita tišina, ki objemlje dušo polagoma in nečutno, kakor lega na zemljo večerni mrak. Zdi se ti, da je zaspalo tvoje srce, da so tvoja usta onemela; gledaš in poslušaš kakor v sanjah, — brez misli in brez zanimanja.

Daleč naokoli, do obzorja, samo nizko grmičevje nedoločne, zelenkastorumene barve. Ob cesti so se vile zaprašene robide, a jagode so bile trde in brez okusa. Kakor beli nagrobni spomeniki so se dvigali med grmovjem visoki kamni, ožgani od sonca. Oglasilo se je od nekod zaspano čiričanje murnovo, a utihnilo je še tisti hip.

Pot je vodila navzgor. Na majhnem oslu je prijahala naproti stara ženska z zarjavelim, obrazom in sključenim životom. Osel je povešal glavo ter suho telo v enakomernem, počasnem teku; ob straneh mu je cincalo dvoje lesenih posod. V dolini pred menoj je ležala vas, — to je kakih deset nizkih hiš, podobnih rjavim kockam. Na desni se je razprostiral precej velik vinograd, a vmes so stala poredkoma figova drevesa s svojim širokim zelenim perjem in skoro dozorelimi sadovi. Par psov je lajalo hripavo za ograjami; človeka ni bilo nikjer nikogar; le iz nekega okna je pogledal teman, širok obraz.

Vas se je skrila za holmom in krajina je ostala tiha in pusta. Najmanjšega glasu od nikoder. Sončni žarki so ležali v zraku vroči in mirni; kakor velikanska plošča iz razbeljenega svinca se je razpenjalo nebo nad obzorjem.

Tam nekje se je pasla čreda ovac. Mlad pastir v jopiču iz težkega rjavega sukna in v belih hlačah, od kolena dol tesno zapetih, je sedel na kamnu in pel dolgo, monotono pesem... Ali ste slišali kdaj istrske pesmi? Vzrasle so iz valovite, tihe zemlje, — iz peščenih holmov, iz skritih pozabljenih vasi; v teh glasovih ječi mirna, v trpljenju rojena duša, — enostavna kakor trpljenje samo, brez sladkih akordov, brez ljubeznivih melodij...

Cutil sem se precej utrujenega, ko sem prišel naposled v Dinjan. To je precej veliko mestece s starodavno cerkvijo in visokim stolpom, od koder se vidi daleč po Istri in po odprtem morju; kadar je nebo jasno in zrak čist, — prav do Benetk. Stopnice do vrha so jako slabe.

Stopil sem v gostilno. Suha ženska s čemernim obrazom in umazanim predpasnikom mi je prinesla vina... Rad bi napisal na tem mestu navdušen slavospev kipečemu istranu, — toda manjka mi besed, iz katerih bi gorelo vsaj pol toliko ognja in cvetelo vsaj pol toliko poezije kakor iz one divne črne kaplje, — iz teh duhtečih in bleščečih črnih diamantov.

V gostilni je sedel samo še en gost, — majhen, droben človek v precej čedni obleki, s šilastim nekako oblizanim obrazom in finimi belimi rokami. Pozdravil me je z naravnost frizersko vljudnostjo; čez par trenutkov pa je vzel svoj kozarec, poklonil se globoko ter prisedel k meni. Niti danes ne vem, kdo da je bil; pravil je sicer, da je učitelj, jaz ne vem kje, — toda govoril je s takim glasom, kakor bi mi hotel namigniti sam, naj mu nikar nič ne verjamem...

Govorila sva o Istri. Meni so bile nekako zoprne njegove besede, četudi ni pravil nobenih posebnih neumnosti. Jaz sam bi govoril morda prav tako, če bi sedel pred mano kdo drug, — ne ta mehki, brezbarvni, vodeni človek, ki se mi je zdel nekak simbol neznačajnosti in potuhnjene ponižnosti... Čemu je govoril ravno o Istri? Zakaj ne o politiki, o literaturi, o filozofiji? O teh stvareh govori lahko vsak bedak...

«Jaz res ne vem, kako morajo živeti ti ljudje?... Od kamenja? Od grmovja? Od osata... Fej, to so vam kraji...»

V sobo je stopil priletan Čič. Oblečen je bil, kakor so oblečeni vsi istrski kmetje. Njegov obraz je bil nenavadno krepko in pravilno črtan, kar ni v Istri nič nenavadnega. Toliko lepih moških obrazov se vidi malokje drugod.

Šel je k peči in zdelo se je, kakor da se ne briga za naju. Njegove velike, temnorjave oči so bile mirne in hladne, tenke, energično valovite ustne se niso zganile.

«— In to imenujejo domovino!... Zdaj torej lahko jasno spoznate smešnost tega pojma in posebno še brezmiselnost tako zvane domovinske ljubezni! — Ko je Napoleon —»

Resnično, govoril je o Napoleonu!

«Ko je šel Napoleon skozi dolgočasno in neinteresantno Poljsko, vzel je v roko pest prsti ter zaklical ironično, In to imenujejo domovino! — Kaj bi rekel, da je bil prišel v Istro!»

Meni je presedalo čedalje bolj.

Ali ne vidite poezije, — da, ali ne vidite te samotne, melanholične poezije, — ali ne vidite teh pridržanih solza — ne slišite tega poldušenega ječanja — ?».

Sramoval sem se sam svojih besed; stari istrski kmet me je pogledal izza svoje mize tako fino ironično, njegove ustne so se zakrivile v tako lahnem, neizmernem zabavljivem drgetu, da mi je šinila vročina v lica.

Ta čudoviti zasmeh, — vreden bi bil Mitterwurzerja!

«Prosim vas», hotel je reči, «prosim vas, dragi moj, ne bodite neslani. Samo neslani ne! Vaš sosed je bedak po naravi in, kar je naravno, to se še prenese za silo. A spolzka neslanost ne...».

Crtica se nanaša na Cankarjevo bivanje v Pulju, kjer je živel od začetka julija do srede oktobra 1898 pri svojih sorodnikih.

JUGOSLOVANI V SODOBNI AVSTRIJSKI KNJIŽEVNOSTI

VLADO HABJAN

Medsebojno spoznavanje kulturnih vrednot je eno najučinkovitejših sredstev za zbližanje med narodi

Na knjižnem trgu sosednje Avstrije je po zadnji vojni izšlo več del, ki opisujejo, ali bolje, z literarno-umetniške plati osvetljujejo Jugoslovane.

Tu mislimo predvsem na avstrijskega pisatelja Franza Theodora Csokora in Oskarja Maurosa Fontano. Oba namreč izhajata po svojih prednikih iz naših dežela. Poleg nekaterih manj pomembnih pisateljev in pesnikov bi mogli k našemu prispevku avstrijskemu, oziroma nemškemu leposlovju šteti tudi zelo znano in slavno, nedavno umrlo književnico Pavlo Preradovič. Menim, da je zgoščen časopisni sestavek, ki smo ga brali ob njeni smrti, premalo, o pesnici bi bilo nedvomno spregovoriti kaj več. Manj časti nam dela Mirko Jelušič. Rojen je bil menda na Hrvatskem, živi pa že desetletja na Dunaju. Znan je bil kot vnet sopotnik, če že ne kar avantgardist Rossenbergovega in Goebbelsovega «heroičnega realizma», v Avstriji. Kakor je slišati, se je po brodolomu rjave ladje potuhnil, da je nevihta zdrvela mimo, brez posebnih posledic zanj. In ker veje zadnje čase v Avstriji za take sorte svate nekam znosen veter, se je spet oglasil, baje s kar zajetno knjigo.

Toda nas zanimata predvsem Csokor in Fontana.

«Kot civilist v partizanski vojni na Balkanu» je naslov zbirke skoraj tridesetih črtic in literarno pomembnih reportaž, ki jih je napisal Franz Theodor Csokor. Csokor, znan kot bohem po mišljenju in značaju, je danes nedvomno eden najvidnejših avstrijskih književnikov. Pisal je že pred prvo vojno, zaslovel pa predvsem po njej kot pisatelj, ki ni dosegel le najvišje mesto v avstrijskem ekspresionizmu, temveč je šel po mnenju kritikov še dalje in dosegel skrajne možnosti v tistih letih hudo modernem stilu. Pisal je predvsem drame. Ljubi nenavadne znake za svoje junake, pa tudi v vsem okolju in dogodkih se prepletajo močni utrinki realnosti s simboličnostjo, ki ga nerazdružljivo spremlja.

Epidemija «nad ljudmi» je pisatelja kot dunajskega Žida l. 1938 pregnala na Poljsko, od tu v Romunijo in slednjič v Jugoslavijo. Komaj je prestopil mejo, že se mu rodi na poti v Beograd nekaj prav močnih opisov, ki jih, kakor v vseh naslednjih, preveva topla simpatija do naših narodov. Iz opustošenega Beograda je spomladi 1941 odšel v Sremske Karlovce, rojstni kraj pisateljevih prednikov, od tu pa ga vodi pot skozi zahodno Srbijo, Bosno in s partizani preko Dalmacije na otok Korčulo, od koder mu vendar uspe, da se po dolgem romanju reši v mesto Bari na oni strani Jadranskega morja. Vso to dolgo in nevarno pot opisuje zgovorno v svojih črticah, ki jih ne odlikuje samo presenetljivo znanje in pripovednikova razgledanost, ampak tudi njegov izbrušeni način pisanja. Sprva se ti vsiljuje misel, da pisatelj kar nekam skopari z besedami in opisi. Toda že po nekaj odstavkih ti je očito, da besede niso zgolj opisni izrazi ali slučajne misli, temveč mojstrsko zlite v bogato celoto. Podobno kakor močan žaromet ti osvetlijo ne samo opisovalčeva osebna občutja, ampak veliko več: v rahlih obrisih zaživi pred teboj vsa slikovitost opisanih krajev, prepletanja zapada in vzhoda, divje neizprosno sovraštvo, pa tudi otroško vdana ljubezen njenih ljudi do svoje domovine.

Bil je priča razsula stare vojske in nastajanja nove. Bil je priča Golgote, skozi katero smo šli. Poln je hvale in občudovanja, pa tudi napak ne spregleda za kar si bodi, kar domači pisatelji pogosto store, čeprav razvoj partizanstva bolje poznajo.

Poleg omenjene zbirke je Csokor napisal iz našega narodnoosvobodilnega boja še eno delo, in sicer dramo «Izgubljeni sin», ki obravnava partizanstvo na otoku Korčuli. Zdi pa se, da ni po tem motivu segel s tako posrečeno roko — delu bi mogli marsikaj oporekati.

Pisatelj tudi v najtežjih trenutkih ne pozabi na smeh in dobro voljo — četudi včasih malce podsmehljivo. Še češče opazuje življenje nekam zviška in kakor smela ptica navidezno neprizadeto motri svet pod seboj. V resnici pa skrivoma čustvuje z vsem in ne bo pretirana trditev, da je tudi on ponosen na težak, a neizbrisen kos poti v svojem življenju, ki ga je naredil skupaj z našimi ljudmi.

Drugi pisatelj Oskar Maurus Fontana je prav tako kakor Franz Theodor Csokor znan predvsem kot dramatik, vendar mu ne bi mogli odrekati pomena, ki ga ima kot predhodnik cvetočega ekspresionizma za avstrijsko novelo in roman.

Na Fontano, ki je po očetu Dalmatinec iz Knina, nas vežejo še posebna čustva. Na žalost je bil vzgojen, kakor še več drugih, nemško, zato čuti in piše nemško. Kljub temu pa je razveseljivo, da je ohranil kar najprisrčnejše odnose do naših narodov. In ne samo to. Tudi poglablja jih. Pripovednik Fontana je bil ne dolgo od tega v naši slovenski prestolnici na kratkem obisku, pa tudi drugače je vnet zagovornik prijateljstva med Avstrijci in Jugoslovani.

Svežemu, vljudnemu in uglajenemu šestdesetletniku, na obrazu bereš, da mu južnjaške živahnosti in svojskega izraza ni dalo mesto ob Donavi, ampak je moralo nastati nekje ob Jadranu.

V tem zgolj obvestilnem sestavku ne moremo našteti vseh njegovih del. Naj zadostuje, če povemo, da je prejel leta 1928 literarno nagrado mesta Dunaja za vse svoje književniško udejstvovanje. Fontanov zadnji roman je «Stolpi bega Begovjeviča».

Kakor v drugih delih, sega tudi tu po motivih iz Dalmacije ali Srbije. Tu in tam je sicer čutiti, da so mu mnoge potankosti in značilnosti ušle. Mestoma si skuša pomagati z orientalsko navdahnjeno eksotičnostjo, s katero približuje v romanu srbski dom, pravzaprav dvorec in ljudi z gospodarjem Begovjevičem na čelu. Izmed vseh oseb je najmočneje prikazan prav on, kljub svoji razvratnosti še vedno prvinsko slikovita podoba srbskega podeželskega bogataša pred prvo svetovno vojno. Njegova strast so ženske in žito, katerega ima nič koliko nagomiljenega v svojih sedmerih stolpih, vidnih ostankih nekdanjih turških utrdb in gospostva. Tačas, ko ljudstvo v deželi zaradi slabe letine strada, on mrzlično pričakuje nemške kupce ter si skuša čustveno osvojiti mlado, pravkar kupljeno krasotico. Tisoči sestradancev, ki so se navreli iz vseh koncev in krajev, pa v okoliških gozdovih preže pohlepno, ko volkovi, da bi v ugodnem trenutku oplenili bogata skladišča. Posreči se jim, da pridrže nemške trgovce in na poti pobijejo Begovjevičevega starejšega sina, ki prav tako sovraži starega in hlepi živalsko divje in strastno po očetovem bogastvu, medtem ko se njegov mlajši brat speča z očetovo priležnico. Slednjič je glad le prignal množico pred stolpe. Peščica Begovjevičevih hlapcev se tej sili ni mogla upirati. Gospodarjev pobratim, dotlej sluga na dvorcu, se pridruži plenilcem in iz maščevanja za vse prestano gorje ustreli starega izkoriščevalca, pohotneža in nasilnika.

Jezik je mestoma precej naturalističen. Privlačijo silno razgibane slike, ki pa jih večkrat moti odmaknjeno in romantično pripovedovanje, ki se kaj pogosto konča s presenetljivimi, a učinkovitimi zaključki.

Vsak od naštetih pisateljev bi zaslužil obširneje študije, in to ne le po kulturnem poslanstvu, ampak tudi po tem da so nam blizu, mnogo bliže, kot smo morda vedeli doslej.

NOVE KNJIGE

Neposredno povezana z jubilejem slovenske knjige je knjiga, ki nosi naslov **Cvetnik naše reformacijske misli**, uredil jo je Bogomil Gerlanc izdala pa jo je Državna založa Slovenije. Knjigo je prvotno Republiški odbor za proslavo štiristoletnice slovenske knjige nameraval izdati kot brošuro, ki naj bi vsebovala najrazličnejše gradivo, potrebno prirediteljem proslav ob jubileju slovenske knjige. Toda ko je bilo gradivo zbrano, se je pokazalo, da bo bolj koristno izdati knjigo v takem obsegu, s tako vsebino in v taki obliki, kakor jo imamo sedaj na našem knjižnem trgu.

Je to odlično opremljena knjiga s 170 stranmi, s tehtnim uvodom in opombami in bogato vsebino. Glede na to ima knjiga tri dele. Prvi del vsebuje odlomke iz razprav naših znanstvenikov o Trubarju, o protestantskih pisateljih ter o dobi reformacije. Z odlomki iz svojih del so zastopani dr. Kidrič, dr. Prijatelj, Edvard Kardelj, dr. Mirko Rupel ter še nekateri drugi proučevalci dobe reformacije pri Slovencih. Drugi del knjige vsebuje nekaj najbolj značilnih odlomkov iz del naših protestantskih pisateljev. Tretji del Cvetnika pa obsega odlomke iz nekaterih leposlovnih del naših pisateljev, odlomke, ki obravnavajo dobe reformacije na slovenskem ozemlju. Tako so objavljeni odlomki iz pripovednih spisov **Jurčiča, Tavčarja, Preglja in drugih.** Na začetku knjige je uvod dr. Antona Slodnjaka, na koncu pa urednikove opombe. Cvetnik naše reformacijske misli predstavlja res lepo izdajo, primerno jubileju slovenske knjige.

Skromna slovenska biografska literatura, ki šteje dosedaj samo troje romanov, je obogatena z novim biografskim romanom o Josipu Jurčiču, ki smo ga te dni dobili na naš knjižni trg. Avtor romana je naš znani pripovednik **Jože Pahor**, ki je romanu o Jurčiču nadel naslov **Pot desetega brata.** Josip Jurčič, ki je ustvaril temelj slovenski pripovedni umetnosti je naš največji pripovednik starejše generacije.

Pri Cankarjevi založbi so v zajetnem zvezku izšla **izbrana dela francoskega klasika - materialista 18. stoletja Denisa Diderota.** S to knjigo je skušala Cankarjeva založba z najboljšimi deli predstaviti tega velikega francoskega duha 18. stoletja, Denisa Diderota kot pisatelja in kot filozofa. Vsa objavljena dela sodijo med poglavitna Diderotova filozofska dela; v njih je avtor živahno, bogato in zanimivo očrtal osnove materialistične filozofije. Prav tako dajejo objavljena leposlovna dela vpogled v francosko družbo 18. stoletja Knjigi je dodan uvod srbskega književnika Elija Fincija, ki uvaja bralca v pisateljev svet, njegovo dobo in njegov pomen.

S. R.

STARI SUŽIŠKI NAPISI OB ROBU BENEŠKE SLOVENIJE

PRIMORSKI LJUDSRI NAPISI 57

Bralci naše rubrike so že kar preveč navajeni na Kras. Vsi dobro vemo, da se tam še zmerom kaj najde, pa če povsod drugod «zmanjka» napisov. Vendar bi ne bilo pošteno, zanemarjati ostale zahodne slovenske pokrajine na račun kraškega «bogastva». Res so stari napisi na Krasu nekako bolj pri vrhu in morda laže dostopni, a zato moramo biti samo še pozornejši, kaj vse se skriva drugod. Kraševec, ki piše te vrste, bi bil presrečen, če bi mogel za delj časa pustiti Kras pri miru in če bi današnji dragoceni napis bil le uvod v nova pomembnejša odkritja zunaj Krasa.

117. napis

Preselimo se v gornjo Soško dolino. Pol ure zahodno od Kobarida leži vas Sužid. Po severnih pobočjih Matajurja teče v dolino več drobnih potokov. Dva od njih si je iznajdljiv Sužidec približno pred 200 leti podredil in prisilil, da sta mu gonila dva kamna in stopo. Z dveh vzporednih potočkov je napeljal vodo v umetno jezerce, podenj pa je postavil majhen mlin, kjer je vrezana v kamen letnica 1763. Mlin je tačas nastal ali vsaj dobil sedanjo zunanjo podobo; vse od takrat do danes pa je last družine Ohojak — po domače Hajákovi — Sužid, stara in nova štev. 33. Na zahodni strani mlina, levo od vrat, so vzidani trije kamni, ki jih je nepoznan Hajakov prednik popisal leta 1787.

Ko je prišla julija meseca letos raziskovat v okolico Kobarida ekipa Etnografskega muzeja iz Ljubljane, so jo domačini takoj opozorili na to, da je v Hajakovem mlinu nekakšen «teštament» v kamnu. Dr. S. Vilfan, ki si je med prvimi ogledal čudni napis, ga je skoraj v celoti prebral in sevé ugotovil, da to ni nobena oporoka. Kmalu zatem pa je M. M. posnel napis na Hajakovem mlinu kakor sledi.

Na čelni strani kamna nepravilne oblike, vel. 4 x 31 (mere povedo samo največjo višino in širino), je vrezano:

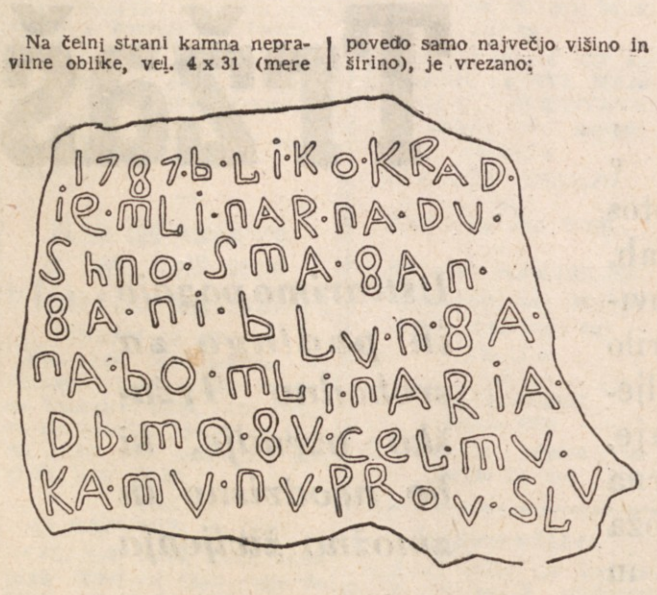

Če to prenesemo v današnji črkopis, beremo:

1787. Blikokrad ie mlinar nadužno žmagan. Ga ni blu n ga na bo mlinaria, db mogu celmu kamunu prou slu ——

V knjižnem jeziku pa:

1787. Velikokrat je mlinar po nedolžnem obrekovan. Ga ni bilo in ga ne bo mlinarja, da bi mogel celi občini prav slu(žiti).

Na prednji strani drugega kamna — 27 x 31,5 — piše:

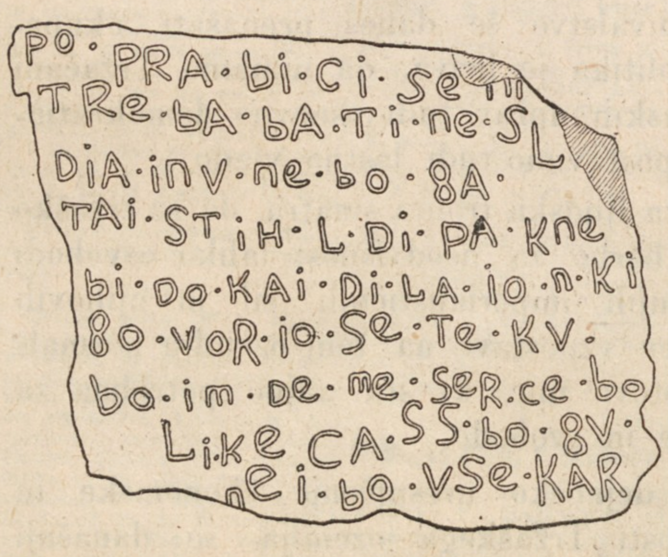

To je v današnjem črkopisu:

Po prabici se ni treba bati ne sl(u)dia inu ne boga; taistih ldi pa, k ne bido kai dilaio n ki govorio, se teku boim, de me serce boli. Ke čas bogu nei bo use, kar ——

Ali knjižno:

Po pravici se ni treba bati ne zlodja in ne boga; tistih ljudi pa, ki ne vedo, kaj delajo in kaj govorijo, se tako bojim, da me srce boli. K čast bogu naj bo vse, kar ——

Tretji kamen, najmanjši, 14 x 19, je žal razbit in napisa za zdaj ne moremo obnoviti. Ta kamen je najbližji vratom, ki so bila predelana pod sedanjim gospodarjem. Če ne prej, je bil napis poškodovan ob tej priložnosti, vendar so odbite odlomke zelo verjetno spet potaknili v zid. V upanju, da ob morebitnem popravljanju mlina pride še kaj na dan, prinašamo v posnetku to, kar je danes dostopno:

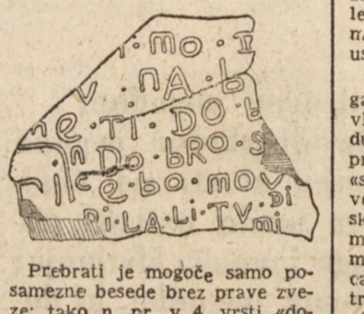

Prebrati je mogoče samo posamezne besede brez prave zveze: tako n. pr. v 4. vrsti «dobro», čisto na dnu pa «dilali tudi mi».

Po obsegu je sužiški napis iz l. 1787 med najdaljšimi, kar smo jih dozdaj sploh obravnavali. Pred sabo imamo narečno besedilo, ki bi terjalo posebne jezikovne analize kje drugje; tu le mimogrede nekaj opazk. Pisec si je najbrž prizadeval pisati bolje, nevsakdanje, tako kakor je morda videl v knjigi. To kaže n. pr. «mlinar» za nav. malnar», potem «inu», neskrajšani nedoločnik («bati») in še kaj. Kljub temu je napis kot celota še zmerom izaokrožen lepo po domače. Namesto knjižnega **v** beremo dosledno **b**: blikokrad, po prabici, bido. Povsod seveda ni doslednosti: če se je pisec za hip zbral in segel n. pr. po knjižni obliki **«kaj»**, se takoj nato spet spozablja in piše po domače **«ki»** (kai dilaio n ki govorio). Podobno je s pisanjem veznika **in** (inu - n). Čudno se mi zdi, od kod **i** za **e** v primerih kakor: «bido» (vedo), dilajo», «dilati» (delajo, - li). Besedni zaklad je zelo čist, razen dveh izposojenk: ital. «kamnu» in nem. «žmagati»; ta zadnji glagol živi še danes (poleg sest. «za-žmagovati») v pomenu zaničevati, zmerjati, po ustih vlačiti ipd.

Leta 1787 veljavnega knjižnega črkopisa sužiški pisec ni obvladal. Poleg bohoričice (nadushno, sludia) srečujemo na pr. oblike «celmu», «po prabici». «serce»; na prvi pogled bi človek mislil, da so iz gajice in bi skoraj podvomil, če ni napis morda za dobrega pol stoletja mlajši. Vendar nam zveza «ke cass bogu» (k čast bogu) potrjuje, da črka **c** velja tudi za glas **č**, pač pod italijanskim vplivom, ki je v teh krajih razumljiv. Zato pa se mi letnica 1787 zdi vseeno pristna. V pisavi sami je posebnost črka **g**, ki je enaka številki **8**. Pike so v starih napisih znak za razločevanje besed, tu pa z redkimi izjemami ločijo posamezne zloge.

Na vprašanje, kdo je popisal tri kamne pred Hajakovim mlinom, za zdaj še ni moči odgovoriti. Da je bil mlinar iz Hajakove hiše, ni dvoma, le imena mu ne vemo. Matične knjige v kobariškem dekanijskem arhivu ne segajo tako daleč nazaj; za čas pred 19. stoletjem bi bilo treba poizvedovati v Čedadu. Najstarejši po imenu znani gospodar mlina Jakob Ohojak (1786-1856), ki pa je imel ob nastanku napisa komaj eno leto. Pisec bi mogel biti njegov oče, še verjetneje pa njegov ded. Iz besedila govori namreč življenjska izkušnja in modrost, ki bi pri mladem veku težko našla izraza v taki obliki. Spomnimo se, da je bil mlinski poklic od nekdaj na slabem glasu, kakor pričajo številni pregovori in ljudske zabavljice. Kdor je tako modroval, se je moral brez dvoma čutiti varnega pred obrekovalci — to se pravi, da je bil pošten. Drugače bi prav gotovo ne mogel javno deliti nauke «celmu kamunu» niti ne «ljudem, ki ne vedo, kaj delajo in kaj govorijo»! V samotnem mlinu deset minut nad vasjo Sužid, pod gozdnatim pobočjem Matajurja, kamor si v zimskem času nihče ni upal iz strahu pred «zmeno» (zverinami, zlasti volkovi), je delal človek, ki se ni bal ne zlodeja in ne boga». Delal je dobro, saj še dandanašnji živi in melje njegov rod — že peti ali šesti od takrat! Ustno izročilo pravi k temu, da so bili Hajaki tudi veseli ljudje, pevci in godci. Po trije, štirje (oče, sin in še kak stric) iz hiše so godli po okoliških vaseh, včasih so jo mahnili čez Livek tudi na ono stran Matajurja — v Benečijo. Tu in tam se jim je pripetilo celo kaj smešnega, kar pa ne spada več sem.

Ne da bi se še naprej ugibali o avtorju sužiškega napisa, se človeku vendarle čudno zdi, kako je mogel biti pismen mlinar v takile zakotni vasici in v času malone splošne nepismenosti. Samo za en zadovoljiv odgovor bi vedel: da je bil pač nadarjen samouk. O kaki zvezi s tedanjem slovenskim književnim gibanjem ni moči govoriti. Na Kranjskem je res že razvijala živahno preporodno delavnost vrsta gorečih domoljubov, kakor: Pohlin, Kumerdej, Japelj, Linhart, Vodnik in drugi. V osemdesetih letih je tudi že baron Coiz začel zbirati okoli sebe cvet slovenskega izobraženstva. A v obrobne slov. pokrajine so vplivi iz Ljubljane prodirali zelo počasi. Ko je sužiški mlinar «objavil» sovaščanom svoja modrovanja, bržkone ni poznal ne Pohlinove «Kranjske gramatike» ne Vodnikovega «Zadovolnega Krajnca». Kvečjemu mu je morda kdaj prišla v roke ta ali ona nabožna knjiga. Med primorskimi tiski iz tistih let poznamo le «Cerkovne pesmi», ki jih je natisnila «poglavarska tiskarna» v Trstu 1785. A kaj bi stikali za mogočimi in nemogočimi zvezami, ko pa nepoznani «avtor» ni gledal ne na desno ne na levo, ampak je pisal tako, kakor se je zdelo prav njemu in njegovim (tačas najbrž redkim) bralcem: v domačem obsoškem narečju.

V naši zbirki zavzema napis iz Sužida četrto mesto (1618, 1733, 1774, 1787) in je v osemdesetih letih 18. stol. še brez vrstnika; v devetdesetih letih mu sledijo le še štirje. Vendar smemo reči, da vseh ostalih sedem napisov izpred leta 1800 daleč zaostaja za sužiškim ne samo po dolžini, ampak tudi po izvirnosti vsebine. Samozavest sužiškega mlinarja se da primerjati le z odrezavostjo bazovskega gospodarja, ki si je 1827 postavil «pil» na svoj svet in od tam zabavljal čez «kamun» (gl. naš 82. napis - Lj. tednik št. 230, 8.9.1950).

Kakor smo videli, ostajajo odprta v zvezi z napisom na Hajakovem mlinu važna vprašanja, ki jih polagamo na srce domačim (in širše: vsem tolminskim raziskovalcem preteklosti). Predvsem bi bilo dobro ugotoviti pisca. Hišno izročilo pri Hajakovih v Sužidu pravi, da so bili po starem v sorodstvu z mlinarjem «pri Blevku» v Idrskem. Tam menda še hranijo stare papirje, kjer so omenjeni Ohojaki (drugod v bližnji okolici tega priimka ni). Morda bi iz Blevkovih listin razbrali, kdo je bil l. 1787 gospodar pri hiši št. 33 v Sužidu. Dalje: v Sužidu gre glas, da je bil tudi v notranjščini mlina popisan kamen, celo večji od zunanjih treh. Vendar sva z mladim mlinarjem, sinom sedanjega gospodarja, zastonj «pretipala» stene in načela omet na različnih krajih. Iskanega napisa nisva našla, kar pa seveda še ne pove, da ga ni; srečnejša roka bo morda uspela!

Napis na Hajakovem mlinu je bil do nedavnega skoraj popolnoma zakrit. Komaj člani etnografske družine iz Ljubljane so omet pravilno odstranili. V prihodnje bo napis v najboljšem varstvu če se bodo lastniki mlina na zmerom zavedali, da hranijo kulturno dragocenost. Če bi jim prišlo do tega, da bi morali mlin odstraniti in bi zidovje začelo razpadati (trenutno te nevarnosti ni!), potem bi bilo treba napisne kamne prenesti v vas in jih vzidati na vidno mesto v pročelje hiše št. 33.

Mnenja smo, da bo varstvo kulturnih spomenikov na našem podeželju uspešno le takrat, ko bodo cele vasi in vsi posamezniki poučeni in prepričani o tem, da so še druge vrednote mimo navadnih vrednot. V splošno zavest bi morala prodreti resnica, da ne samo «petica da ime sloveče», da tudi v hramovju» ali v «suhotah» ni vse, da so poleg zemlje, čred itd. številne dobrine, ki jim je težko določiti materialno vrednost, vendar imajo neštetokrat trajnejšo veljavo od navadnih vrednost». To so tako imenovani kulturni spomeniki.

WATTEAU - prvi slikar rokokoja

Watteau je preživljal svojo mladost v času španske nasledstvene vojne. Nizozemska, njegova domovina, je bila prizorišče pestrega vojnega življenja in tako predstavljajo njegove slike iz prve dobe predvsem vojaško življenje. Poleg teh pa zasledimo v tej dobi tudi slike iz kmečkega življenja.

Iz tega slikarja kmečkih ljudi pa se polagoma razvije slikar gracije, miline francoske pokrajine; tršate flamske postave postanejo graciozne in plemenite, le ozadje s svojimi kanali in gradovi je še v stilu mestnih prospektov Jana van der Heydna.

Medtem ko kažejo te slike kljub rokokojskim oblekam še flamsko težo, je Wateau s sliko, ki jo je leta 1717 podaril pariški Akademiji pretrgal vse vezi z domovino. To je vidno že v sliki «Vkrcanje na otok ljubezni»... Mlade gospe in gospodje z okrašenimi pastirskimi palicami čakajo na barko, da jih popelje na bregove ljubezni. In ko barka odrine proti začaranemu otoku, tedaj je svet pozabljen. Obda jih čutno ozračje, vrtnice dehtijo, golobje grulijo in izmed zelenega vejevja se blešči marmorni kip Afrodite.

Te vrste ljudem ustvarja Watteau tudi primerno naravo, ki je zopet daleč od prozaične resničnosti: nič oblakov, nobenih strmih skal; stara drevesa.. marmorni kipi amoretov, Venere, satirov, nimf.

Tudi barve niso take kot na naše zemlji. V svojih prvih slikah posnema Watteau stare klasične mojstre, tako uporablja svetlo barvo Rubensa ali topli žar Tiziana, toda odkar je naslikal «Vkrcanje na Cythero» je tudi v barvah samostojen. Motna bolestno razležena barva odgovarja eterični ljubkosti njegovih figur; zlasti sončni zahod je njegov priljubljen motiv. Snovno in barvno je vtisnil pečat umetnosti svoje dobe.

Kako je prišlo do tega, da je vprav Watteau postal prvi slikar rokokoja in da je prvi prikazoval pariško eleganco? Med njegovo umetnostjo in njegovim življenjem je pravo nasprotje, kajti bil ni niti Francoz niti ljubljenec boginj. Saj je bil 10. okt. 1684 rojen v Valenciennesu, ki je bilo vendar flamsko mesto. Njegov oče je bil krovec. Določen je bil za zidarja, vendar mu je uspelo, da je obiskoval delavnico nekega vaškega slikarja. Tedaj pa se je odločil, da poišče svojo srečo v Parizu. Tam riše kopije po nizozemskih slikah, kasneje postane dekorativni slikar.

Kako je postal slikar boginj. Mnogo je pripomoglo k temu, ker je bil tujec in da je z večjo pozornostjo opazoval pariško življenje, ki mu je s svojim duhom 18. stoletja nudilo mnoga navdihnjenja. Obenem je imel priliko, da se je seznanil z najbolj razkošnim pariškim življenjem.

Drugi vzrok, da je postal slikar boginj.

Watteau je bil grd in zagrenjen človek. Neozdravljivo trpljenje ga je napravilo boječega in nedružabnega. Njegovi biografi ga označujejo kot žalostnega, trpkega, nerodnega. Najrajši je živel v samoti in odpotoval je tudi v London, samo da bi ga nihče ne opazoval. Ko se vrne, naslika še izvesno tablo za prodajalca umetnin Gersainta. Kmalu na to 36 let star umre in sicer 18. julija 1721.

Wateaujevo ustvarjanje je bilo veliko hrepenenje bolnega po uživanju in osamljenega po ljubezni.

WATTEAU: Detajl iz slike «Pred trgovino umetnin Gersainta»

Od vasi do vasi

Iz dolinske občine

Splošna želja vseh zavednih Slovencev v naši občini je, da bi na prihodnjih volitvah nastopali enotno, ne glede na različna politična prepričanja. Časi so taki, da je vsako cepljenje škodljivo in pomaga sovražnikom, ki bi hoteli podjarmiti naš narod. Zlasti zdaj velja star pregovor: «Sloga jači, nesloga tlači».

Naj se tega zavedajo vsi naši predstavniki raznih političnih skupin, ki pravijo, da jim je pri srcu blagostanje in napredek slovenskega ljudstva!

Tega pa se bojijo kot vrag žegnane vode, kominformistični izdajalci, vidalijevski voditelji, razni «capisquadra» kominformističnih pretepačev, ker se dobro zavedajo, da bi ostali sami in bi jim odklenkalo, če bi se zedinili vsi zavedni pošteni domačini. Zato se kar tresejo od jeze in obupa, ko vidijo in slišijo, da ljudstvo spoznava njihove tajne namene in si želi na občinski upravi zavednih in poštenih predstavnikov.

V razgovorih in v svojem tisku se neprenehoma hvalijo, kaj vse so napravili v dolinski občini. A s čigavim denarjem? In če bi bil kdo drugi za župana namesto Lovrihe, ne bi morda napravil z istim denarjem več in bolj potrebnih stvari v občo korist?

Štiri milijone lir za asfaltiranje «trga» v Boljuncu zna zapraviti vsak norec. Tri milijone za športno igrišče, ki je skoraj tako kot prej, niti niso mačje solze. Sedem milijonov! S temi se pa da že nekaj napraviti. Kaj ne? In še bi lahko naštevali! In naše narodne pravice, naš jezik, naše šole za kar je skrbel župan Lovriha, tako da je ob otvoritvi nove šole v Domju zatajil svoj materin jezik!

In še bi lahko naštevali, zbrisane slovenske napise, neotvorjene otroške vrtce, pristanek na znane Pajetove izjave itd. itd. Pa bo vse prišlo še na vrsto, da bo vsakdo obveščen in si bo na jasnem. Da ne bo več dvoma komu zaupati usodo naše občine.

Mimogrede naj še omenimo, kako lepo so «uspeli» predvolilni sestanki kominformistov po nekaterih naših vaseh. Sestanka v Dolini se je udeležilo 23 oseb, v Domju 24, v Borštu 3. Na sestankih v Dolini in Domju pa je bilo več tujcev kot domačinov.

DRAGA

Na našo vasico se je Lovriha spomnil šele zdaj, ko se bližajo volitve. Prišel je pogledat, če smo še živi in da bi si pridobil naše glasove, je odredil, naj se nekaj napravi tudi za nas. Tako so pred dnevi začeli nekoliko popravljati pot, ki pelje iz vasi v polje proti coni B. Morda okrog sto metrov poti. Priti pa so morale volitve, da se je naš sedanji župan spomnil na to. Zdaj popravljajo obcestni jarek in postavljajo kamenje za cestni tlak.

Ponavljamo, da bi morala občina to že zdavnaj napraviti, kakor tudi vodovod, ki ga še čakamo in popravilo drugih cest.

Lovriha naj si ne misli, da bomo zaradi tega predvolilnega dela volili zanj. Volili bomo kot se nam zdi najbolj pametno, nikakor pa ne za kominformiste.

RICMANJE

Stenčas, ki visi sredi naše vasi bo prav gotovo šel v zgodovino, ker je pravo ogledalo kominformovske revščine. Včasih je na svoj stenčas stavila naša vaška mladina lepe članke in se vadila v svojem materinem jeziku, po resoluciji I. U. pa je stenčas vse drugo kot stenčas in dela sramoto vsej vasi. Večkrat opazimo članke v italijanščini, še bolj pogostoma pa izrezke italijanskega «Lavoratora». Ubogi stenčas, kaj mora vse prenašati. Službo plakaterja vrši občinski cestar. Nam pa se zdi, da ga vsi občani ne bomo plačevali za to delo in mu svetujemo, naj rajši bolj skrbi za vzdrževanje cest. Te dni so prilepili na stenčas prvo stran lista «Il Lavoratore», kjer je narisan zemljevid našega ozemlja z nekakimi razmejitvami itd. Večina vaščanov se najnovejši propagandistični iznajdbi kominformovske centrale le smeji, ker je tako bedasta in naivna obenem.

Hoteli bi oddati vso našo obalo Italiji, zato prinašajo tak zemljevid in čvekajo o «mešetarjenju». Pa ne bodo kaše pihali. Italije nočemo nikdar več v naše kraje. Zaman so Vidalijevi zemljevidi. Borili se bomo, da nam bodo priznane vse naše pravice in da bo ustvarjeno resnično svobodno ozemlje. Če pa si naši kominformisti želijo Italijo, naj le gredo kamor jih srce vleče. S seboj pa naj nekateri vzamejo tudi črne srajce in «fez», ki jih hranijo v naftalinu in so jih začasno pokrili z rdečo ruto. Z «mladim županom na čelu» bodo strumno korakali po Italiji in peli «Eia, eia..», mi pa se bomo združili in enotno branili naše pravice, obdelovali domačo grudo, delali in gojili našo narodno kulturo.

Vsak pošten Ricmanjec, ki noče zatajiti samega sebe in postati izvržek, naj se tega zaveda zlasti ob prihodnjih volitvah in naj glasuje za može, ki bodo čvrsto branili naš narodni obstoj, našo neodvisnost in napredek in ne bodo le lutke v rokah sovjetskega imperializma in italijanskega iredentizma, kot so pri nas kominformisti.

SLIVNO

Pred dnevi so vaščani na sestanku razpravljali o kandidatih za občinske volitve. Vsi so se strinjali v tem, da naj se volijo pošteni možje, ki bodo zmožni zastopati skupne in vaške interese. Naša občina je izpostavljena italijanskemu nacionalističnemu vdoru, ki nalaga čim večjo enotnost, opreznost in čuječnost Slovencev v vseh občinah in toliko bolj v naši. Zavedamo se, da bomo prav pri teh volitvah pokazali, če in v koliko se tega zavedamo in kako se znamo zavzemati za svoje pravice. Prepričani smo, da ne bomo v naši vasi v tem razočarani; tako upamo tudi za ostale vasi. Saj smo se lahko že prepričali, kdo se iskreno zavzema za naše gospodarske, kulturne in posebno pa narodne zadeve.

Iz nabrežinske občine

Naša občina, čeprav je obširna, ne bi imela toliko novic, če bi bili njeni prebivalci sami domačini. Toda med nami so doseljenci, ki imajo samo ta cilj, kako bi nas zopet zasužnjili. To so ljudje, ki so ostali zvesti fašističnim načelom in sanjajo o zopetni veličini dučejeve «madrepatrije».

Ta druščina se sestaja, seje in sklepa o tem, s kakšno volilno propagando naj bi nastopila. Nedvomno po nasvetu in tajnem sodelovanju kominformističnega «firerja» je prišla na ta recept, da hoče volivce po eni strani prilizinjeno privabiti k sebi, po drugi pa jih hoče ustrahovati. Ti doseljenci pravijo, da bo prišla nova narodnostna razmejitev, o kateri je pisal v ponedeljek «Giornale di Trieste» in ki jo napoveduje tudi «Lavoratore».

Naše ljudstvo ve, da hočejo s tem zbegati naše volivce in jih preplašiti češ: «glejte, da boste za nas, sicer gorje vam, ko bo to ozemlje zopet italijansko». Mi jim odgovorimo samo to: «Kar tolažite se, kot ste se morali potolažiti z Abesinijo. Če vam ni prav pri nas, svobodna vam je pot v naročje «madre-patrije». Mi se bomo oddahnili, kot so se oddahnili Abesinci!

VIŽOVLJE

Vižovci imajo svoj svet do devinske železniške postaje. Ko je te dni pasel tam okrog 10-letni pastirček tukajšnjega posestnika Blažine, je videl nekaj devinskih otrok nabirati drva na gospodarjevi parceli. Fantič jih je opozoril, da so na tujem. Ti so ga začeli zmerjati in kričati, da je to «terra italiana» in ne «sciava». Fantič jim je korajžno odgovarjal.

Iste dni je isti fantič s par drugimi pastirji pasel ob glavni cesti Sesljan-Devin. Dečki so se igrali in glasno govorili. To je pogrelo mimo vozečega mladega italijanskega kolesarja, češ da jih ni sram «lingue sciave». Otroci so se mu moško postavili po robu.

Deček je vprašal gospodarja, če je storil prav, da je tako postopal. Ta ga je pohvalil in ga poučil, da naj vedno brani svojo in čast svojega naroda.

Oba primera govorita pozorno, kakšno je vzgojno okolje italijanske mladine. Kaj naj postane iz take mladine? Samo prepričani zagrizenci, da je ta slovenska zemlja res italijanska, kakor jo menda smatrajo vsi italijanski nacionalisti, pa naj so monarhisti, republikanci, socialisti, demokristjani ali kominformisti. To lahko razberemo iz članka v ponedeljkovem «Giornale (la Cittadella)» kjer so tako lepo — pomeni s tako hinavsko zvitostjo — nanizani volilni nasveti titovskim in lipovskim volilcem (kominformističnim ne, ker z njimi se itak že razumejo). Mi pa jim rečemo, da so vstali prepozno, če mislijo, da nas bodo spet speljali pod oblast «dobrotljive Italije». Njene dobrote naj razdelijo raje med skrajno osiromašeno in brezpravno italijansko delovno ljudstvo.

ŽENA · ZDRAVJE · DOM

ALI NAJ ODPIRAMO PISMA OTROKOM?

O tem vprašanju so si mnenja zelo nasprotna. Prejeli smo dopis matere, ki zavzema v tej stvari zelo zanimivo stališče. Najbolje bo, če objavimo pismo v celoti, ki se glasi:

Nekateri starši mislijo, da je samo ob sebi razumljivo, da smemo ali celo moramo nadzirati korespondenco svojih otrok, dokler bivajo s starši v skupnosti. Iz ust staršev slišimo navadno besede: «Pred menoj nimaš vendar kaj skrivati!» S tem opravičilom si hočejo starši pridobiti pravico, da smejo svoje otroke stalno nadzirati. Zato ni čudno, da otroci že v zgodnjih letih tako radi rečejo: «Da bi bil že enkrat star 20 let, da me ne boste več nadzorovali ....!»

Po mojem mišljenju zadostuje, če nadziramo svoje otroke do njihovega 10. ali 20. leta o tem, kaj berejo, nikar pa ne zahtevamo od njih, naj nam prečitajo pisma, ki so jih prejeli od svojih prijateljev, znancev, ali tudi od prijateljic in znank, če jih nočejo sami pokazati. Fantje in dekleta so ravno v dobi dozorevanja zelo občutljivi, tako da je priporočljivejše, da ne silimo vanje. Drugače bomo dosegli vprav nasprotno: otroci postanejo kljubovalni, nezaupljivi in bodo storili vse, samo da bodo preprečili kontrolo staršev. Saj je znano, da se poslužujejo otroci tako radi tujih naslovov, samo da ne pridejo naslovljena pisma na njihov dom. Tako jih prejemajo na naslov šole, «poštno ležeče» in podobno. Dogodilo se je celo, da so otroci že v zgodnjih letih raje zapustili domačo hišo, kakor da bi živeli doma pod stalnim nadzorstvom, kot v kletki.

Otroke posebno užali, če pridejo na to, da jim starši odpirajo pisma in jih celo uničijo; prav tako jim ni prav, da se mati ali oče takoj približa k slušalki, kadar kliče kdo njihovega sina ali hčer po telefonu. Prave scene nastanejo v družini, ko vprašujejo starši otroka, kdo ga je klical k telefonu, kaj je z njim govoril, od koga pozna itd. Uspeh takšnega ravnanja je ta, da začenjajo otroci svoje starše varati, jim lagati, dekleta pa si pod krinko zunanje morale grenijo mladost, veselje ter si navzamejo že zgodaj značaj «starih tet».

Znameniti vzgojnik Pestalozzi je napisal: «Ljubezen je zaupanje; bolje je, da imajo starši o otrocih dobro kot slabo mnenje. Zato zaupajmo svojim otrokom!». Vsekakor je potrebno, da vidijo starši v svojih otrocih osebnost, ki se razvija in dorašča, ne pa dete, ki ga je treba vselej voditi za roko. Starši morajo upoštevati ponos svojih otrok, ne pa da z njimi prosto razpolagajo. Vsak otrok ima svoje lastno življenje, svoje lastno duševno okolje, v katero ne smemo udirati. Le otroci, ki ne bodo čutili, da jih starši vedno nadzirajo, bodo staršem radi zaupali svoje tajnosti. Zaupanje otrok bomo pridobili predvsem tedaj, če bomo spoštovali njihove pravice.

Po mojem mnenju ne smemo niti učenca prvega razreda osnovne šole, kaj šele prvošolca gimnazije stalno izpraševati o njegovih doživljajih v šoli, o njegovih nasprotnikih; bolje je, da ga poslušamo, če nam že hoče sam nekaj zaupati in nikar ne silimo otroka govoriti, če hoče molčati.

Če si hočemo pridobiti zaupanje in ljubezen do otrok, ne odpirajmo njihovih pisem, ne listajmo po njihovih zapiskih, pustimo jim naj berejo čtivo, ki so si ga izbrali. Dajmo jim raje lastno omarico, ki jo lahko sami zaklepajo in kamor naj spravljajo vse svoje «zaklade in skrivnosti», vključno njihova pisma!»

Ne delajmo si skrbi

Naša vedna spremljevalka v življenju je navadno skrb; skrb, kaj drugi delajo, kaj nam bo prinesel jutrišnji dan, kako bomo premagali težkoče. Vse to izziva v nas samo negativne učinke, ki nam grenijo življenje.

Vprašajmo, kako je nastala skrb? Nastala je s tem, da si zavzela v neki stvari napačno stališče, da si ob gotovi priliki prezrla, da lahko sama določaš svoje misli, življenje in da si samo ti lastnica zakladov tvojega doživetja; vdajala si se tudi zmotnemu mišljenju, da zmorejo zunanje stvari določati tvojo usodo.

Posledica tega napačnega gledanja na življenje je bilo, da si se prilagodila zmotnemu ponašanju, kar vpliva usodno na tvoje notranje in zunanje življenje in povzroča, da si sedaj vedno bolj zaskrbljena in da te skrbi tiščijo k tlom. Toda pomni, čim bolj si delaš skrbi, toliko več razlogov si ustvariš za težko življenje

Ali ni čudno, da ima žival več zaupanja vase kot mnogi ljudje. Podzavestno čuti, da bo našla to, kar potrebuje za življenje. Nobeden pes ne dobi «sivih las» zaradi skrbi. Niti ne misli na to, če bo dobil jesti; nagonsko čaka, da bo že nekod dobil kost, ki jo bo glodal. Osiveti zaradi skrbi, to je privilegij človeka. Zato je nesmiselno, če govorimo o «pasjem življenju»; samozagrenjenost je lastnost, ki jo je razvil šele človek. Zato je tudi edino človek sposoben, da se reši verig, ki si jih je sam skoval. Kakor hitro boš spoznala, da je vse okoli tebe, kar je neprijetnega, samo posledica tvojega napačnega mišljenja in ravnanja, se boš vsega tega znebila, če boš vrh tega mislila pozitivno.

Treba je le nekoliko napora, da pride do zavesti, da mučiš samo sebe, da po nepotrebnem ždiš in buliš v neprijetnosti in žalostne razmere ter samo skrbiš, kako boš vse to premagala, namesto da bi živela brezskrbno in hkrati srečno. Tako pa si večaš že itak velike skrbi.

Kakor hitro boš nadalje uvidela, da imaš v sebi mnogo večje sile, s katerimi boš lahko premagala vse ovire, tedaj se ti bodo dosedanje težkoče spremenile v uspehe. Toda tudi glede uspehov moraš biti odločno optimistična, da jih boš dosegla.

Modni namenki:

PRVI KLOBUKI

Čim bomo začele nositi kostime, se bo pokazala nujna potreba imeti nov klobuk. Pa tudi drugače klobuk izpopolnjuje obleko. Seveda mora biti ž njo v skladu. Želja nas vseh je preskrbeti si tako pokrivalo, da bo dobro in lepo za vse prilike.

(1)

Temu namenu odgovarja naš prvi model iz žametne klobučevine. Mehko nagubano oglavje prehaja v ozek okrajek, glavni okras je visoko pero. Za hladna vremena so najbolj primerne majhne oblike. Tudi letošnja moda to potrjuje. Ne moremo reči, da je moderno nositi klobuk nazaj ali naprej, levo ali desno, kajti dovoljeno je vse. Važno je, da izbiramo forme tako, da nam bodo pristajale obrazu.

Barve klobukov se ravnajo po oblekah. Velika novost je v materialu in sicer: Žamet. Res, žametni klobuki se bodo nosili ob vsaki uri. Večerna pokrivala krasijo vsakovrstna peresa, predvsem nojeva. Cvetju izdelanem iz istega materiala kot klobuk in raznim trakovom in obrobkom se pridružuje kot okras tudi nizko krzno.

(2)

Iz črnega žameta je velik, eleganten klobuk, katerega vidimo na drugi skici.

(3)

Za mlajše obraze je primeren «toque», preko katerega prevežemo bogato tenčično pentljo. Kadar je veter, si preko tega klobuka ovijemo ruto ali tenčico.

(4)

Tiste, katerim pristajajo klobuki, ki odkrivajo vse čelo,

naj izbero pokrivalo, izdelano iz volnenega blaga, kakršno vidimo na zadnji skici. Okras tvori zavit vogel, v katerega se v naborkih zbira blago samega klobuka.

Na koncu naj še omenimo, da je življenjska doba klobuka zelo kratka; mnogo hitreje preide iz mode kot obleka.

In še to, da so razne izredne, bizarne obleke lepe samo, če je tudi okras temu primeren.

Sonja Mikuletič-Palme

Listno zelenilo v zdravilstvu

ZDRAVNIK

Pred več kot štiridesetimi leti so kemično spoznali listno zelenilo, ki mu s tujim imenom pravimo klorofil. — Prav toliko so stara tudi prva spoznanja o njegovi važnosti v zdravilstvu. Danes pa je pomen listnega zelenila stopil ponovno v ospredje, ker so namreč odkrili njegove nove, doslej še neznane lastnosti. Kemično strukturo klorofilove molekule je ugotovil leta 1911 nemški učenjak Willstaetter, zaradi česar mu je bila podeljena Nobelova nagrada. Njegovi učenci so v laboratoriju pozneje umetno zgradili osnovne sestavine listnega zelenila.

Za industrijsko izdelavo klorofila pa prihaja še vedno v poštev le neizčrpna retorta narave in zaradi tega tudi nismo v zadregi za preskrbo s klorofilom v bodočnosti. Medtem ko pridobivajo v evropskih deželah listno zelenilo večinoma iz kopriv, uporabljajo v Ameriki v ta namen lucerno. Ker se pa misli, da bodo uporabljali klorofilove preparate v bodoči atomski vojni v pretežni meri za zdravljenje opeklin, je razumljivo, da je zanimanje za «zeleno čudo» iz dneva v dan večje.

Klorofil, ki je v vsaki zeleni rastlini, je neprecenljiv zaklad, kajti brez klorofila bi bilo vsako višje organizirano življenje nemogoče. Na listno zelenilo je vezana tako imenovana fotosinteza, tisto čudovito dogajanje, pri katerem se tvorijo s pomočjo svetlobe iz anorganskih snovi, ogljikove kisline in vode visokomolekularne organske spojine, predvsem sladkorji in škrob. V vsakem listu je nabran klorofil v kloroplaste, ki so okrogle ali jajčaste oblike in niso ločeni od ostale protoplazme po membrani, ampak je zanje značilna posebne vrste struktura. Aktivnost listnega zelenila je zaradi svojevrstne strukture povečana, saj je ravno zaradi nje površina kloroplastov lista neizmerno večja kot pa površina lista. Tako znaša na primer površina kloroplastov bukve z okoli dvajset tisoč listi in z listno površino štiridesetih kvadratnih metrov, več kot en in pol hektarja!

Listno zelenilo lovi sončno svetlobo in jo spreminja v kemično energijo. Smelo lahko trdimo: brez klorofila ne bi bilo ne hrane, ne dihanja, ne parnega stroja — kajti premog predstavlja le spremenjeno drevje — ne železnic in končno tudi ne človeškega in živalskega življenja, za katerega obstoj je klorofil neobhodno potreben.

Švicarski farmakolog Buergi je bil prvi, ki je znanstveno proučil zdravilna svojstva listnega zelenila. — Ljudsko zdravstvo je pa že od davnih časov uporabljalo z uspehom klorofil v obliki zelenega rastlinskega soka.

Zdravilno moč klorofila so preizkusili zdravniki pri različnih boleznih. Profesor Buergi je predvsem ugotovil, da krepi klorofil človeški organizem, kar je najbrž v zvezi z njegovo kemično sestavo, ki je podobna krvnemu barvilu ali hemoglobinu. Ker klorofil tudi ugodno vpliva na bolezenske motnje, ki nastanejo pri poapnenju žil in je tudi pri zauživanju večjih količin popolnoma neškodljiv, je razumljivo, da ga uporabljajo kot naravno ojačevalno sredstvo pri starih ljudeh. Moderni tonikumi (tako imenujemo zdravila, ki naj bi ojačila oslabljen organizem) vsebujejo poleg drugih sestavin tudi klorofil. Najbolj pogosto se pa uporablja dandanes klorofil za zdravljenje ran in kot sredstvo za odstranjevanje neprijetnega duha. Najbolj trdovratni čiri in krači, ki kljubujejo vsakemu zdravljenju, se pri zdravljenju z listnim zelenilom hitro zboljšajo, rane so kaj kmalu sveže, gnojenje preneha, duh po gnilobi izgine in čir se polagoma popolnoma zaceli. Klorofilovi preparati se uporabljajo bodisi v vodni raztopini za obkladke ali pa v obliki mazil. Tudi klorofilno mazilo proti hemoroidom je že marsikoga rešilo trdovratne nadloge.

Če zaužijemo nekaj miligramov klorofila v kroglicah, opazimo, da izginejo v najkrajšem času neprijetni duhovi, ki prihajajo bodisi iz ust ali pa so posledica prekomernega potenja. Klorofil ne prikrije le duhov, kakor se to dogaja v večji ali manjši meri pri raznih kozmetičnih sredstvih, temveč uniči neposredno njih nastajanje. Razumljivo je torej, da je uporaba klorofila kot sredstva proti neprijetnemu duhu mnogostranska: ljudje na primer, ki jim stalno smrdi iz ust in ki niso mogli izvrševati določenih poklicov, so tako rešeni tega zla. Prav tako so tega blagodejnega delovanja klorofila veseli bolniki s paradentozo in z raznimi organskimi boleznimi, ki jih spremlja neznosen smrad. Pa tudi kadilcem in pivcem ne smrdi iz ust, če zaužijejo nekaj kroglic klorofila.

Dr. S. S.

BRAZDE NAŠIH KMETOVALCEV

Obložene trte so najlepše plačilo za vinogradnikov trud

PRIPRAVIMO SE NA TRGATEV...

Da bo trgatev dobro izpadla in kolikor mogoče visoko poplačala celoletni trud in skrb ter dolgo čakanje, ni dovolj da imamo na trtah lepo in zdravo grozdje, marveč ga moramo tudi pravočasno in pravilno potrgati in spraviti v kipelno posodo, oziroma v klet. Tam se nam bo grozdje s pravilnim postopkom pretvorilo najprej v sladek mošt in potem v poživljajočo ter bodrilno vinsko kapljo.

POSKRBIMO ZA ZADOSTNO IN ZDRAVO POSODO

Že pet tednov pred tem opravilom si mora predvsem dobro ogledati vinograd in izračunati vsaj približno, koliko belega in koliko črnega grozdja bo natrgal, ko bo to popolnoma dozorelo. Stopajoč od vrste do vrste trt si mora zabeležiti na papir, koliko kg grozdja mu bo dala približno vsaka vrsta. Vsota mu pove približno za koliko kg, odnosno stotov belega in za koliko stotov črnega grozdja mora pripraviti kipelnih kadi. Če pomnoži te vsote s številom 0.7 (iz 100 kg grozdja dobimo približno 70 litrov mošta, kar je odvisno predvsem od kakovosti grozdja), tedaj bo vinogradnik tudi že v naprej vedel, koliko vinske posode mu je treba za belo in koliko za črno vino. Na podlagi teh številk si torej pripravi potrebne kipelne kadi in potrebne sode še pred trgatvijo. Tako ne bo treba potem ob sami trgatvi tekati okrog in iskati kadi ali bednje za spravljanje grozdja.

Umen vinogradnik in gospodar tudi ne sme iskati potrebne vinske posode šele tedaj, ko že mošt kipi v kadeh in ga je skoraj treba pretočiti v sode. Seveda mora biti vsa ta posoda v dobrem stanju in zdrava. Predvsem moramo paziti, da ne bo posoda puščala, da je sveža in čista in da nima slabega duha. Tako mošt, kakor tudi vino se navzameta prav hitro duha iz posode in tudi iz zraka.

OČISTIMO IN RAZKUŽIMO KLET

Zaradi tega moramo tudi skrbeti, da bodo prostori, kjer bomo imeli opravilo z grozdjem in z moštom ter naposled z vinom, sveži in popolnoma brez duha ali kvečjemu z duhom po dobrem vinu. Tako kipelno, kakor tudi vinsko klet moramo še pred trgatvijo dobro očistiti, prepleskati ali pobeliti in prezračiti. Klet prepleskamo najenostavnejše s škropilnico, ki jo rabimo tudi za škropljenje trt. Kot tekočina za prepleskanje odgovarja prav dobro 1/2 odst. bordoška brozga, kateri dodamo lahko precej več apna kot za škropljenje trt. Na ta način klet tudi razkužimo proti različnim glivicam in plesnobi.

Ako imamo kak dvom, da posoda, zlasti vinska ni zdrava, tedaj je najbolje, da pokažemo posodo znancu, ki je izvežban v kletarstvu in nam bo lahko pomagal s koristnim nasvetom.

PRIPRAVIMO SI POTREBNE STROJE

Kadar smo si preskrbeli vso potrebno kipelno in vinsko posodo, ter smo tudi uredili klet, tedaj moramo misliti na pripravo strojev, ki jih bomo pri trgatvi morebiti potrebovali. Najbolj koristen stroj ob trgatvi, oziroma v kipelni kleti je grozdna ali vinska stiskalnica. Če je še nimamo, si jo moramo pravočasno naročiti, seveda če nam to dopuščajo denarne razmere. Poleg grozdne stiskalnice je priporočljiv tudi robkalnik, ki je istočasno tudi grozdni mlin, ki mečka grozdje. Sicer pa se nam zdi tu umestno pripomniti, da je bilo opravljenih že nešteto trgatev in napravljenega ogromno dobrega vina brez kletarskih strojev, dočim si ne moremo zamisliti dobrega vina brez dobre kleti in dobre vinske posode.

Ko smo vse to uredili in si pripravili za trgatev, tedaj ne smemo pozabiti na potrebno posodo za prenašanje in prevažanje natrganega grozdja iz vinograda v klet. K pripravi za trgatev spada tudi popravilo poti za olajšanje dostopa v vinograd in za prevažanje grozdja, da se nam to po poti ne prevrne ter da ne mudimo pri trgatvi ljudi in živine

ZA TRGATEV JE TREBA TUDI USTREZNIH LJUDI

Poleg vsega tega pa si moramo pravočasno zagotoviti tudi ustrezno število ljudi za trgatev. Za težka dela, kot so prenašanje grozdja v vinograde, razkladanje istega v kipelne kadi in sploh za vsa nadaljna opravila v kleti je treba dobrih moških. Samo trganje, oziroma rezanje grozdja pa opravijo prav lahko ženske in mladina. Poslušnost in vestnost ter potrpežljivost so neobhodno potrebne, zlasti kadar moramo trgati mnogo slabega, zaradi pokvarjenega grozdja, katerega moramo skrbno odbirati in čistiti, da ne pokvarimo vinskega pridelka. Otroci niso za trgatev, ker nimajo razumevanja in potrpljenja za tako delo, ter morajo biti pod stalnim nadzorstvom odraslih. Zato jih raje pustimo, da se nazobljejo grozdja na kraju vinograda in igrajo s svojimi sovrstniki.

Preden začnemo trgati, pa se moramo še uveriti, če je grozdje dozorelo, kajti grozdje, ki ni še dozorelo nam daje slabše vino in tudi manj, kot grozdje, ki je najbolje, da se poslužimo mere «Babo». S to mero določimo nekaj dni zaporedoma, kadar se nam zdi, da je grozdje dozorele, ob lepem vremenu odstotek sladkorja v soku grozdja. Kadar ta odstotek ne narašča več znatno in ostane skoraj stalen, ko je dosegel že približno 20 odst. sladkorja, tedaj je grozdje dozorelo za trganje. Brez moštne mere pa poznamo praktično, da je grozdje dozorelo in godno za trganje, kadar začnejo reclji ali repki grozdov in jagod leseneti in listi trt venejo, kljub zadostni vlagi v zemlji in v zraku. Tedaj začne tudi grozdje veneti in če bi ga pustili še na trti, bi ob lepem vremenu postale iz njega rozine ali cibibe, ob slabem pa bi nam zgnilo. Zaradi tega ga tedaj potržemo, ker vsebuje največ sladkega soka. Trgatev samo pa pričnimo ob lepem vremenu.

A. C.

KMETOVALEC V SEPTEMBRU

POLJEDELSTVO

Če nismo že v avgustu krompirja izkopali, ga moramo v septembru; izkopanega pustimo nekaj dni na skednju, šele potem ga preberemo in znosimo v shrambo.

Ta mesec se navadno pojavijo na koruzi kot pest velike bule (ali pa še večje), ki so sprva rdečkastobele in trde, potem pa se spremeni njih notranjost v temnorjav prah (snetljaj). Rjavi prah ni nič drugega kot velika množina trosov, ki predstavljajo kal za novo snet. Kdor pušča te bule na koruzi, pospešuje širjenje sneti in si s tem zmanjšuje pridelek. Ponekod jih trgajo in pomečejo na tla, s tem pa niso nič na boljšem, ker se trosi sneti neovirano širijo.

Pravilno je, da koruzo, ki jo je napadla snet, izrujemo in zažgemo. S tem se popolnoma ali vsaj v veliki meri zavarujemo proti širjenju sneti. Komur pa se zdi škoda uničiti rastlino in z njo vred tudi klas, naj sneti ne razmetuje po njivi, ampak naj jo zažge.

Mnogokrat predčasno trgamo listje krmske pese, kar zelo škoduje razvoju in rašči pese. Poizkusi so dokazali, da je pridelek in redilnost pese, kateri trgamo listje, manjši kot pri pesi, ki ji takoj ne odtrgamo listov.

V tem mesecu pričenjamo pripravljati zemljo za jesensko setev. Ne pozabimo, da je globoko izorana in dobro pripravljena njiva prvi pogoj za uspešno rast posevkov. Posej le zdravo, čisto, prav kalivo, debelo, težko, polno in zrelo zrnje; ker le od takega smeš pričakovati dober pridelek.

Okopavajmo in plejmo zelje, in korenje. Plevel moramo večkrat odstraniti iz zemlje, ako hočemo imeti dober pridelek.

ŽIVINOREJA

Kdor še ni prebelil in razkužil hlevov, naj to stori še sedaj, in sicer v času, ko gre živina še na pašo. Če bomo začeli krmiti živino s suho krmo, pazimo, da bomo prešli od zelenega krmljenja (paše) polagoma in ne prehitro. Nagli prehod od zelene krme na suho in obratno zelo škoduje prebavi in povzroča lahko razne bolezni. Oskrbuj in krmi primerno močno breje krave in svinje, da se izogneš izvrženju. Ne pokladaj jim pokvarjene in težko prebavljive krme. Krmi živino previdno in s takšno krmo, ki ne povzroča napenjanja.

Tudi prašiči so dobivali do sedaj večinoma le zelenjavo. V septembru začnemo zmanjševati množino zelene krme in dajati prašičem vedno več močnih krmil. Zdaj, ko menjavajo kokoši perje, jih dobro krmi kakih 6 do 8 tednov. Naše gospodinje naj dobro prečitajo članek «Perutnina se goli..», ki smo ga objavili preteklo nedeljo v našem listu.

SADJARSTVO

Sadja ne smemo nikdar zanemarjati. Če rodi ali ne, oskrbovati ga moramo vseeno!

Prekopljimo zemljišče okoli sadnega drevja in posejmo inkarnatko ali lupino za poznejše zeleno gnojenje (podoravanje). Ne pozabimo na gnojenje v tem času. Dokler so rastline (podlage) še sočne cepimo v «oko». Pregledujmo stebla in veje, če se ni v njih razvil drevesni črv (Cossus ligniperda), ki dolbe v notranjosti in uničuje drevesa. Tega škodljivca uničujemo neposredno tako, da vtaknemo v rove debelo žico. Drugo učinkovito sredstvo je ogljikov žveplenec ali pa bencin. V luknjo, ki jo je izdolbel črv, vtaknemo nekaj bombaža, katerega smo namočili v ogljikovem žveplecu ali pa bencinu; luknjo nato zamašimo z ilovico ali kakim drugim mazilom. Plin, ki se pri tem razvije, uniči škodljivce. Izpod dreves odstranimo vse odpadke in jih zažgemo. Hruške in jablane, ki jih je škelup (fusicladium) močno napadel, škropimo z modro galico.

TRAVNISTVO

Tudi letos nam je suša pobrala vso otavo. Kjer ni pašnikov in je morala biti živina vse poletje v hlevu, jo pustimo na pašo vsaj sedaj, in sicer na travnike.

V septembru začnemo z jesenskim gnojenjem travnikov. Naši travniki so močno izčrpani. Če bo seveda suša še trajala, bomo z gnojenjem še potrpeli, da travno rušo namoči prvi dež. Tudi na brananje ne smemo pozabiti.

ČEBELARSTVO

V tem mesecu se začne jesenska paša na ajdi. Ko se ta konča, je čebelarstvo za letos zaključeno. Čebelar mora začeti misliti že na prezimovanje, poskrbeti mora, da bodo imele čebele v panju dovolj medu za zimo. Čebelar mora pregledati vse panje in natančno ugotoviti njih stanje. Brezmatične družine in slabiče nemudoma združimo. Nesmiselno je, da držimo take panje čez zimo, ker od njih ni nobene koristi. Če združuješ brezmatično družino z matično, storiš to lahko brez skrbi, da bi tuje čebele ubile matico. Če pa združuješ dva slabiča, ki imata oba matice, pa je dobro, da matico zapreš v kletko. S tem jo obvaruješ, da je morda ne napadejo pridružene čebele. Pred združitvijo poškropi čebele z oslajeno vodo in jih nekoliko zadimi. V septembru je veliko os in sršenov, ki silijo v panje. Zato je prav, da vhod nekoliko zožiš. V tem mesecu je zelo priporočljivo umetno pitanje. Z njim pospešiš zalego in dosežeš veliko mladih čebel, ki bodo izvrstno prezimile. Pri pitanju pa moramo biti zelo previdni, da ne privabimo roparic.

KLETARSTVO

Bliža se trgatev. Klet naj bo pripravljena, da sprejme novo vino. Iz nje moramo odstraniti vso staro šaro, krompir, peso, repo itd. Čistoča je prvi pogoj kletarstva. Sodi, čebri, grozdni mlin, stiskalnica in sploh vsi pripomočki za trgatev morajo biti čisti in razkuženi. Ko je klet enkrat dobro prečiščena, jo moramo še zažveplati, nakar jo prezračimo. Če je klet premrzla, jo moramo prezračiti le ob toplih urah. Posebno na snago sodov moramo paziti. Od čepov se ne sme cediti vino, ki se na zraku pretvarja v cvet. Še marsikdo ima navado, da ovije čep s starimi cunjami. Cunja je pravo leglo ocetnih glivic, ki kvarijo vino. Torej proč s cunjami okoli veh in čepov, če hočemo, da nam vino ne cikne! Kakor na zunanjost, tako moramo paziti na notranjost sodov. V nesnažnem, znotraj plesnivem sodu dobi vino duh po plesnobi.

VINOGRADNISTVO

Najboljše trte, od katerih bomo pravočasno vzeli cepiče, moramo zaznamovati, dokler je še grozdje na njih. Prav tako si zaznamujemo one trte, ki jih bomo precepili. Počakajmo s trgatvijo, dokler ni grozdje že popolnoma dozorelo. Po trgatvi moramo ugotoviti s sladkornim merilcem, koliko sladkorja ima mošt. Ako pomnožimo odstotek sladkorja z 0.6, dobimo odstotek alkohola, ki ga bo imelo vino, ko bo sladkor prevrel.

GLAS MLADIH

NEKOČ NA POVELJE HITLERJA

BERLINSKI CIRKUS

(MIROVNA GESLA OB ZVOKIH MILITARISTIČNIH KORAČNIC)

Sredi prejšnjega meseca so podružnice sovjetske kominformistične centrale priredile v Berlinu «III. svetovni mladinski festival.» Tudi tržaška podružnica moskovske mladinske centrale je za ta festival izvajala v Trstu posebno propagando s pomočjo letakov in celo poslala v Berlin nekakšno mladinsko delegacijo, ki se je morala «prebijati skozi sovražna in okupirana ozemlja preko Trsta skozi Avstrijo» dokler ni končno prispela na «svobodni zrak sovjetskega pašaluka na Češkoslovaškem». (Tako so sami opisali svojo pot.) Tukaj se ne bomo ustavljali pri ugotavljanju dejstva, da tržaški kominformovci stiskajo denar iz žepov revnega zapeljanega delavstva za paradiranje na raznih podobnih manifestacijah kot je bila berlinska, pač pa si bomo le nekoliko ogledali, kakšen je bil ta berlinski festival.

Nekateri berlinski listi poročajo, da je one dni gostoval v Berlinu velik cirkus, ki se je odlikoval po klovnskih in atrakcijskih nastopih. Dostavljajo pa, da je «svetovni mladinski festival» v sovjetski režiji prekosil omenjeni cirkus. Na Aleksandrovem trgu, ki je bil središče dogajanja in na glavni poti do njega si lahko na 17 velikih ogromnih slikah spoznal Stalina in vse njegove vrline od mladih let naprej. Manjkala je samo slika Stalina v otroškem vozičku z dudo. Na vsakih 50 m je bila v Stalinovi ulici velikanska slika iz ZSSR. Teden dni prej pa so posebne skupine nemške mladinske organizacije preganjale lastnike hiš, ki niso okrasili svojih oken itd. Na glavnem trgu sta bila dva neizbežna velikanska bela goloba in pod njima je paradirala nemška «demokratična» mladina v vojaškem maršu, ki je Berlinčane spominjal na militaristične parade Hitler-jugenda. Za ta dan je bil vzhodni sektor posebno dobro izoliran od zapadnega sektorja. Od 187 prelazov za avtomobile so jih 155 zaprli. Skozi ostale prehode pa se je dalo priti le s posebnim dovoljenjem. Očividno so se organizatorji tega cirkusa bali, da ne bi mladine, ki so jo navlekli od vseh strani, zamikal kapitalistični zapadni sektor. Mladinski listi vzhodnega sektorja so prinašali velike naslove s Stalinovimi imeni, v povorkah so nosili Stalinove slike, skratka Stalin je bil bog nad bogovi in celo tisoči belih golobov so se porazgubili v množici štrlečih brk «modrega».

In tuji delegati so bili «navdušeni,» kajti videli so Stalina na slikah, slišali so Stalinovo ime, slišali so o Stalinovem miru in občudovali militarizem nove nemške «demokratične» mladine sovjetskega področja in Nemčije sploh. Toda udarjeni s slepoto niso videli in tudi niso hoteli videti v novi militaristični vzgoji nemške mladine sovjetskega področja poosebljenje «sovjetskega miru». Iz množice izrečenih mirovnih fraz niso mogli in hoteli izluščiti napadalnega jedra Moskve, ki se poslužuje vseh mogočih sredstev, tudi mladine, za poglabljanje svetovnega razdora, za podžiganje vojaških instinktov onih, ki v Nemčiji še danes sanjajo o velikem maščevanju.

Berlinski mladinski festival je bil samo še ena krinka oznanjevalcev novega reda iz Moskve in prikaz žalostne vloge, ki jo je morala sprejeti naša mladina, ki so jo vpregli v militaristični voz sovjetske zunanje politike

Resnično demokratična mladina pa ni ona, ki vpije svoja mirovna gesla ob zvokih vojaških koračnic po berlinskih budimpeštanskih, praških in drugih ulicah, pač pa ona, ki dela za mir z utrjevanjem bratstva med mladimi ljudmi po vsem svetu v popolni svobodi in brez pokroviteljstva «modrega vodstva», ki si lasti monopol nad mirom zato, da lahko vse, kar ni v njegovem območju označi za vojnohujskaško itd.

DANES NA POVELJE STALINA

Mladina po svetu

Na mladinski progi Banjaluka - Doboj se je doslej naučilo pisati in čitati 1020 mladincev. Dvomesečne tečaje za polpismene pa je obiskovalo 1314 mladincev.

* * *

Londonski list «Times» poroča, da je ob priliki kominformističnega propagandnega «svetovnega mladinskega festivala», ki je bil v vzhodnem Berlinu, okrog 2000 vzhodnonemških mladincev izkoristilo obisk v zapadnem Berlinu in zaprosilo oblasti za politični azil. Zapadnonemške oblasti pa so ta azil dovolile le 130 mladincem. O vsem tem seveda propagatorji «moskovskega miru» trdovratno molčijo.

* * *

Francoska mladina, ki je letos delala na različnih gradbiščih po Jugoslaviji, je v svojem glasilu «La brigade» objavila zahtevo, da zapad izroči Jugoslaviji vojna zločinca Paveliča in Artukoviča, ki sta v zadnji vojni prizadejala jugoslovanskim narodom toliko gorja.

FILATELIJA

ZNAMKE NA ZNAMKAH

Med mnogimi motivi, ki nam jih znamke prikazujejo, so tudi lastne upodobitve: «Lastna hvala — cena mala» pravi star pregovor, a znamke nimajo tako majhne cene in če so še lično izdelane, ima zbiralec poleg gotove denarne vrednosti tudi užitek, ko gleda pred seboj te miniaturne umetnine, katere je skrbni umetnik skušal kar najbolje izdelati.

Preidimo kar k prvemu izmed teh treh glavnih vzrokov za prikazovanje znamk — na znamkah Po mnogih državah prirejajo vsako leto poseben «Dan znamke». Nekatere poštne uprave izdajo v ta namen posebne znamke ali pa filatelistične bloke, druge pa dovolijo samo poseben žig. Izmed teh, ki izdajajo posebne znamke naj omenimo le Nemčijo, Avstrijo in Francijo.

Leta 1941 je nemška poštna uprava ob priliki tega dne izdala spominsko znamko, na kateri je prikazan kočijaž s poštnim rogom, naslednjega leta pa je spominska znamka prikazovala filatelista - zbiralca, ki si ogleduje s povečevalnim steklom znamke razporejene v albumu, poleg katerega je postavljen zemeljski globus. Francija izdaja od leta 1944 vsako leto po eno znamko na čast temu dnevu, ki je potem pretiskana v vseh francoskih kolonijah. Letošnja znamka nam prikazuje notranjost poštnega vagona. Na avstrijski znamki ob priliki «Dneva znamke 1949» vidimo prikazana kar tri pisma z znamko iz leta 1933 ob priliki filatelističnega kongresa WIPA. Ta znamka je zelo lično izdelana — kot vse avstrijske znamke — in predstavlja sama zase pravo umetnino. Avstrijska znamka iz leta 1950 pa je podobna nemški znamki iz leta 1942. Tudi tu imamo filatelista — zbiralca s povečevalnim steklom, ki si ogleduje znamke, v ozadju pa stoji mesto globusa zemljepisna karta Evrope.

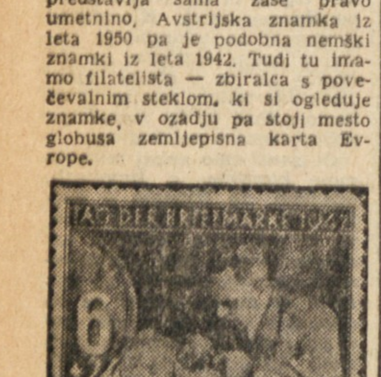

Prva država, ki je prikazala na znamki svojo prvo znamko je bila Portugalska leta 1935 ob priliki filatelistične razstave v Lizboni; na tej znamki je naslikana v naravni velikosti prva portugalska znamka iz leta 1853. Sledi ji Bolgarija leta 1940, ob priliki 100-letnice prvih angleških znamk, dočim se Anglija ni spomnila tega dogodka.

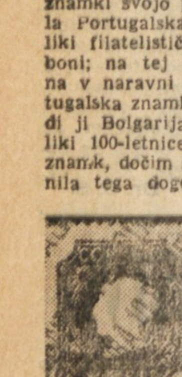

Švica je leta 1943 izdala podolgovato znamko kjer, sta v zaporedju naslikani prvi kantonalni znamki Zuericha za 4 in 6 santimov. Leta 1946 je Sovjetska zveza izdala ob priliki 25-letnice sovjetskih znamk podolgovato znamko, na kateri je prikazanih okrog dvajset različnih sovjetskih znamk. Leta 1947 je republika San Marino izdala znamko, v sredini katere je naslikana prva ameriška znamka iz leta 1847. Ob straneh znamke je naslikan Titan — simbol San Marina — in kip Svobode v New Yorku. Od evropskih držav, ki so prikazale svoje prve znamke na novih znamkah naj omenimo le letošnje španske (stoletnica prve španske znamke), italijanske (stoletnica prve toskanske znamke) in avstrijske (stoletnica prve avstrijske znamke).

Na čast raznih filatelističnih kongresov in razstav izdajajo po večini filatelistične bloke in posebne znamke, pa se tudi zgodi, da je ta dogodek počaščen le s posebnim žigom ali spominskim ovitkom. Od posebnih znamk naj omenimo v prvi vrsti šest tržaških (AMG-FTT) iz leta 1948 ob priliki filatelističnega kongresa, nato jugoslovanski blok iz leta 1937 (ZEFIB) ter dve znamki za filatelistično razstavo v Zagrebu leta 1941. Poleg teh tudi znamko in spominski blok ZEFIZ ob priliki filatelistične razstave v Zagrebu 16. junija tega leta. Od znamk drugih držav naj omenimo švicarski blok iz leta 1934 (NABA), že imenovano avstrijsko znamko iz leta 1933 (WIPA), in lichtenšteinski blok iz leta 1936:

Pionirski rod

Primorski pionirji

Na Primorskem so se pionirji prav posebno odlikovali. V vsaki vasi si našel pionirsko četo ali pionirski odbor. V odboru ali pa v četi je imel vsak svoje določeno delo od kurirja in obveščevalca do komandanta in polit. komisarja. Ko je pokojni komandant 31. divizije, Iztok, prihajal v vas na Krasu, je pred njimi vedno defilirala četa pionirjev in poveljnik mu je poročal. Nato pa je Iztok dal pionirjem svoje konje in konje svojih spremljevalcev. Večjega veselja ni moglo biti.

Mnogo orožja so zbrali pionirji na Primorskem. Ce je tuji ali domači sovražnik potresel ceste s svojimi lažnivimi letaki, so jih pionirji naglo znosili na kup in zažgali. Bolj ko so sovražniki odstranjevali naše napise, bolj so jih pionirji pisali, navadno z rdečo barvo, ki je ni mogoče zbrisati. Kresove, ki gorijo ob slavnostnih dneh, so tudi med vojno pripravljali pionirji, ki so med seboj tekmovali, kdo bo napravil večjega in lepšega. Na Goriškem so pionirji naredili tako velik kres, «da ga je videl Tito čez hribe».

Vse to mi prihaja v spomin prav sedaj ko imamo v Trstu spominsko razstavo narodnoosvobodilne borbe.

TONCEK

Mimo Istre

Očka naš je šel v Gorico —
kaj pa je od tam prinesel?
Jožku barko — jadrnico,
toda barka nima vesel.
Jožek šibico odreže,
nanjo barčico priveže —
in če jambor mu ne poči
in krmilo ven ne skoči,
plul bo čez vodice bistre
zdaj iz Trsta mimo Istre;
če bo veter pihal v jadra,
pride morda še do Zadra,
a nikdar do Šibenika
k svoji dragi daljni strini:
suša je že prevelika
in na kalu v Nabrežini
— jojmene! — od dne do dne
vedno manj in manj
vode ....

Najvažnejša notranja vodna pota na svetu

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Naše mlade bralce bo gotovo zanimalo, če nadaljujemo s popisom vodnih poti na svetu in preidemo na najvažnejše evropske prekope in končno na podobne naprave v Jugoslaviji. Znanje podatkov iz gospodarskega zemljepisa je za vsakogar, zlasti za mladega človeka koristno.

Naj omenimo najprej najvažnejše evropske prekope:

V Nemčiji: Kielski prekop, ki spaja Severno in Baltiško morje. Osrednji (Mittelland-kanal), ki povprek veže glavne nemške reke od Odre do Emse, in prekop Ren-Severno morje.

Na Holandskem: Severni holandski prekop, največji v slavnem sistemu holandskih prekopov; ta preseka Ren povprek.

V Franciji: prekop Seine-Loire, imenovan Debriard; tega so zgradili že v prvi polovici 17. stoletja; dalje kanal de Midi, ki veže Sredozemsko morje z Garono in preko nje z Atlantskim oceanom, potem prekop Rhone-Ren in nazadnje prekop Marseille-Rhone, ki je svojevrstna zanimivost, ker teče del prekopa v dolžini 7200 metrov pod zemljo — po predoru. Tako se je znamenito morsko pristanišče Marseille šele v novejši dobi (leta 1927) zvezalo z mrežo notranjih vodnih poti.

Obstaja tudi notranja vodna pot, ki seka vso Evropo in spaja Severno morje s Crnim morjem, in sicer preko Rena, Maine in Donave. Vendar je prekop, ki veže Donavo z Maino (Ludvikov kanal, dovršen 1846. leta), zgrajen tako, da ne morejo po njem pluti normalne donavske ladje in zato dejansko ni neposredne zveze med omenjenima morjema.

Da bi se ta zveza ustvarila, je začela Nemčija v razdobju med svetovnima vojnama graditi veliko vodno pot med Renom in Donavo, po kateri bi mogle pluti ladje do 1200 ton nosilnosti in z dnom do 2.3 metra. Po načrtu je predvideno kanaliziranje Maine od Aschafenburga do Bamberga, izgraditev prekopa od Bamberga do Kelheima ob Donavi in kanaliziranje Donave do Passaua. Izmed teh del je končala leta 1927, pri Kaliletu nad Passauom izgraditev prvega jeza na Donavi in doslej edine električne centrale, ki izrablja vodno silo Donave. Ta centrala izkorišča okrog 45.000 konjskih sil, medtem ko lahko daja Donava po splošni oceni in pri sedanjih tehničnih možnostih okrog tri milijone konjskih sil.

Nemčija je nameravala poleg te zveze zgraditi še nov prekop Donava — Neckar — Ren. Razen tega so nameravali z novim sistemom prekopov zvezati Donavo in Črno morje z Labo, Odro in Vislo, to se pravi, zvezati Severno in Baltiško morje. Jasno je, da je bil glavni razlog za ostvaritev teh del nemška želja, da gospodarsko in politično zagospodari nad srednjo in južnovzhodno Evropo.

(Nadaljevanje sledi)

ZA BISTRE GLAVE

Križanka

VODORAVNO:

1. alkoholna pijača — mešanec belih in črnih staršev — 2. zavarovan zoper nalezljive bolezni — vrsta črk — 3. časovni veznik — naslov grških popisov bojnih pohodov — pesem junaške vsebine — 4. uradni spis - mesto v Ukrajini, izvozna luka za žito — števnik — 5. naplačilo, nadev — reka v Severni Italiji, pritok reke Po — število — 6. osebni zaimek — srbohrvatski kazalni zaimek — 7. jezero v etiopskem višavju v Afriki — zarota, vstaja — 8. bikoborec, prvak — 9. potomec Karla Velikega (IX. st.) — prebivalec evropske države, ki je obstajala za časa Napoleona (dvoj.).

NAVPICNO:

A) pokrajina v Jugoslaviji B) reka v Rusiji — C) oziralni zaimek — žuželka — D) žensko ime — gorovje v Vietnamu v Aziji — E) ovčja koža, tudi krzno — letopis — F) upanje — koralni otok — G) siromaštvo — ljubkovalno ime za očeta — H) pasma, pleme — vojaška operacija — I) modrica — pomoč — J) reka v Jugoslaviji — kožni izpuščaj — K) prislov, s katerim pozivamo — državna blagajna — L) nedoločni zaimek — M) ulita črka.

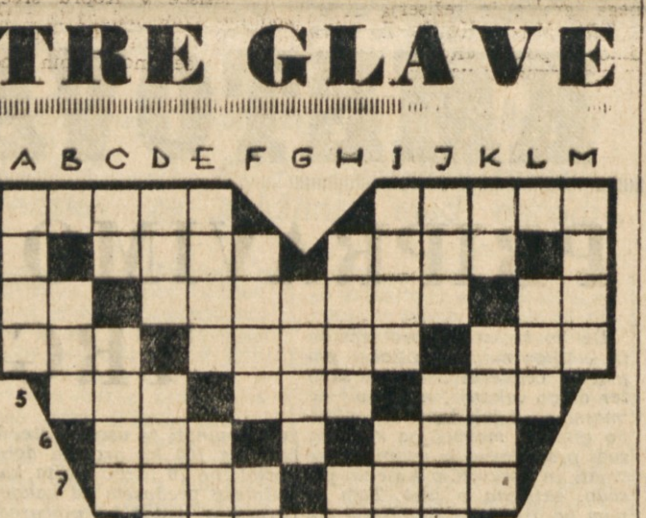

Rešitev

1) dve, ako, par, las; 2) povok, egida; 3) lo, evo, gar, V. D. (Vladimir Levstik); 4) Solčava; 5) sila, rjava, Kras; 6) anima, Eka, vloga; 7) kamela, klobuk; 8) lega, slab; 9) solina, ogaben; 10) Kraja, ars, asino; 11) ikra, enota, Amor; 12) pragozd; 13) in, lan, mir, as; 14) Kreta, ajuto; 15) oko, nos, kam, Nin.

a) Dol, sak, ski, ilo; b) ožina, orkar; c) ep, Lim, lar, ko; č) Amelija; d) Ares, Alera, plen; e) Kovor, aga, Erato; f) okolje ananas; g) čaka, krog; h) pegava, Stomak; i) agava, KLO (Krajevni Ljud. odbor) Azija; j) Riza, vlaga, drum; k) klobasa; l) la, rob, bim, on; m) vragu, enota; n) sol, sak, nov, sin.

ŠAH

PODOBNO, toda vendar drugače

Ali se lahko kralj in tekač upirata nasprotnemu kralju in trem vezanim kmetom? Običajno da. En primer...

Postavite bele figure: kralja na g2 in tekača na e7. Crne pa: kralja na g4 in kmete na f4, g5, h4. Crni je na potezi in doseže remi.

1 . . . , f3+; 2. Kf2, Kf4; 3. Ld8, h3; 4. Lc7+ (ne 4. L:g5+ zaradi Kg4! in črni dobi)... Kg4; 5. Lg3 in remi. Ali na 1. . . . Kh5, 2. Ld6 (da prepreči g4) ali 1. . . . Kf5, 2. Ld8 in remi.

V povsem podobni situaciji, le če je tekač na slabšem polju, črni partijo dobi. Vse ostane isto, le beli se preseli na f1. Zmago doseže tako:

1. . . . . Kf5; 2. La5, g4; 3. Ld8, h3+; 4. Kh2, Ke4; 5. Lb6, Kf3; 6. Lc7, Ke3; 7. Lb8, f3; 8. Kg1, Ke2; 9. Lg3, h2+; 10. K:h2, f2: 11. L:f2, K:f2; 12. Kh1, Kg3; in črni dobi.

PEPA piše JUCI

Juca draga! Clovek danes
se vendar lahko tolaži
s tem, da laški šovinizem
se na lastni masti praži.

Dokler smo samo Slovenci
jim očitali napake,
so se v pest smejali. Danes
besni pulijo si dlake,

ker za njihova nedela
so seznali tuji listi
ter jim v člankih objektivnih
črne tipljejo obisti.

«Il Giornale di Trieste»
sam ne ve, kaj bi napisal,
da bi pred angleškim bralcem
vsaj nekoliko zabrisal

vtise Crosmana na Rabu,
kjer je gledal mrtve priče
grozodejstev laških rabljev.
Zdaj poznajo te hudiče

tudi v Angliji, a v kratkem
bodo bržkone spoznali
v svetu doprinos kulture
rimske tudi vsi ostali.

Skrajni čas, Jucina moja,
da se javnosti odkrije
sodrgo, ki svet slepari
s polnim gobcem baharije.

To počne že desetletja.
Saj je že po prvi vojni
trobila na vse vetrove
o junaški bojni slavi

kljub usmrajenim bragešam
(se non erro: centomila),
ki samo pri Kobaridu
jih je ta svojat pustila.

Da ne govorim o frontah
v Afriki in Ukrajini,
v Grčiji in na Balkanu,
kjer so šobasti alpini

kljub pomanjkanju pomade
rajši mazali podplate
nego preče, le da urno
so rešili se zagate.

O, herojstva te armade
vsi poznamo, saj so klali
starce in otroke. Svojcem
slike so potem poslali,

o pokoljih, da se vidi,
česa zmožni so sinovi
rimskih mater. Prav te slike
in raztreseni grobovi

pa so nam najboljše priče
za dolgove in krivice.
Zdaj nastane le vprašanje —
če je svetu do resnice —

kdo bo plačal! Kdaj bo plačal!
Nam je to docela jasno:
kdor je kriv! Samo čimpreje
da ne bo morda prekasno!

Vse ostalo, kakor vidiš,
krenilo na pot je pravo,
kajti umna zgodovina
ve, kaj dela Juca zdravo!

Med vrstami

Kominformistično zdravje. Iz listov posnemamo, da se je compagno Ernesto Radich srečno vrnil v Trst. Bil je dlje časa v nekem sanatoriju na Ogrskem, kjer se je zdravil.

Med vrstami: Čestitamo, compagno Radich! Zdaj pa bodi priden in pazi, da spet ne oboliš! Drugače se ti lahko zgodi, da boš šel prihodnjič na «zdravljenje» v Moskvo.

* * *

Tolažba. Pod naslovom «Ne bojte se» (Non preoccuparsi) se je v listu «Giornale di Trieste» spet oglasil naš stari znanec Diego De Castro. Tolaži tržaške šoviniste, češ, da ne bo nič hudega; kajti De Gasperi ne more zapustiti Trsta in ozemlja, ker bi drugače njegova vlada padla, a Zapadnjaki ne morejo zapustiti De Gasperija, ker bi drugače Italija krenila na levo. Svoj prepričevalno tolažilen članek začenja Castro s temle stavkom: «Napačno je, ko zatrjuje nasprotno časopisje, da med tržaškimi italijanskimi strankami vlada strah».

Med vrstami: Prav ima Diego De Castro. To ni strah, to je panika!

Tuj humor

BRKAČEVA SIMFONIJA

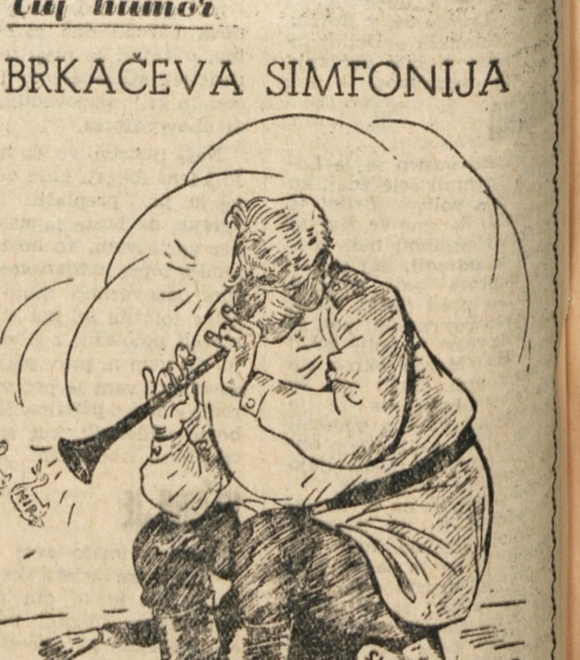

Tako si tolmači sovjetsko mirovno politiko švicarski list «Allgemeine Volks Zeitung».

MARK TWAIN

Pustolovščine TOMA SAWYERA

Ilustriral Bogdan Grom

XVII.

Ob osmih zvečer je bila šola sijajno razsvetljena in okrašena. Učitelj je kraljeval na svojem velikem stolu na odru. Bil je zmerno v rožicah. Na vsaki strani od njega so bile tri vrste klopi, pred njim pa 6 vrst. V njih so sedeli odličniki in starši učencev. Na njegovi levi pa je bil zgrajen oder, kjer so sedeli učenci, ki bodo ta večer delali izpite. Najprej so sedeli mali dečki in deklice, nato vrste štorkljastih velikih dečkov.

Izpiti so se začeli.

1

V ospredje je zdaj prišel Tom Sawyer z domišljavo gotovostjo in začel deklamirati pesem «O dajte mi svobodo ali smrt». Z navdušenimi in divjimi kretnjami se je ustavil prav na sredi. Strašna trema ga je obšla, noge so mu zatrepetale in toliko, da se ni zrušil. Nastopila je tišina in učitelj je mršil obrvi, Tom se je nekaj časa lovil, potem je popolnoma poražen odšel. Nato so recitirali še drugi dečki in deklice, dokler se ni pojavila temnopolta in črnolasa mlada gospodična.

2

Nadela si je tragičen izraz in jela čitati z vznešenim glasom svojo «Vizijo». To je bil moreč sestavek poln melanholične zmedenosti, ki je obsegal deset rokopisnih strani in se zaključil z uničujočim rohnjenjem proti vsem nevernikom. Zanj je prejela prvo nagrado. Ko je župan podelil nagrado, jo je toplo nagovoril in ji dejal, da je bil njen sestavek zdaleč «najbolj ganljiv izmed vseh, kar jih je kdaj slišal.»

3

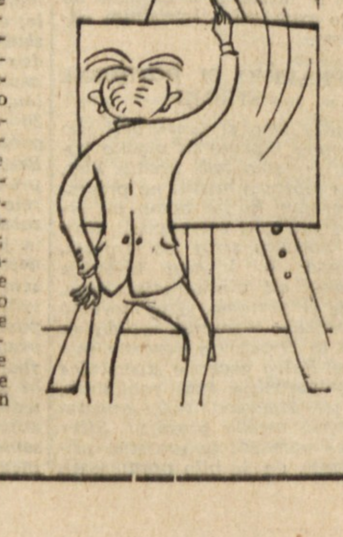

Zdaj je učitelj, ki je bil okajen do genialnosti, obrnil hrbet poslušalstvu in začel risati na tablo zemljevid Amerike, da bo lahko izpraševal zemljepis. Toda s svojo nesigurno roko jo je slabo narisal in pritajeno hihitanje je valovilo po razredu. Vedel je, kaj to pomeni; lotil se je popravljanja, toda risbo je še bolj pokvaril. Končno se mu je zdelo, da se je risba posrečila. Hihitanje pa se je le nadaljevalo. Zdaj je še očitno narastlo in ni čuda, da je ....

4

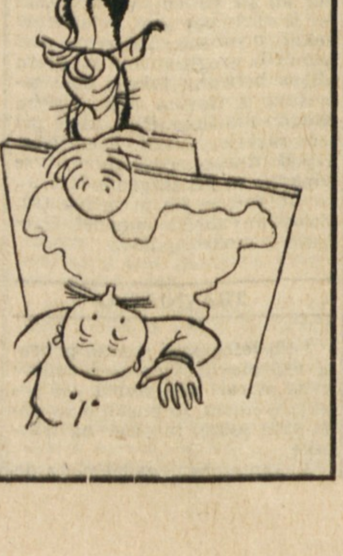

Nad sobo je bilo podstrešje in prav nad učiteljevo glavo je bila odprtina. Skozi to odprtino je privezana na vrvi priplavala mačka. Ko je na vrvi polagoma prihajala niže, se je zvijala in grabila po zraku. Zdaj ci je bila tik nad učiteljevo glavo in svoje obupane kremplje je zasadila v njegovo lasuljo, se je oprijela in bila z njo še isti trenutek spet potegnjena v odprtino. Tako je bilo zborovanje končano. Dečki so bili maščevani. Počitnice so prišle.

5

Tom se je priključil novemu redu Kadetov — Abstinentov, ker ga je privlačil njih bleščeči kroj. Tom bi se rad pokazal že prvi dan v svojem novem kroju in je upal, da se mu bo ta prilika nudila ob smrti starega sodnika Frazerja. V navdušenju si je Tom pred ogledalom pripenjal znake bratovščine. Toda sodnik ni umrl, pač pa se je njegovo zdravje boljšalo in Tom je iz jeze izstopil iz bratovščine. Toda tisto noč je sodnik nenadoma umrl.

6

Pogreb je bil veličasten in kadeti so blesteli v njihovih krojih tako, da je njih bivši član skoro poginil od zavisti.

Počitnice pa so tekle naprej in Toma je presenetilo dejstvo, da so jele postajati dolgočasne. Začel je pisati dnevnik, toda ker se v treh dneh ni nič zgodilo, ga je opustil. Tudi četrti julij (dan ameriške neodvisnosti) je bil pokvarjen, ker je deževalo. Potem so prišle še ošpice in Tom je bil dva tedna ujetnik postelje.

7

Veličina in moč bazoviških žrtev

Ime Bazovica ima na ustnicah tržaških in primorskih Slovencev posebni prizvok. V vzgibu ljubezni do bazoviških junakov ga izgovarjajo z nekim tihim, zanosnim spoštovanjem. V njem se klanjajo njihovemu spominu in njihovi veliki žrtvi. Vselej je že bežni trenutek dovolj, da preletijo najtežje obdobje globoko utemeljenega in pravičnega boja na tem obmorskem, drobnem kosu slovenske zemlje. Srce vztrepeče, kot bi zaslišalo odjek strelov v zgodnjem septembrskem jutru. Toda še v trepetu srca je drhtljaj daljne rosne sreče in še v grenkobi bolečine je pomešana nedopovedljiva sladkost. Oči se izgubljajo v neodmaknjeno preteklost in nevidne roke Ferda Bidovca, Zvonimirja Miloša, Frana Marušiča in Lojzeta Valenčiča odgrinjajo njen zastor. Prikaže se tržaška in primorska mladina v desetletju po prvi svetovni vojni, z njo pa ves naš narod tja do zadnje obmejne vasi.

Res je, da mladina nosi vedno v sebi žar neizžitega življenja, tlečih upov in nad, ki se ravnajo po tem, kako je v sebi izkristalizirala nagnjenja in kaj je spoznala za pravo. Res pa je tudi, da je imela prav tedanja mladina svojstveno mladost. Če bi take mladosti ne imela, bi ne mogla dati našemu najtežjemu zgodovinskemu obdobju svojega pečata. Ne mogla bi zapustiti za seboj sile tako svetlega spomina, ki je navduševal, bodril in navdihoval novi, mlajši rod, ter mu prišepetaval, da je borba za pravico v življenju najlepša, najsvetejša stvar, dolžnost posameznika in človeštva.

Kje je tedanja mladina črpala moč za svoj pravični boj, ko se je vrgla v njegov tok nasilstva in krivice? Rastla in zorela je v prvi svetovni vojni in trpljenje milijonov se je tudi nje dotaknilo. Dobila je globoki čut za človeka, za njegovo gorje in za njegovo pravico. Tako so se ji v duši nezavestno porajala vprašanja, ki bi jih sicer v tej starostni dobi sama nikoli ne načenjala v svojih mislih.

Za nas Slovence najtežje in najbolj pereče je bilo naše splošno narodno vprašanje. Od njega je bila odvisna naša narodna svoboda, ki je edina lahko pripeljala k rešitvi vseh družbeno-socialnih prizadevanj. Ali še pod Avstrijo, ki je zaradi stiske na bojiščih postala širokosrčna in marsikaj obetala, ali v novo državo Jugoslavijo, skupno domovino Južnih Slovanov? Majniska deklaracija s podpisi, ki so se nabirali zanjo in izpričevali našo odločitev, Wilsonovih štirinajst točk in njegova načela o pravici narodov do samoodločbe, Krekovo slavje — to so stvari, ki so jih odrasli doma razpravljali in ki jih je izdihovala tudi tržaška ulica. Kako bi ne dojmile tudi duše doraščajočega fanta in dekleta ter bi ne bile v vojnem vrtincu tudi predmet njunih dogajanj?

Pozneje se je pridružilo tudi vprašanje pripadnosti naše zemlje. Spričo vojnega trpljenja, ki je tržaškim in primorskim Slovencem prineslo le novo in mnogo hujše zlo, je bila krivica še bolj očitna. Kot razbeljeno oglje je žgala. Treba se ji je bilo upreti in izkričati v svet, da nas boli, da je ne moremo prenašati, da se ne bomo nikdar pomirili, dokler bo pri nas gospodaril rimski škorenj. Ne Italije in ne Rima, ki bi hotel dati svojega podpisa, da ne bo preganjal našega jezika in uničeval naše kulture!

Predfašistična Italija in Rim sta prospeh naše kulture jamčila s svojo «dvatisočletno kulturo». Fašistična Italija je napravila le korak od lažnih jamstev k zločinskim dejanjem. Da bi uresničila svoj veliki rimski sen in prodrla na Balkan, je morala zavarovati svoje meje pod Snežnikom in Triglavom. Slovenci so morali izginiti, zato se je pripravila na zločin nad otroci in jim s primerno šolsko reformo vzela materin jezik. Ognjeni zublji so se vzpenjali po zidovih naših narodnih domov in v zraku je rezko zapel fašistični bič; mladina pa — kot da ni nič in kot da nje ne more doseči krvava fašistična pravica — se je zbirala v svojih društvih.

Ta društva so imela resen narodno-obrambni značaj. Gojila so vse panoge kulture in športa. Mladina se je v njih seznanjala s tem, kar so veliki svetovni misleci prispevali k napredku človeštva. Ni je bilo vasice na Primorskem, kamor bi ne segel vpliv mladinsko-prosvetnih društev. In še več! Redki, neznatno redki so bili, ki so se odtegnili temu vplivu. Nedeljo za nedeljo so bile prireditve, kjer ni sodelovala le dramatična družina, temveč vsa vas in njen okoliš. Narodna homogenost, ki se je tako krepila, pa je imela prodorni pomen za čase ki, nam jih je pripravljal Rim. Ko so nastopili, je z enim samim zamahom udaril po obeh narodno-obrambnih vozliščih: Zvezi mladinskih društev v Trstu in Zvezi prosvetnih društev v Gorici. Takrat je bilo treba zariti se v rove kraških jam in tam postati minerji novih dni. Zaradi gostote in čvrstine omrežja mladinskih prosvetnih društev pa je bila ta stvar razmeroma lahka. Organizator je šel v vas iskat primernega človeka, ga našel in takoj sta bila tu za trojko še druga dva, zanesljiva in predana kot prvi. Od tu izvira množičen splošnoprimorski značaj organizacije TIGR, ki je z veliko kulturno in moralno dediščino mladinsko-prosvetnih društev nadaljevala v drugih okoliščinah in z drugačnimi sredstvi naš narodno-obrambni boj.

Zlasti na Tržaškem je ta boj dobil zelo ostre oblike. Nasilje nad Slovenci je tu prekipevalo in «Popolo di Trieste» je brez prestanka bruhal svoj srd in zastrupljal ozrdčje. V njem je nastala Borba, tržaška veja organizacije TIGR. In kakor so bila dejanja borbovcev umstveno nedomišljena in nedognana, so bila krik bolečine vsega slovenskega naroda na Primorskem in v Trstu. Bile so odmev krivic in ogorčenje šeststotisočev Slovencev in Hrvatov, ki jih je Italija obsodila na narodno smrt. Oni pa so hoteli kot narod živeti, ker so kot narod tudi imeli pravico do življenja.

Prav v tej izpovedi vsega naroda v Slovenskem Primorju in Trstu je veličina Bidovčeve, Maruščeve, Miloševe in Valenčičeve žrtve. Zato so nam oni tako blizu, tako čisto, čisto naši. Zato so Pinko Tomažič, Simon Kos, Ivan Ivančič, Ivan Vadnal in Viktor Bobek šli njihovo pot. Zato je šlo to pot na tisoče mladine, ko je krvavi jezdec jezdil čez Kras. Z novimi družbenimi dognanji so iskali pravico za svoj narod, za vse zatirane in teptane.

Pri nas na Tržaškem jo iščemo še danes, toda našli jo bomo. Moramo jo najti.

MARA SAMSA

DANES SE ZAČNE NA STADIONU «PRVI MAJ» JUBILEJNA RAZSTAVA OSVOBODILNE FRONTE

NAŠA BORBA ZA SVOBODO

RAZSTAVA BO ODPRTA DO 16. SEPTEMBRA

Makedonski folklorni zbor v Italiji

Po dveh uspelih gostovanjih v Veliki Britaniji bo Državni ansambel narodnih pesmi in plesov Makedonije odpotoval 15. septembra tretjič v inozemstvo. Makedonci bodo to pot odšli v Italijo, kjer bodo nastopili v Rimu, Milanu in Genovi. Po dogovorih bi gostovanje trajalo dvajset dni; lahko pa se ta dogovor spremeni in bo ansambel ostal v Italiji dlje časa in bi obiskal še več mest. Makedonci se za gostovanje zelo resno pripravljajo, ker bodo v Italiji nastopili s splošno jugoslovanskim programom, torej ne samo z makedonskimi plesi in pesmimi.

* * *

Ljubljanska opera bo gostovala sredi tega meseca v Skopju. V 14 dneh bo predvajala «Desetega brata», «Luizo», «Don Kihota», «Don Juana» in balet «Dānina».

* * *

«Miklovo Zalo» na zgodovinskih tleh bodo uprizorili Korošci. Dejanje se bo odigravalo v Svatnah.

* * *

Operna sezona na Reki se bo pričela z opero Ivana Zajca «Nikolaj Subič-Zrinjski»; med dramami pa bo prva na vrsti dramatizacija Senoinega romana «Zlatarjevo zlato». Hrvatska drama bo v sezoni izvedla 12 premier, opera 3, italijanska drama pa 9. V reško dramo bo prišel za novega režiserja Ferdo Delak.

ZA KULTURNI DOM

Za Kulturni dom so prispevali:

Udeleženci izleta, ki ga je organizirala OF III. okraja v Brezovico 7500, udeleženci izleta, ki ga je organiziralo Prosvetno društvo «Oton Zupančič» v Slivje 7500, Tavčar Danila 100, Smodlak Valerija 100, Požar Marija 100, Tavčar Mara 100, Tavčar Oskar 200, Rodica Marija 100, Žitko Francka 150, Habjan Karlina 400, Boštjančič Rozina 100, Remec Peter in Dora 100, Vremec Franc 100, Mevlja Ivan 500, Kosič Marija 200, Zafred Ernesta 1000, Matelič Roza 100, Galimberti Ermano 50, Mihelj Jože 100, Stibelj Hinko 200, Valenčič Malka 100, Spazal Gabrijela 1000, Ivančič Zora 2000, Gorjup 200, Jančar Rudi 50, Jančar Franc 100, Gerželj Marijan 50, Sancin Marcel 150, Pertot Albert 200, Povsich Bruno 150, Povsich Marija 150, Danieli Mario 150, Poggi Bruno 50, Sirok Ivanka 150, Barut 200, Svagelj 100, Jerman 250, Furer 50, N. N. 200, Salvi 150, Desko 100, Trampuš 50, Trampuš 300, Babič 150, Grbec 100, Orel Irma 100, Angel 50, Cergol E. 100, Ivančič Zora 100, Floridan 500, Bogatec 100, Zenko Ivanka 300, Ginori Ivanka 250, Manfreda Ana 500, Brundula Franc 100, Čižek Ana 500, Angelini Karlo 100, Valerija P. 100, Zaneti M. 100, Manfreda Anica 300, Franco Mario 100, Koreti Giustina 100, N. N. 50, Birsa 50, Blokar Ludvik 300, Kukanja Franc 100, Sirca Francka 100, Kljun Marija 100, Benko Alojz 500, Arban Ljudmila 500, Pečar Marija 200, Samsa Mara 1000, Doles Pina 100, Kocjan 200, Contri Vida 100, Regent Antonija 50, Brecelj Marija 100, Martelanc Ana 50, Piščanc Marij 100, Versa Marija 50, Felician Nela 260, Zobec Anton 100, Senica Josip 150, Udovič Andrej 140, Gregori Ema 100, Gregori Miroslav 50, Gregori Alma 50, Švab Avgust 50, Skupina izletnikov 19. avgusta v Mostiče - Crni kal 650, Perovšek Stanko 500, Pergar Anton 200, Planinsko društvo Trst 1000, Bratož Stefan 200, Vatovec Ivan 200, prof. Jelinčič Zorko 200, dr. Mašera Sonja 200, Sirk Ladislav, Sv. Križ 500, Počkar Rožica 2000, Hrovatin Justi 2000, Boris Race 2500, Jerman Zorko 1000, Zadel Anton 1000, Sedič Erminij - Lonjer 585, Maver Marija 200, Zudek Marija 200, A. P. 500, Markovič Miroljub - Beograd 100, Dolenc Oskar - Ljubljana 500, Parovel Anton 1000, Svagelj Anton 300, Čok Amalija 1000, Brezič Ana 1000, Sila Danila 1000, Sila Valerija 500, Delavci zaposleni na stavbišču Kulturnega doma: Rončelj Karlo 300, Franovič Stanko 200, Suban Ernest 200, Pečar Jožef 200, Vever Mihael 200, Rutar Angel 200, Petaros Danilo 100, Majer Valerija 100, Santin Ivan 100, Kaučič Jožef 100, Gojčar Just 50, Lenardi Ivan 100, Race Ludvik 100, Hrovatin Rudi 100, Košuta Ivan 200, Cassarin Giuseppe 100.

Skupaj . . . L. 51.735.—
Prejšnji znesek » 4.704.543.—

Lir 4.756.278.—

Mar smo manj vredni kakor Nemci in Avstrijci?

Tudi Židom v Trstu je ZVU vrnila državljanske in **imovinske** pravice; le tržaški Slovenci smo edini na vsem evropskem ozemlju, ki ga imajo še zasedenega zavezniki, da nam ni povrnjena po fašistih povzročena škoda

(Včerajšnja številka «Gospodarstva» je objavila spodnji članek, ki ga zaradi važnosti obravnavanega predmeta ponatiskujemo).

Rana, ki so jo fašisti prizadeli s tem, da so tržaškim Slovencem za začetek požgali Narodni dom in potem kar po vrsti uničili zelo številne gospodarske ustanove, med njimi več denarnih zavodov in pomembnih gospodarskih zadrug, ali pa jim onemogočili nadaljnji obstoj, se pač ne bo zacelila in krivice ne bodo pozabljene, dokler ne bodo popravljene.

Naš klic po popravi krivic in za vrnitvijo ugrabljenega premoženja v novejši zgodovini ni osamljen. Bilo je enakih in podobnih nasilij vsepovsod, koder so fašisti in nacisti zavladali. Znani so pogromi na Jude, poskusi nasilne asimilacije narodnih manjšin, kakor koroških Slovencev, nemških Poljakov, lužiških Srbov, Francozov in Dancev, združeni z zaplembo premoženja, znani pregoni fašizmu in nacizmu nasprotnih strank in njihovih pripadnikov.

Po vojni so se zavezniške države, ki sta jih bili zasedli Nemčija in Italija, obnovile; vsaka je upostavila na svojem ozemlju red. Tudi Avstrija se je med prvimi svojimi ukrepi spomnila preganjanih in izdala več reparacijskih, posebej še restitucijskih zakonov, ki omogočajo in deloma celo nalagajo vrnitev premoženja preganjanim osebam, ustanovam in organizacijam. ZVU v Trstu, ki je po nalogu zavezniških vlad prevzela v Trstu vso oblast, je vrnila Židom državljanske in imovinske pravice, ki so jih bili izgubili na podlagi raznih protižidovskih zakonov, in tudi v sami Zahodni Nemčiji so zavezniki, predvsem Britanci in Američani, uredili to vprašanje povoljno za preganjance.

Ni naš namen, da bi raziskovali, zakaj ZVU in njej nadrejeni niso uveljavili enakih načel tudi glede tržaških Slovencev, in tudi ne, zakaj prav od tistih tržaških italijanskih strank, ki se najbolj ustijo, da so protifašistične, ni slišati besede v prid vrnitve odvzetega premoženja Slovencem. Vsakemu vzroku, vsakemu izgovoru pa postavljamo nasproti DEJSTVO, DA SMO TRŽASKI SLOVENCI NA VSEM EVROPSKEM OZEMLJU, KI GA IMAJO ZAVEZNIKI ŠE ZASEDENEGA, EDINI, KI SE NISMO DELEŽNI ZAKONOV, KI BI NAM OLAJSALI PRIBORITEV NASIH UPRAVIČENIH POVRACILNIH ZAHTEVKOV.

Z največjo natančnostjo, in zdi se nam, da tudi z najširšim upoštevanjem vseh mogočih oblik, ki jih je zadobilo preganjanje v Nemčiji, so zavezniki reševali to vprašanje prav v Zahodni Nemčiji.

Po ustreznih zakonih ameriške in britanske vojaške uprave iz leta 1947 oziroma 1949 se mora na zahtevo prizadetih vrniti premoženje vsem tistim, ki jim je bilo v času nacistične vlade, t. j. od 30.I.1933 do dne premirja 8.V. 1945, neupravičeno odvzeto zaradi plemenske, verske ali narodne pripadnosti ali pa zaradi političnega prepričanja ali zaradi nasprotovanja nacizmu. Ni važno ali je moral prizadeti odstopiti premoženje s pogodbo ali pa mu je bilo zaplenjeno ali zaseženo na podlagi takrat veljavnih zakonov ali pa s siceršnjimi naredbami bodisi upravne oblasti ali sodišča ali nacistične stranke ali njenih formacij. Važno je namreč samo eno: da je bil pravni posel (pogodba) posledica pregona ali pa akt oblasti sam preganjalni akt zaradi plemenske, verske, narodne ali politične pripadnosti prizadetega.

V večini primerov je vseeno, ali je premoženje prešlo pozneje na osebo, ki ni nič vedela za preganjalno dejanje. Vrniti mora premoženje v naravi tisti, ki danes z njim razpolaga, in sicer brez odškodnine. Kdor zahteva vrnitev, je dolžan izročiti samo tisto, kar je za premoženje morda prejel; kdor pa mora vračati, se sme regresirati pri svojih posestnih prednikih.

Toda v mnogih primerih tistega, ki bi imel pravico na vrnitev, več ni... Družbe, organizacije, ki so bile lastnice odvzetega — francoski povračilni zakon za Zahodno Nemčijo pravi kar «uropanega» (geraubt) — premoženja, so bile razpuščene. Tudi na take primere sta mislila britanska in ameriška vojaška uprava, a sta vprašanje uredili vsaka po svoje. Za obe zasedbeni področji velja, da sme pri razpuščenih trgovinskih družbah zahtevati vrnitev vsak takratni družabnik, toda z učinkom za vse družabnike, ki jim gre enak zahtevek. Za vse druge družbe (n. pr. društva in organizacije) velja na ameriškem področju načelo, da sme zahtevati vrnitev «naslednstvena organizacija», ki ji prizna tak značaj ameriška vojaška uprava, ali pa sedaj bolje ameriški visoki komisar.

Kaj pa, če bi bilo odvzeto premoženje obremenjeno, poslabšano ali izboljšano?

Za zmanjšano vrednost ima prizadeti pravico na odškodnino, prav tako kakor takrat, če predmeta več ni. Nova bremena mora upravičenec prevzeti do «obremenitvene meje», to se pravi, samo do višine, ki je obstajala v trenutku odvzema. Izboljšanje objekta (n. pr. podjetja) je pravno važno samo, če zanj niso bila uporabljena sredstva podjetja samega.

O povračilnih zahtevkih razsojajo posebni senati rednih nemških sodišč. Vendar so si zavezniki pridržali vrhovno sodstvo in tudi vrhovno nadzorstvo nad izvajanjem povračilnih zakonov s tem, da so ustanovili posebna lastna sodišča (Britanci «Board od Review», Američani «Court of Restitution Appeals»), ki sodijo v zadnji instanci in katerih odločbe so, kolikor se nanašajo na razlago povračilnih zakonov, obvezne za vsa nemška sodišča in za vse nemške oblasti.

Iz obeh restitucijskih zakonov, iz določb, ki smo jih omenili, in iz mnogih drugih, diha prizadevanje, da se vsi tisti, ki so bili na svojem premoženju zaradi te vrste preganjanja oškodovani, res pravično in tudi kar najhitreje odškodujejo. Zato nam je nerazumljivo, da istih načel ne uveljavijo tudi v Trstu glede vseh preganjanih, zlasti pa tudi glede tržaških Slovencev, ki so bili na tem ozemlju izmed vseh preganjanih še najbolj prizadeti.

RENTABILNA INDUSTRIJA

V prvi polovici letošnjega leta so britanske tovarne, ki izdelujejo motorna kolesa in kolesa, prekosile svoj izvozni rekord za več kot 4 milijone funtov šterlingov. V prvi polovici leta je namreč dosegel izvoz vrednost 19,700000 funtov šterlingov. Od poviška odpade 3 milijone funtov šterlingov na kolesa.

PREJELI SMO

Organizacijski vestnik Osvobodilne fronte Slovenije. Glasilo IOOF Slovenije za aktiviste OF. Letnik VII., št. 11. Ljubljana.

Pretekla gledališka sezona v Kopru

Pogled nazaj pred pričetkom novega dela

Če pomislimo, da se je v sezoni 1950-51 razvrstilo na odru koprskega gledališča nad 90 prireditev, vidimo, da je ta ustanova dobro opravljala svoje poslanstvo: služila je kulturi vseh narodov Istre.

Da je bilo kulturno življenje v Kopru tako razgibano, se moramo zahvaliti predvsem SNG iz Trsta, ki je s svojimi kvalitetnimi prireditvami veliko pripomoglo k temu. Tako je uprizorilo v 15 nastopih osem novitet in med njimi celo eno premiero, in sicer Molière: «Namišljeni bolnik», kar je bila tudi posebnost za koprsko gledališko občinstvo.

V začetku sezone se je predstavilo z Goldonijevimi «Primorskimi zdrahami», dalje z dr. Kreftovim «Veleizdajalcem», delo, ki ga je zrežiral sam avtor, in v katerem smo poslednjič gledali prerano umrlega zaslužnega igralca in režiserja SNG iz Trsta Milana Kosiča. Za mladino so podali «Rdečo kapico» in med drugimi uspešnimi otvoritvami tudi Gogoljevega Revizorja, v katerem smo občudovali v glavni vlogi člana ljubljanske Drame Lojzeta Potokarja. V Cankarjevem «Za narodov blagor» smo pozdravili jubilantko Nado Gabrijelčičevo, ki je slavila 25-letnico odrskega udejstvovanja. Ob koncu gostovanj so nam podali Molièrovega «Namišljenega bolnika». Žal, da zadnje stvaritve SNG iz Trsta Kreftove «Celjske grofe», ki so v Trstu dosegli probojni uspeh, nismo gledati v Kopru zaradi preobširne scenerije.

Poslušalce italijanske narodnosti je oskrbel «Teatro popolare» z Reke z nekaj zelo uspešnimi uprizoritvami. S sedmimi nastopi so podali šest novih del. Gledali smo naslednja dela: Machiavelli: «Mandragola», Lilijan Helman: «Piccole volpi». Osvaldo Ramous: «Edizione straordinaria», Gerolamo Rovetta: «I disonesti», Goldoni: «Innamorati» in Vojnovič: «Equinozio». Tu lahko pohvalimo delo dramske družine CCPI iz Kopra, ki je postavilo na oder več dobro uspelih del, med drugimi kar po trikrat: Goldoni: «La locandiera» in «Tutta Fiume», ter za najmlajše: Libero Pizzarello: «Ballo delle bambole» in Scuola Ottennale zelo uspešno «Cenerentola». Tudi dramske družine istega krožka iz Izole, Pirana in Buj so po nekajkrat gostovale v koprskem gledališču.

Dijaki koprske slovenske gimnazije so nastopili v začetku sezone z Ribičič-Grbec: «V kraljestvu palčkov» in ob koncu šolskega leta s Fodorjevo: «Matura». Opaziti je, da je pri dijakih dramsko udejstvovanje zelo priljubljeno in zato se kažejo vedno lepši uspehi. Tudi pionirji iz slovenske in italijanske osnovne šole so se dvakrat izkazali.

Omembe vredna sta nastopa baletne šole v Kopru, ki je nastopila z dvema različnima programoma. Mlade plesalke pod vodstvom tov. Hiti kažejo od nastopa do nastopa večjo uvežbanost in spretnost.

Važno kulturno misijo je opravljala Ljudska prosveta in Počzveza SHPZ, ki je organizirala dramski tečaj in ob zaključku istega priredila dramsko produkcijo, ob «Tednu slovenske kulture» pa je organizirala cel ciklus lepih kulturnih prireditev, med drugimi: «Nastop dramskih družin Istre», «Koncert istrskih pevskih zborov» in «Večer slovenske besede».

Od gostovanj SKUD iz Slovenije so napravili lep vtis mariborski dijaki z uprizoritvijo Borovih «Raztrgancev», ljubljanski SKUD «Kajuh» z Lope de Vega «Prebrisano norico», a še prav posebno dijaki metalurške šole z Jesenic z Linhartovim «Matiček se ženi», v katerem so ti mladinci peli, igrali in plesali z res toplim doživetjem.

Koncertov narodnih in umetnih pesmi ter instrumentalnih je bilo dvanajst, med katerimi naj omenimo koncert pevskega zbora iz Zagreba, mogočen koncert godalnih orkestrov JA iz Ljubljane in Ilirske Bistrice in koncert Komornega zbora iz Tržaškega okrožja. Posebno zanimanje je s svojim koncertiranjem vzbudil trinajstletni violinist Bravničar.

Za zabavo in humor je poskrbel Veseli teater iz Ljubljane s trikratnim gostovanjem.

Ob koncu naj omenimo še nastop domače slovenske dramske družine, ki je uspešno nastopila trikrat s Feldmanovo «Iz temnih dni». Ta družina ima vse pogoje, da svoje delo nadaljuje, da se širi in da se razvije v kvaliteten igralski kolektiv.

Poleg teh umetniških prireditev, ki so nudile tudi razvajenemu obiskovalcu gledališč precej užitka, pa je bilo koprsko gledališče na razpolago vsem frontnim, prosvetnim in sindikalnim organizacijam, ki so prirejale v sezoni razne uspele akademije in proslave in s tem dokazale, da je pravi hram za kulturna stremljenja celovnega ljudstva v Istrskem okrožju.

V novi sezoni pa želimo, da bi gledališče v Kopru srečno izpolnilo svoje naloge in s tem nudilo hvaležnim obiskovalcem gledališča še mnogo lepih umetniško dognanih večerov.

Japonska šest let po porazu pred sklenitvijo miru

(Nadalj. iz prejšnje številke)

Zato je glavni problem japonskega gospodarskega, socialnega in političnega življenja preskrbeti delo in hrano za vsako leto prirastlih približno en in tri četrt milijona ljudi, mogoče sedaj, ko se je rodnost zmanjšala, za poldrug milijon letno. Migracija sedaj iz političnih razlogov ni mogoča; če bi bila mogoča, bi morala znašati najmanj **4.500 ljudi na dan** kot ceni ameriški strokovnjak Warren Thompson, direktor Scrippsove ustanove za raziskovanje populacijskih vprašanj (glej Milbank Memorial Fund Quarterly, 1950 št. 2). Zato ne ostaja Japonski nič drugega kot znižati svojo relativno rodnost in poskrbeti za primeren razvoj domače proizvodnje, da preživi vse na novo naraščajoče prebivalstvo, kar je tudi tendenca ameriške politike na Japonskem.

IV. GOSPODARSKE REFORME AMERIKANCEV

Agrarna struktura Japonske je bila zelo zaostala. Skoro polovico kmetijske zemlje so obdelovali najemniki, druga polovica pa je bila v rokah lastnikov, ki so jo tudi obdelovali. Leta 1941 so od vse kmetijske zemlje lastniki obdelovali 3 milijone 172.000 cho (japonska površinska mera: približno 1 hektar), leta 1947 pa 3,031.000 cho. Najemniki pa so obdelovali leta 1941 2,688.000 cho zemlje, leta 1947 pa 1,981.000 cho. Zmanjšanje površin zemlje v obeh skupinah je pripisovati dejstvu, da so se kmetijske površine od 1941 do 1947 sploh zmanjšale in da je torej narastel delež zemlje, ki jo obdelujejo lastniki sami.

To spremembo agrarne strukture je pripisovati ameriški agrarni politiki; kajti že decembra 1945 je tedanji vrhovni poveljnik general Mac Arthur odredil razdelitev veleposestev. Od tedaj pa do konca decembra 1949, ko je bila ta agrarna reforma v glavnem končana, je vlada kupila od 2,440.000 zemljiških veleposestnikov 4.65 milijona akrov zemlje, od katerih jih je 4.57 milijona prodala dotedanjim najemnikom (aker meri približno 0.405 heptarja). Po neuradnih virih je sedaj samo še 9% zemlje obdelovane po najemnikih. Po uradnih ameriških virih je bilo 1945 54% kmetijske površine obdelane po lastnikih, 46% pa po najemnikih leta 1949 pa je bil odstotek lastnikov, ki so sami obdelovali zemljo, 89%, odstotek najemnikov pa se je zmanjšal na 11%.

Nadalje so Amerikanci spremenili prejšnja, od vlade kontrolirana kmetijska združenja na vasi v kmetijske zadruge demokratičnega tipa in sedaj je na Japonskem okoli 33.000 kmetijskih zadrug z okoli 8.2 milijona članov; te zadruge se bavijo s kmetijskim kreditom, pročajo in nabavo ter storitvami v skoro vsaki japonski vasi.

Na polju industrijske organizacije so bile izvedene daljnosežne reforme. Japonska plutokracija, ki so jo tvorile tako imenovane «Zaibatsu», to je maloštevilne družine, je obvladala večino japonskih rudnikov, industrije, trgovine in bank ter je imela tudi izredno močan politični in socialni vpliv. Najbolj znanih je bilo 8 družin, med katerimi so bila svetovno znana in velikanska podjetja, ki so se lahko merila z velikimi ameriškimi trusti: Mitsui in Misubishi. Samo zasebno premoženje barona Mitsui so cenili na poldrugo milijardo jenov in to premoženje je le malo zaostajalo za lastnino japonskega cesarja, ki je bil največji bogataš v državi. Tem družinam so leta 1945 in 1946 zasegli vrednostne papirje, s katerimi so bili udeleženi pri raznih podjetjih, nadalje so omejili njihovo udeležbo pri raznih podjetjih. Na ta način je bilo delno razlaščeno premoženje 11 družin, in sicer 57 članov teh družin. 35% zaplenjenih vrednostnih papirjev in aktiv je bilo prodanih nameščencem, domačinom v krajih, kjer so te družbe delale, in na splošno publiki. Zadnje čase je prodaja teh papirjev in udeležb nekoliko počasnejša zaradi finančnih težav na splošno. Poleg tega so Amerikanci razpustili vse tako imenovane «holding» družbe, katerih je bilo prvotno namenjenih za likvidacijo 32, kasneje pa je bila izvedena likvidacija samo 28 družb. Nadalje so razpustili vse monopolistične trgovske družbe, ki so zlasti prevladovale v japonski zunanji trgovini. To sta bili predvsem Mitsui in Mitsubishi Trading Company, ki sta imeli pred vojno v rokah 70% japonske zunanje trgovine. Nadalje je bilo razpuščenih še več družb družine Sumitomo, tako da je bilo skupno razpuščenih 710 takih družb. Namesto dveh omenjenih največjih družb posluje sedaj 240 novih družb, ki so prevzele večino posla in uslužbencev starih dveh družb. Nadalje so izdali zakon proti preveliki koncentraciji gospodarske moči, po katerem so velike poslovne družbe razdelili na manjša podjetja. Končno so razpustili tudi številne vsedržavne in lokalne kartele, katerih je bilo okoli 25.000 in ki so obvladovali obenem z velikimi družbami vse japonsko življenje.

V. POLITIČNE SPREMEMBE

Leta 1946 je dobila Japonska novo ustavo, po kateri izvira suvereniteta iz ljudstva in je bil s tem odpravljen izredni položaj, ki ga je imel cesar v japonskem političnem življenju. Njegove funkcije so postale čisto ceremonialne in se je sam odpovedal v radijskem govoru na koncu leta 1945 izrecno svojim božanskim atributom, ki so mu jih pripisovali običaji in tudi preprosto ljudstvo. Cesarsko dostojanstvo je ostalo dedno. Vendar cesar ne podpisuje nobenega zakona, sodbe se ne izrekajo v njegovem imenu.

DRAGO POTOČNIK

(Nadaljevanje sledi)

Staroznana tvrdka
TULIAK
vam nudi najboljše jamstvo

Sivalni stroji najboljših svetovnih tovarn, tuji in domači, industrijski in družinski, specialni za šivanje nazaj in naprej, pritrjevanje gumbov, čipk, vezenje, in krpanje z garancijo 25 let. Skrajno ugodne cene od lir 10.000 naprej. Na obroke 50 lir dnevno. Moderniziramo in kupujemo rabljene stroje po ugodnih cenah. Brezhibna popravila vsake vrste stroja izvršuje specialist za najboljše nemške znamke. Prodajamo omarice za stroje in sestavne dele za kakršno koli vrsto stroja, električne motorje, svetilke itd. itd.

Staroznana tvrdka Tuliak vam nudi najboljše jamstvo
TRST, Ul. della Guardia 15 - Tel. 95089

Batič Franc
KLJUČAVNIČARSKA MEHANIČNA DELAVNICA
TRST
Ul. F. Crispi 15
Telefon 95214

MIZARSKA DELAVNICA
MIHELJ JOŽE
TRST
Ul. Polonio 3
sprejema vsakovrstna mizarska dela po ugodnih cenah

M. Švab Soave
VIA SAN GIUSTO 16
TEL 93609

Projektiranje in montaža
centralnih kurjav, sanitarnih naprav ter kleparstvo

TRGOVINA
Trst, Ul. G. Vasari 10
OGLEJTE!
si naše izložbe!
Dospela nam je nova pošiljka spomladanskih čevljev za ženske in moške
TREVISANI

VREME

Obrobni pojavi vremenskih motenj, ki so se koncentrirale nad Francijo, bodo verjetno vplivali na vreme tudi pri nas in povzročali spremenljivo oblačnost z možnostjo rahlih padavin. — Včeraj je v Trstu bila najvišja temperatura 27.2, najnižja pa 21.3 stopinj.

RADIO

Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jugoslovanska cona Trsta:** 9.00: Baletna glasba; 13.45: Glasba po željah; 20.30: Prijetne melodije. — **Slovenija:** 10.00: Dopoldanski koncert slovenskih avtorjev; 19.30: Musorgski: Hovanščina. — **Trst II.:** 14.30: Popoldan v operi; 19.00: Beethoven: Koncert za violino in orkester v D-duru; 23.00: Debussy: Dva nokturna. — **Trst I.:** 16.00: Napoletanske pesmi.

JUGOSLAVIJA-ITALIJA 12:8 v boksu na beograjskem stadionu

Italijani so nekoliko razočarali - Šovljanski najpopolnejši boksač v Evropi Zmago so proti pričakovanju odločile v jugoslovansko korist težje kategorije

(Od našega posebnega dopisnika)

BEOGRAD, 1. — Beograd še ni videl na boksarski prireditvi take množice kot danes — več kot 30.000 ljudi je na stadionu «Partizana» prisostvovalo drugi veliki afermaciji jugoslovanskega športa v zadnjem času. Najprej fantastični uspeh jugoslovanskih lahkoatletov proti Angliji, danes zmaga boksarjev nad Italijo. Čez nekaj ur tudi zmaga v nogometu proti Švedski?

Italijani so nekoliko razočarani. Ekipa evropskih prvakov ni izpolnila pričakovanj. Sicer pa je zelo težko določiti mejo, kje se neha zasluga domačih in kje začenja nezasluga Italijanov.

Medtem ko je ravnovesje v lažjih kategorijah bila znana stvar, nihče ni upal na uspešni odpor domačinov v težjih kategorijah. In ravno te so prinesle Jugoslovanom nepričakovano, čeprav popolnoma zasluženo zmago.

Zjutraj smo pri tehtanju govorili s trenerjem italijanske ekipe Reom. Njegova prognoza je bila: 12:8 ali 13:7, seveda v korist njegovih. Po matchu je bil obupan. S težavo in s solzami v očeh je jecljal, da je poraz nezaslužen. Več ni zmogel. Boksarji so bili jasnejši. Dejali so vsi po vrsti, da jim jugoslovanski način borbe ne prija. Navajeni so na tehnično, na oko prijetno «plesanje», njihovi udarci so lepi, a ne močni niti čisti. Radi se borijo na skrčeno razdaljo. Pravi kontrast so domačini. Ti so rojeni borci do zadnjega diha, nimajo predobrega dela nog, zato pa so njihovi udarci tembolj učinkoviti. Včasih pogrešamo pri njih ščepec fantazije.

Ta ugotovitev ne velja za Šovljanskega. To je najpopolnejši boksar, kar jih je danes mogoče videti na evropskih amaterskih tekmovanjih. Niso ga zaman izbrali kot najboljšega tehničarja za kapetana evropske ekipe proti Ameriki. Njegov refleks je čudovit, udarci perfektni. Boks se pri njem spremeni v balet, podprt z borbenostjo in pogumom.

Evropski prvak Visintin je s igrivostjo je zmagal s krutim knock outom prvi.

Se kratko o posameznih borbah:

Pozzali je le težko odpravil malega Paljiča. Nadmočen je bil šele v tretji rundi, pa še to le neznatno. (mušja teža).

* * *

Razliko v točkah je izravnal Srdanovič. Bil je močnejši, nevarnejši, njegovi udarci so bili čistejši. (bantam).

* * *

Edini knock out večera nam je serviral Redl. V začetku je bil celo nekaj v zadregi, na sredi prve runde pa je ujel ugodni trenutek. Spravil je Italijana Gianninija ob vrvi in serijo udarcev zaključil z efektnim levim krošejem, ki je nasprotnika vrgel enostavno iz ringa. Poteklo je nekaj minut, predno se je Giannini zavedel. (peresna).

* * *

Evropski prvak Visintin je s tehnično nadmočnostjo premagal Stefanoviča, ki pa se je z dobrim refleksom odlično izogibal nevarnim udarcem. V tretji rundi sta bila oba nasprotnika že zelo utrujena, tako da nobeden ni zmogel zaključnega udarca. (lahka).

* * *

Nato Sovljanski. Pozzija bi hoteli videti proti drugemu nasprotniku, da bi lahko o njem izrekli sodbo. Danes je bila pač njegova največja zasluga, da je ostal na nogah. (polwelter).

* * *

Ruggeri - Koenig. Jugoslovan je bil v drugi in tretji rundi boljši in je zaslužno zmagal na točke. (welter).

* * *

V borbi Dal Piaz - Stojnov so sodniki odvzeli Jugoslovanu zmago. Bil je inteligentnejši; našel je Dal Piazovo Ahilovo peto in ga vse tri runde z lepimi levimi direkti zadeval v polno Pametno se je izogibal borbi iz bližine, ki jo je poskušal forsirati Italijan. Sklep sodnikov je sprejelo petminutno žvižganje občinstva. Zdelo se je, da se bo podrl stadion. Nekaj takega v Jugoslaviji ne pomnijo. (polsrednja).

* * *

Sivka je s poškodovano roko po drugi rundi predal borbo, potem ko je bil poprej že dvakrat knock down. (srednja).

* * *

Zadnji dve točki programa - dve veliki presenečenji:

Alfonsetti je po pojavi rojen boksar. Po precej izenačeni borbi so sodniki vendarle prisodili Nikoliču zmago na točke. Njun boks ni bil preveč zanimiv. (poltežka kategorija).

* * *

Ob splošnem veselju je Krizmanič odpravil Cavicchia, nevrednega namestnika Di Segnija. (težka kategorija).

* * *

S tem je bila nekako podrta teza, da Jugoslavija v težjih kategorijah nima borcev za mednarodno areno.

MITJA VOLČIČ

Naš tedenski pregled

(Nadaljevanje s 1. strani)

In vendar se nam zdi, da Kremelj le še ni pokopal vseh upov, da iz japonske mirovne pogodbe izvleče nekaj zase — oziroma, da pusti stvar še vedno nerešeno, podobno kot mirovno pogodbo z Nemčijo, o kateri sploh ni govora, ali pogodbo z Avstrijo, ki je po več sto sejah zaspala spanje pravičnega.

To nam govori Koreja. Bolj kot se bliža dan začetka v San Franciscu, bolj se množe «incidenti» okoli Kesonga, bolj se zdi neverjetno, da bi se kdaj še obnovila pogajanja. Ta neverjetnost je sicer prav zaradi časa, v katerem se to dogaja, in prozornih želj, ki se za dogodki skrivajo, bolj navidezna kot resnična. Kljub vsem številnim «incidentom» — zdaj bombardiranje, pa rakete, pa spet bombe in še drugega polno — Severnokorejci in Kitajci dobro pazijo, da ne bi govorili o dokončnem polomu pogajanj.

Toda «incidenti» se množijo. Vsak dan jih je več. Zadnji je ponovno «bombardiranje» Kesonga — spet komaj nekaj sto metrov od kraja pogajanj, to je, od rezidence generala Nam Ila. Pa ne, da bi ga spet hoteli ubiti?

Vse to pomeni, da se bo konferenca v San Franciscu začela, ko bodo pogajanja na Koreji še vedno prekinjena, se pravi, o urejevanju položaja na Daljnem vzhodu bodo začeli govoriti v času, ko je položaj tam vse prej kot urejen.

Sovjetski pritisk na konferenco? Zelo verjetno. Najdejo pa se tudi ljudje, ki dokazujejo, da sedanji malo dobrega obetajoči položaj na Koreji ne godi preveč sovjetski diplomaciji, skratka, da so Kitajci tisti, ki proti sovjetski volji zavlačujejo kesonško zadevo, da bi izsilili, ne le od Zahoda, temveč predvsem od Moskve ugodnosti zase.

Zakulisna dogajanja onkraj 38. vzporednika so na vsak način skrajno zapletena in res je težko izreči kakršno koli sodbo o njih.

Vsekakor pa verjetno drži sodba nekega komentatorja, ki vidi v dogodkih na Koreji neko čudno mešanico med hladno in vročo vojno in ki pravi, da bo konferenca v San Franciscu odigrala vlogo pozitivnega katalizatorja, kot se temu reče v kemiji.

Danes Jugoslavija - Švedska

Jugoslovanska reprezentanca še ni znana Švedi so optimisti, pa ne preveč

(Od našega poseb. dopisnika)

BEOGRAD, 1. — Gruča ljudi se suče okrog 15 mladeničev, a do pogovora ne pride in ne more priti. Mladeniči govore samo švedsko, beograjski športski novinarji pa ne premorejo nobenega, ki bi razumel skandinavske jezike. Na um prihajajo vse mogoče rešitve. Nekdo omeni prevajalce švedskega poslaništva, drugi nekaj drugega itd.

Končno odkrijemo, da eden izmed igralcev govori angleško. Vsi visijo na njegovih ustih, ko da bi iz njih govorilo delfijsko proročišče. Povedal seveda ni nič posebnega, razen običajnih fraz: Smo v dobri formi, vendar ne upamo preveč na zmago.

Nekoliko bolj se je odpel Kotk, menažer švedskega moštva. Nekaj točk iz njegove skoraj službene izjave:

1. Švedska je oslabljena zaradi odhoda nekaterih igralcev med profesionalce.

2. Vendar je med mladimi mnogo talentov, ki pa jim še manjka praksa.

3. Jugoslovanski nogomet zelo ceni. Občudoval ga je v Londonu in v Riu. Najboljša igra jugoslovanskega moštva je bila po njegovem finalna tekma proti Švedski na londonski olimpiadi.

4. Žal mu je, da ne bo igral Čajkovski, po njegovem eden izmed najboljših igralcev sveta.

Jugoslovanski zvezni kapetan Arsenijevič pravi, da je jugoslovanska enajstorica že sestavljena, noče pa povedati imen. Radovednost je zato strašna. Okoli prodajalca večernih časopisov se kot muhe okoli medu tare množica. Prodajalec, stoodstoten Srb, kriči: «Velike vesti, fantastične vesti, bogati! pa čak i imena jugoslovenske reprezentacije». Potem se mu nekoga prekleli vsi po vrsti. V športni rubriki je bila objavljena verjetna postava, stara že nekaj dni, ki jo je objavil tudi naš dnevnik.

Kaj hočete, da vam še rečemo? Ne vemo nič.

V. M.

LAHKA ATLETIKA

Nemčija - Italija 58 : 46

STUTTGART, 1. — Po prvem dnevu lahkoatletskega dvoboja Zahodna Nemčija — Italija vodijo Nemci s 58 proti 46 točkami. Nemci so pokazali, da so mnogo boljši od Italijanov, ki so zmagali samo v troskoku in v metu diska, po sreči pa tudi v stafeti 4x400 m, kjer so bili Nemci diskvalificirani.

Glavni rezultati: troskok: 1. Bertacca (It.) 14.42. Disk: 1. Consolini (It.) 53,83. 110 ovire: 1. Zepernick (N.) 14,8, 2. Albanese (It.) 14,9. 100 m: Zant (N.) 10.6, 2. Kraus (N.) 10.7, 3. Leccese (It.) 10.9. 400 m: 1. Haas (N.) 47.6, 2. Huppertz (N.) 48, 3. Dani (It.) 50.3. 800 m: 1. Cleve (N.) 1:52.4, 2. Ulzheimer (N.) 1:52.6, 3. Lanzi (It.) 1:55.8. 10.000 m: 1. Kruzycki (N.) 31:13.6, 2. Eberlein (N.) 31:58.0, 3. Peppicelli (It.) 32:33,6. Skok v daljino 1. Glein (N.) 7.02, 2. Druetto (It.) 6.97. Kladivo: 1. Wolf (N.) 55.81, 2. Taddia (It.) 55.59.

Eden izmed dveh največjih dogodkov na nedavnem lahkoatletskem dvoboju Jugoslavija - Anglija: Ottenheimer vodi na 1500 m pred Angležem Bannistrom, največjim favoritom za prihodnje olimpijske igre. Ottenheimer je dosegel 3:47.0, letošnji najboljši čas na svetu.

GHIDINI PRVI AMATER

DANES PROFESIONALCI BREZ COPPIJA

Na cilj je v strnjeni skupini prišlo dvajset tekmovalcev - Drugi je Benedetti, tretji Holandec Plantaz

VARESE, 1. — Danes so tekmovali amaterji za svetovno kolesarsko cestno prvenstvo. Tekli so po znanem krogu okoli Varese; prevoziti so morali 172,200 km..

Po zanimivi tekmi, v kateri so se izmenjavali na vodstvu razni tekmovalci, zadnji Italijan Nencini, ki je v predzadnjem krogu vozil še več kot z minuto naskoka, je prišlo na cilj v strnjeni skupini 20 dirkačev V končnem sprintu si je prvo mesto pridobil Italijan Gianni Ghidini. Drugi je bil Italijan Benedetti, tretji Holandec Plantaz, četrti Svicar Pianezzi, nato pa so se zvrstili ostali tekmovalci, ki so prišli na cilj v prvi skupini. Med njimi so Holandec Van Roon, Francoza Bastianelli in Daquay, Belgijca Noyelle in Zagers, Svicarji Winterberg, Schellengerg in Hutmacher, Italijan Ciancola, Šved Lundh, Danec Rasmussen in drugi.

Čas zmagovalca je 4:44.22, povprečna brzina 36,623 km.

V nedeljo bo glavna prireditev svetovnega kolesarskega prvenstva — cestna dirka profesionalcev, na kateri bodo nastopili vsi asi: Švicarja Kuebler in Koblet, Francoz Bobet, Italijani Bartali, Bevilacqua in Magni, Belgijca Rik Steenbergen in Brick Schotte in drugi. Manjkal bo edino Fausto Coppi, ki je bil danes popoldne v postelji z vročino nekaj čez 38 stopinj. Namesto njega bo startal Pasotti, ki se mu je vendarle nasmehnila sreča. Včeraj je bil namreč izključen iz moštva, ker so na njegovo mesto postavili Bevilacquo.

Venanzi svetovni prvak v drsanju na 5000 metrov

TRŽIČ, 1. — V okviru svetovnega prvenstva v drsanju na koleščkih je bila danes tekma na 5000 m. Zmagal je Tržačan Venanzi v 10'21"3/5. Drugi je bil Italijan Fasana, tretji Wajnem (Belgija).

PO CENI IN VARNO pošlješ svojim dragim v Jugoslaviji in drugod po Evropi
DARILNI PAKET
PO TVRDKI
O. WASCHL
Provveditoria marittima
Trst - P.zza Tommaseo 2
Tel. 60-62

KMEČKA IN OBRTNIŠKA POSOJILNICA
v NABREŽINI
ZADRUGA Z NEOMEJENIM JAMSTVOM
Uraduje vsak četrtek od 15. do 18. ure
in vsako nedeljo od 9. do 12. ure
Daje posojila na osebni kredit in na vknjižbo pod ugodnimi pogoji.
Sprejema hranilne vloge ter jih obrestuje po najvišje možni meri.

NOVE SLOVENSKE KNJIGE
LIKOVNI SVET, polusnje . . . . 4000.— lir
Stankovič: NEČISTA KRI, platno . . . 660.— »
Bihalji Oto: OKTOBRA NASVIDENJE, pl. . 880.— »
Tito: GRADITEV NOVE JUGOSLAVIJE, III. del, polplatno . . 800.— »
JELENČEK ZLATOGOREC, broširano . . . . 260.— »
DOBITE JIH V SLOVENSKIH KNJIGARNAH V TRSTU IN GORICI

ZADNJA POROČILA

VARNOSTNI SVET OBSODIL blokado Sueškega prekopa

Za resolucijo je glasovalo osem delegatov - Vzdržali so se sovjetski, indijski in kuomintaški delegat - Presenečenje nad sovjetskim postopanjem Najbolj so presenečeni v Egiptu, kjer so upali na sovjetsko podporo

FLUSHING MEADOVS, 1. — Varnostni svet je danes pozval Egipt, naj odpravi omejitve za plovbo preko Sueškega prekopa, ki jih izvaja proti petrolejskim ladjam, ki preko prekopa plovejo v Izrael.

Sklep je bil sprejet kmalu po začetku seje, ki se je začela ob 16. uri pod predsedstvom jugoslovanskega delegata Aleša Beblerja. Ko je Bebler vprašal, ali želi kdo govoriti, ni nihče dvignil roke in tedaj je angleški delegat Gladwin Jebb predlagal, naj Varnostni svet takoj glasuje o francosko-ameriško-angleški resoluciji, ki obsoja blokado. Vsi so bili presenečeni nad dejstvom, da sovjetski delegat Carapkin, ki je v sredo zahteval dvodnevno odložitev seje ter je celo žugal z vetom, ni danes spregovoril niti besede in je ves čas molčal.

Za resolucijo so glasovale Velika Britanija, Francija, Nizozemska, ZDA, Turčija, Brazilija, Ekvador in Jugoslavija. Vzdržale so se Sovjetska zveza, Indija in nacionalistična Kitajska. Noben delegat ni glasoval proti. Egipt, ki se je odločno uprl tej resoluciji, ni zastopan v Varnostnem svetu. Do glasovanja je prišlo samo tri minute po otvoritvi seje.

Molk sovjetskega delegata je končno razblinil vse domneve, da bo Rusija postavila veto in da bo predlagala konferenco podpisnikov carigrajske konvencije iz leta 1888.

Diplomatje izjavljajo, da si ne znajo tolmačiti sovjetskega postopanja. Carapkinov nastop preteklo sredo so tolmačili kot začetek prave sovjetske diplomatske ofenzive na Bližnjem vzhodu. Najbolj presenečeni pa so bili danes egiptovski delegatje, ki so upali na moskovsko podporo.

Glasilo egiptovske vladne stranke «Al Misri» je danes celo pisalo o nekakem zavezništvu s Sovjetsko zvezo, če bi bili ukrepi proti Veliki Britaniji in Franciji nezadostni. «Priti moramo do tega, da sklenemo zavezništva z državami, ki podpirajo naše stališče, kar ne pomeni, da bomo sprejeli njihovo ideologijo», piše list.

Nato predlaga list sledeče ukrepe: «Imeti moramo britanske sile na področju Sueza kot sovražne sile, voditi proti njim gverilske akcije, preprečiti jim oskrbovanje z vodo, ukiniti jim prodajanje živil in ukazati egiptovskim delavcem, naj prekinejo dela za račun Angležev».

Sprejeta resolucija izjavlja, da blokada Sueškega prekopa ni v skladu z določbami premirja. Prav tako kršijo omejitve in sankcije, ki jih je uvedla egiptovska vlada, pravico držav do plovbe po morju in do svobodnih trgovinskih odnosov z vsemi državami, vštevši arabske države in Izrael.

Predstavnik izraelskega zunanjega niministrstva je izrazil zadovoljstvo nad sklepom Varnostnega sveta in je izjavil, da ta sklep krepi mir in varnost na Srednjem vzhodu

Predstavnik egiptovske vlade pa je izjavil, da ima vlada resolucijo Varnostnega Sveta le kot enostavno priporočilo in je ne namerava izvajati. Egiptovska vlada razmišlja o umestnosti sklicanja konference podpisnikov konvencije iz leta 1888 o Sueškem prekopu.

KINO

V TRSTU

Excelsior. 15.30: «Neptunova hči» E. Williams.
Nazionale. 15.30: «Dijakinja Peggyeva» D. Lynn, Ch. Coburn.
Fenice. 15,30: «Detektivova zgodba» J. Scott, S. Emmett.
Arcobaleno. 14,30: «El paso» G. Russell, J. Payne.
Astra Rojan. 15.30: «Totò - šejk».
Alabarda. 14.30: «Mestni ključ» C. Gable, L. Young.
Azzurro. 14.30: «Bronasta polt», M. O'Hara, M. Carey.
Belvedere. 14.30: «Otok zakladov».
Garibaldi. 15.00: «Vljuden tolovaj» D. Brian, M. Reymond.
Ideale. 14.30: «Jutri bo prepozno» V. De Sica, A. M. Pierangeli.
Impero. 15.30: «Prost izhod», C. Croccolo, N. Taranto.
Viale. 14.30: «Narobe družina» A. Sheridan, V. Mature.
Italia. 14.30: «Molčeči Smith» Allan Ladd.
Kino ob morju. 16.30: «Zazidana vrata» Pierre Blanchar.
Marconi. 16.30: «Kako sem postal oče» B. Hope, L. Ball.
Massimo. 14.30: «Fantastična podmornica» M. Toren, R. Douglas.
Novo Cine. 14.00 «Se vihra zastava» E. Flynn, A. Sheridan.
Odeon. 14.00: «Na snežnih planinah bom tvoja» S. Hennie, J. Payne.
Savona. 14.00 «To moje noro srce»
Vittorio Veneto. 14.15: «Vitezi časti» W. Holden, W. Bendix.

POLETNI KINO:

Javni vrt. 20.30: «Lepa nespametnica».
F. Severo. 20.30: «Burja v puščavi».
Rojan. 19.45 in 21.45: «Rdeče suknje».
Brocchetta. 20.00: «Otočje v plamenih».
Skoljet. 20.30: «Upornica z Juga».
Ginnastica. 20.30: «Na Karaibskem morju».
Vittoria. 20 in 22: «Noč in dan».

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

NEDELJA 2.9.1951.

Oddaja v slovenščini:

Poročila ob 8.00, 13.30, 19.30, 23.05 — 8.15 Jutranja glasba. 8.30 Za naše kmetovalce. 9.00 Baletna glasba. 9.30 Mladinska oddaja: Odprimo veliki zemljevid. 10.0 Veseli zvoki. 10.15 Glasbena oddaja za Bujščino: Nikolaj Rimski Korsakov. 13.45 Glasba po željah 16.30 Operetni napevi. 17.00 Popoldanski koncert. 17.50 Reportaža: Grozdje zori. 18.00 Pesmi našega juga. 19.00 15' tangov. 23.[illegible] Glasba za lahko noč.

Oddaja v italijanščini:

12.00 Slavni instrumentalisti. 12.45 Zabavne pesmi. 13.20 Intermezzo. 20.00 Glasba iz filmov. 20.30 Prijetne melodije.

SLOVENIJA

7.15 Zabavna glasba. 8.00 Vedr nedeljski spored. 9.00 Luranski kres (literarno - glasbena oddaja). 9.40 Slovenske ponarodele pesmi. 10.00 Populren dopoldanski koncert del slovenskih avtorjev. 11.15 45 minut po v besedi in glasbi. 12.00 Slovenske umetne in narodne pesmi poje Komorni zbor Radia Ljubljana. 12.40 Zabavna glasba. 13.00 Pol ure za pionirje in cicibane. 13.30 Želeli ste - poslušajte! 16.00 50 minut najlepših in najbolj priljubljenih melodij. 16.50 Kmečki nasveti. 17.00 Pester spored slovenskih pesmi in plesov s plošč. 18.00 Uganite kaj igramo. 19.00 Igra Kmečki trio. 19.30 Modest Musorgski: Hovanščina, glasbena drama v 4 dejanjih. 22.50 V zabavo in oddih.

TRST II.

8.45 Vesela glasba. 9.00 Kmetijska oddaja. 9.30 Domači motivi na harmoniki. 9.45 Lahka glasba. 11.15 Copland: Kratka simfonija. 11.30 Aktualnosti. 11.45 McDonald: Saga Mississippija. 12.00 Od melodije do melodije. 12.30 Veseli ritmi. 13.00 Glasba po željah. 14.30 Popoldan v operi. 15.30 Orkester David Rose. 16.00 Koncert mladinskega zbora in St. Lenart na Koroškem. 16.30 Lahka glasba. 17.00 To, kar vsakdo rad posluša. 18.00 Plesna čajanka. 18.30 Slavni solisti. 19.00 Beethoven: Koncert za violino in orkester v D-duru. 19.39 Berlioz: Menuet iz Faustovega pogubljenja. 20.00 Slovenski zbori, dueti in kvarteti. 20.35 Pestra glasba. 21.[illegible] Priljubljene melodije. 22.[illegible] Brahms: Simfonija št. 2. v D-duru. 22.38 Plesna glasba. 23.00 Debussy: Dva nokturna za orkester. 23.35 Polnočna glasba.

TRST I.

8.45 Operna glasba. 9.20 Tamburaški zbor. 11.30 Lahka glasba in pesmi. 12.10 Vaš spored. 13.25 Orkester pesmi. 14.00 Klavirska [illegible] 16.00 Napoletanske pesmi. 16.[illegible] Verdijeva opera «Falstaff». 18.[illegible] Plesna glasba. 19.10 Melodičen orkester. 21.03 Opera «Seviljski brivec» nato plesna glasba.

KINO NA OPČINAH
predvaja DANES V NEDELJO s pričetkom ob 16.00 uri prvovrstni film
"PRVI UPORNIK"
to je zgodovinski roman iz ameriške preteklosti, prvi uboj za svobodo v okviru ljubezenskih zapetljajev in težkoč za združitev dveh src. V glavnih vlogah svetovno znani igralci. Ob 19.30 se nadaljujejo predstave na prostem.
PRIDITE VSI ! PRIDITE VSI !

Obiščite
ZAGREBŠKI VELESEJEM
15.-30. SEPTEMBRA 1951
EDINI MEDNARODNI VELESEJEM V FLRJ
Na letošnjem ZAGREBSKEM VELESEJMU bo večje število proizvajalcev in izvoznikov razstavljalo veliko izbiro blaga, tako da bodo hkrati lahko sklepali pogodbe z inozemskimi razstavljalci. Tako bo letos na zagrebškem velesejmu večja možnost sklepanja kupčij kakor prejšnja leta. Za vse potnike bo 70 odstotkov železniškega popusta in 30 odstotkov popusta na letalskih progah, poleg tega dobe brezplačni tranzitni vizum.
Razstavljalci se morajo prijaviti Upravi velesejma v Zagrebu čimprej.
Za reklamne oglase v katalogu zagrebškega velesejma in za naročilo kataloga, obrnite se na OGLASNI ZAVOD HRVATSKE, Zagreb, Trg Republike 5, za vpis v seznam razstavljalcev in blaga pa na Upravo zagrebškega velesejma.
Uprava zagrebškega velesejma
Zagreb - Savska cesta 25.

GOSPODIČNA MICI

NAPISAL FRAN MILČINSKI - FRIDOLIN ŽOLNA

43.

Sam s svojimi mislimi in z nebrojem muh, ki so tekale po mizi, srkale polito vino, letale okoli Smuka, mu sedale na nos in mu silile v usta.

Kaj bi Smuk z muhami! Ali naj muham pripoveduje, kako je bolan ležal v mestu, ki mu pravijo oné — Zagreb? Brigajo ga muhe!

Za druščino so mu torej ostajale le še misli. Pa komaj je pričel misliti, že je stresel glavo in si z novim požirkom poplaknil grlo in možgane: svoje misli — nak! Skoraj so mu muhe bolj všeč.

Zagledal se je vanje, ki so srebale opojno lužo. Kako so zamaknjene v pijačo! Dregneš jo s prstom — kmalu, da se ne prestopi! Diši jim, mrcinam. Muha je nespametna stvar, ve pa le, kaj je dobro. — Hardun! nalezle se ga bodo.

Glej jo, onole, kako si bruši noge! Ali se na ples ravna? Ali na boj? Pa se dajmo! Nemara bi še klobuk treščila ob tla, če bi ga imela, kakor se spodobi pijancu, ha! — in na glas zavriskala, kanacija.

«Ji ji ji ji!»

Hudika: Razlegel se je vrisk.

Pa ni treba misliti, da je dobri Smuk tudi le za hipec sodil, da je zavrisnila muha — o, Smuk je bil prepameten mož! Harmonike pa so tudi pele poleg vriska in harmonik, ne, harmonik muha ni imela.

Ozrl se je skoz okno. Ha! Rabuza je! Sredi ceste koraka, s klobukom na primojduš, za klobukom solnčno rožo, veliko kakor pehar, golorok — in vleče in tlači brenčeč meh. Smuk mu je s pestjo pobunkal po oknu, z glavo mu pomigal.

Rabuza ga je spoznal; z vojaškim okretom je krenil s ceste in z donečo glasbo prikorakal v hišo.

«Lani sem kupil ji kilo
[kofeta,
letos pa hoče cel'ga teleta.
Kje bom jemal,
da bom babam dajal!

se je drl in se spremljal. Končal je s hreščečim akordom, kakor da se je spopadlo krdelo mačk, in postavil svoj orkester na mizo. Rekel ni ne bev ne mev, ampak si natočil Smukovega vina, ga izpil v dušku in prazni kozarec trdo postavil na mizo. Z visečih brk si je otresel kaplje, potem si je spet oprtal meh. «Mudi se mi.»

Smuk je ugovarjal: «Kam se ti mudi? Todle sedi in pij! Hardun, vroče je — kam boš hodil! Pasje vroče, hardun! kakor takrat, ko so me dali od soldatov in sem bil bolan kakor cucek. — Pij, Rabuza, cem, da si žejen! — Ob kozolcu sem ležal, hardun, solnce je žgalo, jaz pa zadet z vojaškim plaščem, se mu reče bandura, in me je zeblo, da sem kar pokal.»

Rabuza je zvrnil drugi kozarec vase in praznega loputnil po mizi. Fff je puhnil kaplje z brk Smuku v lice, to mu je bilo v zahvalo.

«Mudi se mi, krščen Matiček! Danes je sveta Ana, baba je prišla domov, da dobi za god batine. Jo grem vezovat. Ji ji ji ji!

«Ana podgana, županova hči,
bi se rada možila, pa dote
[nič ni»,

je zapel in zagodel in brez slovesa odvriskal skoz duri.

Zopet je bil sam dobri Smuk. Potočil je ostanek in ga pocedil vase. — Preklicani Rabuza! — Preudaril je Rabuzo, moža in njegovo početje, in tudi ni zamolčal cilja in konca svojega preudarka: «Ha!» se je zasmejal kratko, kakor da se mu je zaletela kost, in «Hardun!» je rekel in «Nak!» Tako je razodel posledek svojega preudarka in še glavo je zmajal in prepeljal klobuk na drugo uho in pljunil pod mizo. In bi bil razodel in povedal še marsikaj lepega in vrednega, da se zabeleži in natisne v prid poznejšim rodovom, pa je začutil zunaj v veži krčmarja.

Poklical ga je: «Šipelj! Šipelj!»

«O jeja!» se je slišal vzdih in prišvepal je v sobo kislega obraza Šipelj. «Jeja!» je postokal, vzel z mize prazni polič in spet odšvepal.

Čim se je vrnil, mu je Smuk napil. «Pij, Šipelj, na dobro zdravje! Mene je tudi imelo, mene! Oné sem mislil — ne boš več trave tlačil. To je bilo takrat, ko so me od soldatov poslali. Vse recnije sem preizkusil, pa ni bilo tistih, da bi mi pomagale. Za kozolcem sem ležal — poslušaj me, Šipelj, doli sedi, doli sedi! — in zeblo me je, da so mi zobje peli...»

Krčmar je dvignil čašo, toliko da si je zamočil ustni. «Joj joj!» je rekel in ni zastokal nad vinom — kaj še! — ampak nad palcem desne noge, in se je obrnil zopet ven in spotom godel: «Sitnost sitna!» in ni sitnost veljala Smuku, kaj še! — Šipelj je bil preolikan, da bi žalil gosta, petičnega ali vsaj kreditnega — veljala je Žerjavu, ki se je zopet oglašal pred hišo in se ga ni bilo moč otresti.

Dobri Smuk pa je zopet sameval. Hardun! in o primoj! — sameval čisto sam sredi že omenjenega nebroja muh, ki so se pasle po mizi, rojile po sobi, brenčale ob šipah in nagajale Smuku okoli nosa. Sam je bil, grelo ga je, parilo se je razlito vino in dehtelo, muhe so šumele, od daleč mu je bila ob uho enakomerna pesem cepcev ta-ta-ta-ta ta-ta-ta-ta, ta-ta-ta-ta, ta-ta-ta-ta, ta-ta-tá ta-ta-tá brez konca in kraja in Smuk bi bil nemara zakinkal.

Morebiti je celo zakinkal — reč je čudna — in morebiti — le sanja. Sanja, da stoji ženska prikazen v durih. Ženska, kakršnih ni v Kosezah, in baš zato je Smuk sodil, da sanja.

Odpiral je oči, da se mu je gubalo čelo, in zijal tja v duri.

Hardum! Niso sanje. Ženska je, iz mesa in krvi, in mlada je — belo, pikasto jopico ima, višnjevo krilo in odprt rdeč sončnik — suče glavo, obrača oči po kotih in zdajci jo začudeni Smuk čuje: «Ali ni nikogar doma?» in mu je zvenelo po ušesih, kakor da je že prej dvakrat vprašala enako.

Nenadna in nevajena je bila ta prikazen. Zlasti je Smuka bodel v oči rdeči sončnik. Takih marel ob lepem vremenu ne nosijo ljudje, če niso nemara prav visokega rodu. Zapustila sta ga samozavest in zgovornost in ni zmogel daljšega odgovora nego: «Nikogar.»

Sitno se mu je zdelo, počasi si je nalil, počasi je pil in počasi dotakal; obširno se je odkašljeval, važno sukal klobuk in se praskal po glavi — vse to, da zopet ulovi izgubljeno ravnotežje duha, pa tudi zato, da bi vznemirljiva prikazen z rdečim sončnikom videla, izprevidela in upoštevala, koliko ima on opravila, in ga ne bi več motila in spravljala v [illegible] go z ogovori in vprašanji.

Ženska je stala v durih, z robcem si pahljala [illegible] zariplo lice in čakala, [illegible] kanilo še kaj odgovora [illegible] ga bilo. Glasno je [illegible] «h!» pa je pogumno stopila v sobo in sedla ob steni na klop kraj mize, kjer je na nasprotnem koncu [illegible] Smuk.

Sedé je zaprla sončnik in ga položila poleg sebe. Obrisala si je z majhnim, [illegible] močenim robcem čelo in vrat, dala zopet od sebe [illegible] po — h! — položila si roke z razprostrtimi prsti na prsi, zamežala, glavo naslonila nazaj, iz ust pomolila jezik [illegible] V tej veledramatični pozi ostala pet sekund. Dalj [illegible] bog ni mogla — zaradi muh [illegible] k: so domišljave smatrale, da je iz ust ponujajoča se slaščica nalašč pripravljena zanje. Še par trenutkov [illegible] si je toliko opomogla, da je vzdihnila: «Vroče je.»

(Nadaljevanje sledi)

UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6, III. nad. — Telefon štev. 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANČIŠKA št. 20. — Telefonska št. 73-38. OGLASI: od 8.30 - 12 in od 15 - 18. - Tel. 73-38. Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir. Za FLRJ: za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din.
Odg. urednik STANISLAV RENKO — Tiska Tržaški tiskarski zavod. — Podruž.: Gorica, Ul. S. Pellico 1-II., Tel. 11-32. Koper, Ul. Battisti 301a-I Tel. 70
NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900, polletna 1700, celoletna 3200 lir. Cona B: izvod 6, mesečno 150 din. FLRJ: izvod 6, mesečno 130 din. Poštni tekoči račun za STO - ZVU: Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Tyrševa 34 - tel. 20-09, tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90332-7. — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.Z.O.Z. - TRST.